

«РАНГТАСВИР»

ФАНИ БЎЙИЧА

Ўқув услубий қўлланма

**Назилов Д.А.
Бобомуротов З.Р**

Рангтасвир» фани бўйича тажриба-синов таълим технологияси (олий таълим муассалари талабалари учун) Ўқув услубий қўлланма. Т.:ТАҚИ,
2013 й 104 бет.

ТОШКЕНТ – 2013

Мундарижа

1. Ўқув дастури.....	9
2. Ишчи дастур.....	21
3. Таълим технологияси.....	28
4. Масалалар ва машқлар тўплами.....	85
5. Тестлар тўплами.....	94
6. Назорат учун соатлар (ЖН, ОН, ЯН).....	94
7. Умумий саволлар.....	94
8. Тарқатма материаллар.....	94
9. Глоссарий.....	95
10. Реферат мавзулари.....	
11. Адабиётлар рўйхати.....	98
12. Таянч конспект.....	101
13. Ўқув материаллари (маъруза матни, ўқув қўлланмалар).....	101
14. Хорижий манбалар.....	101
15. Курс ишлари мавзулари.....	101
16. Аннотация.....	101
17. Муаллифлар ҳақида маълумот.....	102
18. Фойдали маслаҳати.....	102
19. Норматив ҳужжатлар.....	102
20. Баҳолаш мезонлари.....	102

1.КИРИШ

Маънавий кадриятлар устувор аҳамият касб этган жамият тараққиётнинг равон йўлига тушган ҳисобланади. Жамият ва давлат ўзлигини англаган, ватанпарварлик туйғуси билан миллат,халқ манфаатлари, ижтимоий, иқтисодий, маданий равнақи учун маъсулиятли, илмий билим, меҳнат ва касб-кор кўникмалари, ишбилармонлик асосларини эгаллаган, руҳий соғлом, жисмонан етук, умуминсоний ва миллий хулқ-атвор нормаларини ўз онги ва фаолиятида мужассам этган маънавий маданиятли шахсни тарбиялаб етиштиришдан манфаатдордир.

Рангтасвир таълимни янгилаш ишини, рангтасвир фанларида содир бўлган ўзгаришлар моҳиятини англаган ҳолда, уларга хос хусусиятларни ҳисобга олиб амалга ошириш кутилган натижаларни беради. Ҳозирги замон талаби аввало, мустақиллик миллатимиз рангтасвир фанига хос бўлган етакчи йўналишларни белгилаб, бу фаннинг тараққиёт тенденцияларини бадиий ижодий жиҳатдан асослашдир. Янгиланган тафаккур меваси бўлган рангтасвир фани тизимида, рангтасвир фани қандай ўрин тутади ва уни йўлга қўйишнинг бадиий ижодий асослари нималардан иборат бўлиши керак деган саволга шундагина тўғри жавоб топиш мумкин бўлади. Чунки ижтимоий ўзгаришларнинг, рангтасвир фанидаги янгиланишлар таълимни ташкил этишда тўлиқ ақс этиши аниқ.

Янгиланган педагогик тафаккур ва олий таълим муассасаларида рангтасвир фанини ўқитишнинг бадиий ижодий асослари янгиланаётган миллий рангтасвир фанининг талаблари асосида рангтасвир таълим жараёнида рўй берган, бераётган ва бўлиши муқаррар ўзгаришларнинг асосий хусусиятларини илмий-назарий жиҳатдан умумлаштиришга эҳтиёж туғилади. Рангтасвир таълимнинг ўзак масалаларини ҳал этмай туриб, унинг хусусий муаммоларини тўғри ечиб бўлмайди-ки, айнан мазкур жараён орқали шахс маънавияти шакллантирилади.

Рангтасвир фанларини ўқитишнинг асосларини белгилаш, рангтасвир таълимнинг мақсади, вазибалари ва мазмуни тушунчаларини янгича педагогик тафаккур нуқтаи назаридан изоҳлаш, рангтасвир таълим жараёнида ўқувчи ўқитувчи муносабати характерини кўрсатиш, рангтасвир дарслари талаба-ўқувчилар маънавиятини шакллантириш воситаси эканини асослашга алоҳида эътибор қаратилиши мақсадга мувофиқдир.

Янгиланаётган рангтасвир фани миллий асосларга таяниши, ўзига хос руҳият соҳиби бўлмиш халқ вакиллари билан, алоҳида кадриятлар тизимида мувофиқ яшаётган кишилар қатлами билан иш кўраётганини ҳамиша ёдда тутиши лозим. Бу нарса асосий рангтасвир тушунчаларни белгилаш ва бадиий таълим-тарбиянинг мазмунини талқин этишда ҳам, рангтасвир тажрибаларга муносабатда ҳам, рангтасвир меросга ёндашишда ҳам, тарбиявий тадбирларнинг ижодий, руҳий-жисмоний асосларини тайин қилиш, назарий қарашларни амалиётга тадбиқ этишда ҳам беистисно ҳисобга олиниши керак бўлади. Конкрет адресати бўлмаган педагогика яқин ўтмишда бўлгани сингари муваффақиятсизликка маҳкумдир. Педагогик тадбирлар, тарбияшуносликка доир қарашлар фақат миллий асосларга таянилгандагина, таълим-тарбия объектлари ва субъектларининг миллий хусусиятларини ҳисобга олиб иш кўра билгандагина ўз олдига қўйган натижаларга эришмоғи мумкин. Чунки педагогик тадбир умуман одамларга эмас, балки муайян миллатга мансуб конкрет одамларга тадбиқ этилади. Муайян миллат дунёга бугун келгани йўқ ва ўзининг тарихий умри давомида ўзига хос ижтимоий тажриба тўплаган, маънавий кадриятлари, жойлашган ўрни, иқтисодий, сиёсий ва маданий шароитга мувофиқ руҳиятлар тизимида эга. Педагогика ўзи сингирмоқчи бўлган сифатларни ана шу тажрибалар, кадриятлар, психологиядаги ўзига хосликлар устига курсагина бирор ижобий натижага эришади.

“Рангтасвир” ўқув фани бўйича таълим технологияси амалий машғулотларни лойиҳалаш технологиялари асосида ишлаб чиқилган.

Мазкур қўлланма кириш, таълим технологиясининг концептуал асослари ҳамда амалий машғулотларда ўқитиш технологияларидан таркиб топган.

Таълим технологиясининг концептуал асослари бўлимида “Рангтасвир” ўқув курсини ўқитишнинг долзарблиги асосланган, мазкур курснинг тузилмаси келтирилган ҳамда курс бўйича ўқитишнинг мазмуни очиб берилган. Шу билан бирга ўқитиш, коммуникация, ахборот ва таълим жараёнини бошқариш усуллари ва воситаларининг концептуал асослари ёритилгандир.

Сўнгра курс бўйича ўқитиш технологиялари лойиҳалаштирилган:

1) амалий машғулотларини олиб боришнинг кириш-маъруза, мавзу асосида ранг билан ишлаш, муаммоли алмашув, визуаллаштирилган амалий машғулот ва якунловчи асар кўринишлари қўлланилиши;

2) амалий машғулотларни олиб боришнинг топшириқларни индивидуал тарзда ёки гуруҳда бажарилиши, вазиятли ишланма – кейс-стадилар усули, назарий билимлар асосида билимлар ва кўникмаларни чуқурлаштиришга йўналтирилган амалий топшириқларни бажарилиши.

Маъруза ва амалий машғулотларнинг бу тарзда олиб борилиши ўқув жараёнининг қизиқарли ва жонли бўлишига олиб келади.

Мазкур таълим технологияси барча “Рангтасвир” ўқув курсини олиб боришда ўқитувчи томонидан қўлланилиши мумкин.

Ўқув фанининг мақсади ва вазифалари

Академик рангтасвир атроф муҳитни тафаккур этиш ва бадиий шаклларни ифодалаш, реал борлиқни бутун бойлигини намоён этган ҳолда тасвирлаш, бадиий образлар шаклида амалга ошириш, ёруғ ва соя; умумтон, ранг муносабатлари ва тасвир яхлитлиги, натурадан (натюрморт, манзара), портрет ишлаш, эмоционал бадиий ифодасини бера билиш, шакллилик, ашёлилик ва фазо сифатларини рангтасвир ифода воситалари орқали бера билиш, рангтасвир мактаблари замонавий йўналишларини ўргатади.

Рангтасвир тасвирий санъат асари яратишдаги асосий восита бўлиб, ҳаётийликни акс эттирмак, англамок ва бадиий образ сифатида амалга оширишни назарда тутати. У эмоционаллик ва мантикийликнинг табиий бирлашуви ҳамда шаклнинг аниқ ифодаси, пластик сифатлари ва ашёлилик даражасининг ички мазмун билан бойитилиши, соялар теорияси қоидалари – ёруғ, ёруғ соя, соя, рефлекс ва ёруғда (блик) ўтаёруғ, рангтасвирда ёруғ-соя ва тон муносабатлари қонун қоидалари, шакл жихатидан мураккаб ашёлар рангтасвири шаклланиши ва ривожини ўргатади.

Рангтасвир фани «Дизайн» соҳасида ўқийдиган асосий фанлардан бири ҳисобланади. Рангтасвир фани талабаларни инсон қиёфасини қаламда чизиб олиб уни рангда тасвирлашгача бўлган ўқув жараёнини ўз ичига олади.

Бу босқичда талабалар оддий геометрик предметлар, уй рўзғор буюмлари, мева ва гуллардан тузилган натюрмортларни композицион жойлаштириш ва қуриш, енгил ранглар билан ранглар уйғунлигини кўрсатган ҳолда ишлаш ва умумий яхлитликда тугаллаш босқичини амалда бажаришлари лозим.

Тасвир асосан икки этапга бўлиб ишланади. Куз ва баҳор мева ва гулларидан тузилган натюрмортни композицион ва ранг жихатидан мураккаблаштирилган ҳолда бажариш талаби қўйилади.

Дизайн талабаларига “Рангтасвир” фанининг ўқитишнинг асосий вазифаси талабаларда ижодий тасаввурни ўстириш; ҳаётда воқеаликни кўриб идрок этиш; бадиий дид ва маданиятни таркиб топитириш, барча санъат соҳаларида композицияни қўллай билиши; фандан олган билимларини ҳаётда ва ўқитувчилик касбида унумли фойдаланишни таъминлашдан иборат. рангтасвир фанининг принциплари билан танилиш, рангтасвир фани ҳақида умумий суҳбат дизайнер талабаларига акварел, яъни сувбўёқ билан ишлаш услуги ва рангтасвирнинг иссиқ ва совуқ ранларга бўлиниши

ҳамда улардан қандай фойдаланиш ҳақида тушунча бериш, рангтасвир фанининг асоси амалий машғулотлар жараёнида ижодкорликка йўналтириш ва мустақил тасвирий санъат намунасини яратиш устида ишлашни шакллантиришга йўналтирилгандир, санъатда мазмун ва ғоянинг энг яхши ечимини топиш, ижодий маҳоратни ошириш нафосат тарбиясининг зарурий қисми, муҳим ўрни ўргатиш, рангтасвирнинг тасвирий санъатда тутган ўрни; дастгоҳли, монументал, декоратив рангтасвирнинг фарқловчи томонлар, реалистик рангтасвир қонунлари, композиция асослари, иссиқ ва совуқ ранглар, колорит, ритм, тус, ёриғлик, ранг доғи, умумий тус ва ранг бўёғи, турли тасвирлаш материаллари хусусиятлари, ранг уйғунлиги қонуниятлари, турли тасвирлаш воситаларидан фойдаланиш йўллари, ранг гаммаси, мотив, хиссийлик, яхлит кўриш, рангтасвир ишлаш методлари; суюлтиргичлар, мато, грунтлар, суюқ ишлов бериш, суртма; рангтасвир ашёлар; акварель, темпера, гуаш ва мойбўёқлар тўғрисида кўникмаларига эга бўлмоғи керак.

Талабаларнинг билими ва кўникмаларига талаблар

“Рангтасвир” фани бўйича талабаларнинг билими, ўқуви ва кўникмасига кўйиладиган талаблар:

а) тасаввурга эга бўлишлари керак:

- фанга тегишли бўлган назарий ва амалий маълумотларни ўрганиш, аниқ тасаввурга эга бўлишлари;
- ҳар бир элементга эътибор берган ҳолда, фан сирларини тўлиқ ўзлаштириб олишлари лозим.
- Рангтасвир фанини бозор иқтисодиёти шароитидаги ўрни ва аҳамиятини билиш;
- жамоа меҳнатини ташкил этиш ва бошқаришдаги рангтасвир қонуниятлар, ижтимоий мулоқот ва муомаланинг сирлари; меҳнатга тўғри мотивация муносабатини шакллантириш омиллари тўғрисидаги тасаввурларга эга бўлиш;
- шахснинг индивидуал, жинсий ва ёшга боғлиқ хусусиятлари, етуклик даврида шахс тараққиётининг рангтасвир қонуниятлари; эътиқод ва соғлом дунёқарашни шакллантириш омиллари, ҳар бир ижтимоий вазиятда фуқаролик онги ва масъулиятини шакллантириш воситаларини аниқлай олиш.

б) бажариш лозим:

- талабалар фаннинг мазмунидан келиб чиққан ҳолда ҳар бир мавзуга тегишли бўлган мустақил равишда керакли адабиётлардан фойдаланишлари, ижодий асарлар тайёрлашлари;
- кунлик дарсларда керакли маълумотларни йиғишлари, ноанъанвий усулларни такомиллаштирилган вариантларини ишлаб чиқишда иштирок этишлари.
- ўз устида мустақил ва ижодий ишлаш кўникмалари;
- ўзгалар меҳнати ва ижодий фаолиятини холис ва объектив баҳолаш.

1.1. Ўқув режасидаги бошқа фанлар билан мантиқий боғлиқлиги

Саноат дизайн йўналишида рангтасвир фанни ўқитиш жараёнида бир қанча фанлар яъни ,лойиҳалаш, санъат тарихи, ҳайкалторошлик, қаламтасвир, компьютер графикаси, пластик анатомия каби фанлар билан алоқадор.

Фаннинг ишлаб чиқаришдаги ўрни

Дизайнер талабаларига рангтасвир фанининг асосий вазифаси талабаларда ижодий тасаввурни ўстириш; ҳаётда воқеаликни кўриб идрок этиш; бадиий дид ва маданиятни таркиб топитириш, барча санъат соҳаларида композицияни қуллаш билиши; фандан олган билимларини ҳаётда ва ўқитувчилик касбида унумли фойдаланишни таъминлашдан иборат, ўзига хослиги, рангтасвир фанининг илмий, назарий, амалий ва келажакни белгилаш функциялари, ёш авлодни ижодий дунё қараши тарбияси ҳамда таълим

муаммосини ишлаб чиқишда рангтасвир фанининг аҳамияти, рангтасвир фанининг асосий категориялари: тарбия, таълим, маълумот, ўқитиш, ўзини ўзи тарбиялаш, мустақил ўқиш, рангтасвир фанининг асоси амалий машғулотлар жараёнида ижодкорликка йўналтириш ва мустақил тасвирий санъат намунасини яратиш устида ишлашни шакллантиришга йўналтирилгандир. Санъатда мазмун ва ғоянинг энг яхши ечимини топиш, ижодий маҳоратни ошириш нафосат тарбиясининг зарурий қисми, рангтасвирнинг тасвирий санъатда тутган ўрни; дастгоҳли, монументал, декоратив рангтасвирнинг фарқловчи томонлар, реалистик рангтасвир қонунлари, композиция асослари, иссиқ ва совуқ ранглар, колорит, ритм, тус, ёриғлик, ранг доғи, умумий тус ва ранг бўёғи, турли тасвирлаш материаллари хусусиятлари, ранг уйғунлиги қонуниятлари, турли тасвирлаш воситаларидан фойдаланиш йўллари, ранг гаммаси, мотив, хиссийлик, яхлит кўриш, рангтасвир ишлаш методлари; суюлтиргичлар, мато, грунтлар, суюқ ишлов бериш, суртма; рангтасвир ашёлар; акварель, темпера, гуаш ва мойбўёқлар тўғрисида кўникмаларига эга бўлмоғи керак.

Ўқитишдаги педагогик ва ахборот-коммуникация технологиялар

Мазкур фан учун дастурини тайёрланаётганда республика бўйича рангтасвир ва дизайн йўналишидаги кафедралар ютуқларидан фойдалана қолмай балки СНГ давлатларидаги, шу йўналишлар бўйича янгиликлар ўрганилиб улардан фойдаланилган.

Шундан келиб чиққан ҳолда шахсга йўналтирилган таълим. Бу таълим ўз моҳиятига кўра таълим жараёнининг барча иштирокчиларини тўлақонли ривожланишларини кўзда тутди. Бу эса таълимни лойиҳалаштирилаётганда, албатта, маълум бир таълим олувчининг шахсини эмас, аввало, келгусидаги мутахассислик фаолияти билан боғлиқ ўқиш мақсадларидан келиб чиққан ҳолда ёндошилишни назарда тутди.

Ахборотни тақдим қилишнинг замонавий воситалари ва усуллари қўллаш – янги компьютер ва ахборот технологияларини ўқув жараёнига қўллаш.

Келтирилган концептуал йўриқларга асосланган ҳолда, «Рангтасвир» фанининг мақсади, тузилмаси, ўқув ахборотининг мазмуни ва ҳажмидан келиб чиққан ҳолда, маълум шароит ва ўқув режасида ўрнатилган вақт оралиғида ўқитишни, коммуникацияни, ахборотни ва уларни биргаликдаги бошқаришни қафолатлайдиган усуллари ва воситалари танлови амалга оширилди.

Ўқитишни ташкил этиш шакллари: диалог, полилог, мулоқот ҳамкорлик ва ўзаро ўрганишга асосланган фронтал, коллектив ва гуруҳ.

Машғулоти босқичларини белгилаб берувчи технологик карта кўринишидаги ўқув машғулотларини режалаштириш, қўйилган мақсадга эришишда ўқитувчи ва тингловчининг биргаликдаги ҳаракати, нафақат аудитория машғулотлари, балки аудиториядан ташқари мустақил ишларнинг назорати.

Ўқув машғулотида ҳам бутун курс давомида ҳам ўқитишнинг натижаларини режали тарзда кузатиб бориш. Курс охирида просморт топшириқлари ёрдамида тингловчиларнинг билимлари баҳоланади.

Талабаларнинг танқидий (тахлилий) фикрини ривожлантиришда интерактив услубларнинг муҳим ўрни бор, булар ҳамкорлик субъектларини ижодий изланишга йўналтириш, номаълум ҳолатни очишга, кашф этишга кўмак берувчи назарий-ақлий мулоҳазаларда ифодаланади.

Дарсни бошлаш жараёнида талабаларда кўтаринки кайфият, юксак эҳтирос, ижодий руҳланиш кузатилса дарс жараёнининг самарадорлиги юқори бўлади. Бунда ўқитувчининг фаолияти аниқ режа асосида, олдиндан тайёрланган ҳолда бўлиши зарур. Демак, ўқитувчи томонидан дарс давлат таълим стандартлари асосида олиб борилади.

АСОСИЙ ҚИСМ

Янгиланган педагогик тафаккур ва олий таълим муассасаларида рангтасвир фанини ўқитишнинг бадиий ижодий асослари янгиланаётган миллий талаблари асосида таълим жараёнида рўй берган, бераётган ва бўлиши муқаррар ўзгаришларнинг асосий хусусиятларини илмий-назарий жиҳатдан умумлаштиришга эҳтиёж туғилади. Рангтасвир таълимнинг ўзак масалаларини ҳал этмай туриб, унинг хусусий муаммоларини тўғри ечиб бўлмайди-ки, айнан мазкур жараён орқали шахс маънавияти шакллантирилади.

Рангтасвир фанининг асоси амалий машғулотлар жараёнида ижодкорликка йўналтириш ва мустақил тасвирий санъат намунасини яратиш устида ишлашни шакллантиришга йўналтирилгандир. Санъатда мазмун ва ғоянинг энг яхши ечимини топиш, ижодий маҳоратни ошириш нафосат тарбиясининг зарурий қисми, муҳим.

Рангтасвир фани бўйича талабаларнинг бадиий ва ижодий билимлари даражасини кенгайтириш.

Рангтасвир усталари мероси ва улар ғояларига нисбатан тўғри муносабатда бўлиш, кўникмаларни шакллантириш;

республикамізда комил инсонни вояга етказишнинг бир бутун ҳолатдаги муаммоларини ҳал қилиш;

рангтасвир фани долзарб вазифалари, муаммоларини таништириш,

рангтасвир курси бўйича ўтказиладиган амалий машғулотларнинг мақсади – мустақил фикрлашга ўргатиш, фикрлашга оид кўникмаларни ривожлантириш ва муомала сирларига ўргатишдан иборат бўлиб, пировардда бу билим ва кўникмалар орқали рангтасвир билимларни амалиётга тадбиқ этиш соҳа ва йўналишларини аниқ тасаввур қилишга кўмаклашади.

Мустақил ишни ташкил этишнинг шакли ва мазмуни

Рангтасвир таълими асосларини ўрганиш – натюрморт, портрет, инсон қиёфаси-тасвирланувчи ярим қомат, яхлит қиёфа, икки жуссадан иборат гуруҳли ўқув топшириқлари- тарихий ва замонавий либосдаги ҳамда либоссиз жусса этюдларини ишлаш жараёнида аудиторияда талабанинг ўқитувчисиз юритадиган иш фаолияти ҳисобланади.

Талабанинг ўқитувчи раҳбарлигида олган билимлар – ўқув ва амалий кўникмаларни аудиториядаги натурадан амалга ошириши зарур бўлган вазифаларни мустақил бажариш жараёнида мустаҳкамлайди. Шу билан бир қаторда дарслик ёки ўқув қўлланмалар бўйича – рассомлар асарлари альбомларм, интернетнинг тасвирий санъатларга бағишланган, турли методик қўлланма ва услубий ишлар асосида амалга оширилади.

Мустақил ишларни ташкил этишнинг мазмуни: талабалар мустақил ишлари мавзулари келгусида бажариладиган курс ишлари ва битирув малакавий ишлари мавзулари билан узвийликда бажарилади. Мустақил ишлар учун мўлжалланган мавзулар: натурадан турли этюдлар бажариш, натюрморт, манзара ва рангтасвирга таалуқли ўқув топшириқларини бажариш.

Мустақил таълимнинг турли хил шакллари мавжуд бўлиб, талаба янги билимлари, ўқув ва кўникмаларини ўзлаштириш, ижодий фаолиятини амалга ошириш мақсадида бажара олади.

302

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

«Рўйхатга олинди»
№ 59-93900-3-02
2012 г. 14 март
Ўзбекистон Республикаси
Олий ва ўрта махсус таълим
вазирининг 2012 - йил 14
март даги 107 - сонли
буйруғи билан тасдиқланган

Ходиев

РАНГТАСВИР

фанининг ўқув дастури

Билим соҳаси	100000	-	Гуманитар соҳа
	300000	-	Ишлаб чиқариш техник соҳа
Таълим соҳаси	150000	-	Санъат соҳа
	340000	-	Архитектура ва қурилиш
Таълим йўналиши	5150900	-	Дизайн ✓
	5340100	-	Архитектура

Тошкент - 2012

Фаннинг ўқув дастури Олий ва ўрта махсус, касб-кунар таълими ўқув-услугий бирлашмалари фаолиятини мувофиқлаштирувчи кенгашнинг 2012 йил « 24 _ » ____ 07 ____ даги « 3 _ » - сон мажлис баёни билан маъқулланган.

Фаннинг ўқув дастури Тошкент Архитектура ва қурилиш институтида ишлаб чиқилди.

Тузувчилар:

Нозилов Д.А.	Тошкент Архитектура ва қурилиш институти,
«Расм, рангтасвир ва ҳайкалтарошлик» кафедра,
арх.ф.д.,проф.
Бобомуродов З.	«Расм, рангтасвир ва ҳайкалтарошлик» кафедраси
доценти.

Такризчилар:

Аҳмедов М. Қ.	– ТАҚИ проф., арх. ф. доктори
Санаев Ҳ.	– ТДТУ “Дизайн “ кафедраси доценти

Фаннинг ўқув дастури Тошкент Архитектура ва қурилиш институти
Илмий – услубий кенгашида тавсия қилинган
(24. 09. 2011- йилдаги « 1 » - сонли баённома)

1. КИРИШ

Маънавий қадриятлар устувор аҳамият касб этган жамият тараққиётнинг равон йўлига тушган ҳисобланади.

Жамият ва давлат ўзлигини англаган, ватанпарварлик туйғуси билан миллат, халқ манфаатлари, ижтимоий, иқтисодий, маданий равақи учун маъсулиятли, илмий билим, меҳнат ва касб-кор кўникмалари, ишбилармонлик асосларини эгаллаган, руҳий соғлом, жисмонан етук, умуминсоний ва миллий хулқ-атвор нормаларини ўз онги ва фаолиятида мужассам этган маънавий маданиятли шахсни тарбиялаб етиштиришдан манфаатдордир.

Рангтасвир таълимни янгилаш ишини, рангтасвир фанларида содир бўлган ўзгаришлар моҳиятини англаган ҳолда, уларга хос хусусиятларни ҳисобга олиб амалга ошириш кутилган натижаларни беради. Ҳозирги замон талаби аввало, мустақиллик миллатимиз рангтасвир фанига хос бўлган етакчи йўналишларни белгилаб, бу фаннинг тараққиёт тенденцияларини бадиий ижодий жиҳатдан асослашдир. Янгиланган тафаккур меваси бўлган рангтасвир фани тизимида, рангтасвир фани қандай ўрин тутди ва уни йўлга қўйишнинг бадиий ижодий асослари нималардан иборат бўлиши керак деган саволга шундагина тўғри жавоб топиш мумкин бўлади. Чунки ижтимоий ўзгаришларнинг, рангтасвир фанидаги янгиланишлар таълимни ташкил этишда тўлиқ ақс этиши аниқ.

Янгиланган педагогик тафаккур ва олий таълим муассасаларида рангтасвир фанини ўқитишнинг бадиий ижодий асослари янгиланаётган миллий рангтасвир фанининг талаблари асосида рангтасвир таълим жараёнида рўй берган, бераётган ва бўлиши муқаррар ўзгаришларнинг асосий хусусиятларини илмий-назарий жиҳатдан умумлаштиришга эҳтиёж туғилади. Рангтасвир таълимнинг ўзак масалаларини ҳал этмай туриб, унинг хусусий муаммоларини тўғри ечиб бўлмайди-ки, айнан мазкур жараён орқали шахс маънавияти шакллантирилади.

Рангтасвир фанларини ўқитишнинг асосларини белгилаш, рангтавир таълимнинг мақсади, вазифалари ва мазмуни тушунчаларини янгича педагогик тафаккур нуқтаи назаридан изоҳлаш, рангтасвир таълим жараёнида ўқувчи ўқитувчи муносабати характерини кўрсатиш, рангтасвир дарслари талаба-ўқувчилар маънавиятини шакллантириш воситаси эканини асослашга алоҳида эътибор қаратилиши мақсадга мувофиқдир.

Янгиланаётган рангтасвир фани миллий асосларга таяниши, ўзига хос руҳият соҳиби бўлмиш халқ вакилари билан, алоҳида қадриятлар тизимида мувофиқ яшаётган кишилар қатлами билан иш кўраётганини ҳамиша ёдда тутиши лозим. Бу нарсга асосий рангтасвир тушунчаларни белгилаш ва бадиий таълим-тарбиянинг мазмунини талқин этишда ҳам, рангтасвир тажрибаларга муносабатда ҳам, рангтасвир меросга ёндашишда ҳам, тарбиявий тадбирларнинг ижодий, руҳий-жисмоний асосларини тайин қилиш, назарий қарашларни амалиётга тадбиқ этишда ҳам беистисно ҳисобга олиниши керак бўлади. Конкрет адресати бўлмаган педагогика яқин

ўтмишда бўлгани сингари муваффақиятсизликка маҳкумдир. Педагогик тадбирлар, тарбияшуносликка доир қарашлар фақат миллий асосларга таянилгандагина, таълим-тарбия объектлари ва субъектларининг миллий хусусиятларини ҳисобга олиб иш кўра билгандагина ўз олдига қўйган натижаларга эришмоғи мумкин. Чунки педагогик тадбир умуман одамларга эмас, балки муайян миллатга мансуб конкрет одамларга тадбиқ этилади. Муайян миллат дунёга бугун келгани йўқ ва ўзининг тарихий умри давомида ўзига хос ижтимоий тажриба тўплаган, маънавий қадриятлари, жойлашган ўрни, иқтисодий, сиёсий ва маданий шароитга мувофиқ руҳиятлар тизимига эга. Педагогика ўзи сингдирмоқчи бўлган сифатларни ана шу тажрибалар, қадриятлар, психологиядаги ўзига хосликлар устига курсагина бирор ижобий натижага эришади.

“Рангтасвир” ўқув фани бўйича таълим технологияси амалий машғулотларни лойиҳалаш технологиялари асосида ишлаб чиқилган.

Мазкур қўлланма кириш, таълим технологиясининг концептуал асослари ҳамда амалий машғулотларда ўқитиш технологияларидан таркиб топган.

Таълим технологиясининг концептуал асослари бўлимида “Рангтасвир” ўқув курсини ўқитишнинг долзарблиги асосланган, мазкур курснинг тузилмаси келтирилган ҳамда курс бўйича ўқитишнинг мазмуни очиб берилган. Шу билан бирга ўқитиш, коммуникация, ахборот ва таълим жараёнини бошқариш усуллари ва воситаларининг концептуал асослари ёритилгандир.

Сўнгра курс бўйича ўқитиш технологиялари лойиҳалаштирилган:

3) амалий машғулотларини олиб боришнинг кириш-маъруза, мавзу асосида ранг билан ишлаш, муаммоли алмашув, визуаллаштирилган амалий машғулот ва якунловчи асар кўринишлари қўлланилиши;

4) амалий машғулотларни олиб боришнинг топшириқларни индивидуал тарзда ёки гуруҳда бажарилиши, вазиятли ишланма – кейс-стадилар усули, назарий билимлар асосида билимлар ва кўникмаларни чуқурлаштиришга йўналтирилган амалий топшириқларни бажарилиши.

Маъруза ва амалий машғулотларнинг бу тарзда олиб борилиши ўқув жараёнининг қизиқарли ва жонли бўлишига олиб келади.

Мазкур таълим технологияси барча “Рангтасвир” ўқув курсини олиб боришда ўқитувчи томонидан қўлланилиши мумкин.

1.1. Фан мақсади ва вазифалари

Академик рангтасвир атроф муҳитни тафаккур этиш ва бадиий шаклларни ифодалаш, реал борлиқни бутун бойлигини намоён этган ҳолда тасвирлаш, бадиий образлар шаклида амалга ошириш, ёруғ ва соя; умумтон, ранг муносабатлари ва тасвир яхлитлиги, натурадан (натюрморт, манзара), портрет ишлаш, эмоционал бадиий ифодасини бера билиш, шакллилик, ашёлилик ва фазо сифатларини рангтасвир ифода воситалари орқали бера билиш, рангтасвир мактаблари замонавий йўналишларини ўргатади.

Рангтасвир тасвирий санъат асари яратишдаги асосий восита бўлиб, ҳаётийликни акс эттирмак, англамок ва бадий образ сифатида амалга оширишни назарда тутлади. У эмоционаллик ва мантиқийликнинг табиий бирлашуви ҳамда шаклнинг аниқ ифодаси, пластик сифатлари ва ашёлилик даражасининг ички мазмун билан бойитилиши, соялар теорияси қоидалари – ёруғ, ёруғ соя, соя, рефлекс ва ёруғда (блик) ўтаёруғ, рангтасвирда ёруғ-соя ва тон муносабатлари қонун қоидалари, шакл жихатидан мураккаб ашёлар рангтасвири шаклланиши ва ривожини ўргатади.

Рангтасвир фани «Архитектура ва Дизайн» соҳаларида ўқийдиган асосий фанлардан бири ҳисобланади. Рангтасвир фани талабаларни инсон қиёфасини қаламда чизиб олиб уни рангда тасвирлашгача бўлган ўқув жараёнини ўз ичига олади.

Бу босқичда талабалар оддий геометрик предметлар, уй рўзгор буюмлари, мева ва гуллардан тузилган натюрмортларни композицион жойлаштириш ва қуриш, енгил ранглар билан ранглар уйғунлигини кўрсатган ҳолда ишлаш ва умумий яхлитликда тугаллаш босқичини амалда бажаришлари лозим.

Тасвир асосан икки этапга бўлиб ишланади. Куз ва баҳор мева ва гулларида тузилган натюрмортни композицион ва ранг жихатидан мураккаблаштирилган ҳолда бажариш талаби қўйилади.

Архитектура ва Дизайн соҳаларида ўқийдиган талабаларига “Рангтасвир” фанининг ўқитишнинг асосий вазифаси талабаларда ижодий тасаввурни ўстириш; ҳаётда воқеаликни кўриб идрок этиш; бадий дид ва маданиятни таркиб топитириш, барча санъат соҳаларида композицияни қўллай билиши; фандан олган билимларини ҳаётда ва ўқитувчилик касбида унумли фойдаланишни таъминлашдан иборат. рангтасвир фанининг принциплари билан танишиш, рангтасвир фани ҳақида умумий суҳбат арихитектор ва дизайнер талабаларига акварел, яъни сувбўёқ билан ишлаш услуби ва рангтасвирнинг иссиқ ва совуқ рангларга бўлиниши ҳамда улардан қандай фойдаланиш ҳақида тушунча бериш, рангтасвир фанининг асоси амалий машғулотлар жараёнида ижодкорликка йўналтириш ва мустақил тасвирий санъат намунасини яратиш устида ишлашни шакллантиришга йўналтирилгандир, санъатда мазмун ва ғоянинг энг яхши ечимини топиш, ижодий маҳоратни ошириш нафосат тарбиясининг зарурий қисми, муҳим ўрни ўргатиш, рангтасвирнинг тасвирий санъатда тутган ўрни; дастгоҳли, монументал, декоратив рангтасвирнинг фарқловчи томонлар, реалистик рангтасвир қонунлари, композиция асослари, иссиқ ва совуқ ранглар, колорит, ритм, тус, ёриғлик, ранг доғи, умумий тус ва ранг бўёғи, турли тасвирлаш материаллари хусусиятлари, ранг уйғунлиги қонуниятлари, турли тасвирлаш воситаларидан фойдаланиш йўллари, ранг гаммаси, мотив, хиссийлик, яхлит кўриш, рангтасвир ишлаш методлари; суюлтиргичлар, мато, грунтлар, суюқ ишлов бериш, суртма; рангтасвир ашёлар; акварель, темпера, гуаш ва мойбўёқлар тўғрисида кўникмаларига эга бўлмоғи керак.

1.2. Талабаларнинг билими ва кўникмаларига талаблар

“Рангтасвир” фани бўйича талабаларнинг билими, ўқуви ва кўникмасига кўйиладиган талаблар:

а) тасаввурга эга бўлишлари керак:

- фанга тегишли бўлган назарий ва амалий маълумотларни ўрганиш, аниқ тасаввурга эга бўлишлари;

- ҳар бир элементга эътибор берган ҳолда, фан сирларини тўлиқ ўзлаштириб олишлари лозим.

- Рангтасвир фанини бозор иқтисодиёти шароитидаги ўрни ва аҳамиятини билиш;

- жамоа меҳнатини ташкил этиш ва бошқаришдаги рангтасвир қонуниятлар, ижтимоий мулоқот ва муомаланинг сирлари; меҳнатга тўғри мотивация муносабатини шакллантириш омиллари тўғрисидаги тасаввурларга эга бўлиш;

- шахснинг индивидуал, жинсий ва ёшга боғлиқ хусусиятлари, етуклик даврида шахс тараққиётининг рангтасвир қонуниятлари; эътиқод ва соғлом дунёқарашни шакллантириш омиллари, ҳар бир ижтимоий вазиятда фуқаролик онги ва масъулиятини шакллантириш воситаларини аниқлай олиш.

б) бажариш лозим:

- талабалар фаннинг мазмунидан келиб чиққан ҳолда ҳар бир мавзуга тегишли бўлган мустақил равишда керакли адабиётлардан фойдаланишлари, ижодий асарлар тайёрлашлари;

- кунлик дарсларда керакли маълумотларни йиғишлари, ноанъанвий усулларни такомиллаштирилган вариантларини ишлаб чиқишда иштирок этишлари.

- ўз устида мустақил ва ижодий ишлаш кўникмалари;

- ўзгалар меҳнати ва ижодий фаолиятини холис ва объектив баҳолаш.

1.3. Ўқув режасидаги бошқа фанлар билан мантиқий боғлиқлиги

Архитектура ва дизайн йўналишларида рангтасвир фанни ўқитиш жараёнида бир қанча фанлар яъни, архитектуравий лойиҳалаш, архитектура ва ландшафт графикаси, санъат тарихи, ҳайкалторошлик, қаламтасвир, компютер графикаси, пластик анатомия каби фанлар билан алоқадор.

1.4.-Ўқитишдаги педагогик ва ахборот-коммуникация технологиялар

Мазкур фан учун ишчи ўқув дастурини тайёрланаётганда Республика бўйича рангтасвир ва дизайн йўналишидаги кафедралар ютуқларидан

фойдалана қолмай балки СНГ давлатларидаги, шу йуналишлар бўйича янгиликлар ўрганиблиб чиқиб улардан фойдаланилган.

Шундан келиб чиққан ҳолда шахсга йўналтирилган таълим. Бу таълим ўз моҳиятига кўра таълим жараёнининг барча иштирокчиларини тўлақонли ривожланишларини кўзда тутди. Бу эса таълимни лойиҳалаштириладиганда, албатта, маълум бир таълим олувчининг шахсини эмас, аввало, келгусидаги мутахассислик фаолияти билан боғлиқ ўқиш мақсадларидан келиб чиққан ҳолда ёндошилишни назарда тутди.

Ахборотни тақдим қилишнинг замонавий воситалари ва усулларини қўллаш – янги компьютер ва ахборот технологияларини ўқув жараёнига қўллаш.

Келтирилган концептуал йўриқларга асосланган ҳолда, «Рангтасвир» фанининг мақсади, тузилмаси, ўқув ахборотининг мазмуни ва ҳажмидан келиб чиққан ҳолда, маълум шароит ва ўқув режасида ўрнатилган вақт оралиғида ўқитишни, коммуникацияни, ахборотни ва уларни биргаликдаги бошқаришни кафолатлайдиган усуллари ва воситалари танлови амалга оширилди.

Ўқитишни ташкил этиш шакллари: диалог, полилог, мулоқот ҳамкорлик ва ўзаро ўрганишга асосланган фронтал, коллектив ва гуруҳ.

Ўқитиш воситалари ўқитишнинг анъанавий шакллари (дарслик, маъруза матни) билан бир қаторда - компьютер ва ахборот технологиялари.

Коммуникация усуллари: тингловчилар билан оператив тескари алоқага асосланган бевосита ўзаро муносабатлар.

Тескари алоқа усуллари ва воситалари: кузатиш, блиц-сўров, оралиқ ва жорий ва якуновчи назорат натижаларини таҳлили асосида ўқитиш диагностикаси.

Машғулоти босқичларини белгилаб берувчи технологик карта кўринишидаги ўқув машғулотларини режалаштириш, қўйилган мақсадга эришишда ўқитувчи ва тингловчининг биргаликдаги ҳаракати, нафақат аудитория машғулотлари, балки аудиториядан ташқари мустақил ишларнинг назорати.

Ўқув машғулотида ҳам бутун курс давомида ҳам ўқитишнинг натижаларини режали тарзда кузатиб бориш. Курс охирида просморт топшириқлари ёрдамида тингловчиларнинг билимлари баҳоланади.

Талабаларнинг танқидий (таҳлилий) фикрини ривожлантиришда интерактив услубларнинг муҳим ўрни бор, булар ҳамкорлик субъектларини ижодий изланишга йўналтириш, номаълум ҳолатни очишга, кашф этишга кўмак берувчи назарий-ақлий мулоҳазаларда ифодаланади.

Дарсни бошлаш жараёнида талабаларда кўтаринки кайфият, юксак эҳтирос, ижодий руҳланиш кузатилса дарс жараёнининг самарадорлиги юқори бўлади. Бунда ўқитувчининг фаолияти аниқ режа асосида, олдиндан тайёрланган ҳолда бўлиши зарур. Демак, ўқитувчи томонидан дарс давлат таълим стандартлари асосида олиб борилади.

2. Фаннинг мазмуни

2.1. Амалий машғулотлар мазмуни, ташкил этиш бўйича кўрсатма ва тавсиялар

Янгиланган педагогик тафаккур ва олий таълим муассасаларида рангтасвир фанини ўқитишнинг бадиий ижодий асослари янгиланаётган миллий рангтасвир фанининг талаблари асосида рангтасвир таълим жараёнида рўй берган, бераётган ва бўлиши муқаррар ўзгаришларнинг асосий хусусиятларини илмий-назарий жиҳатдан умумлаштиришга эҳтиёж туғилади. Рангтасвир таълимнинг ўзак масалаларини ҳал этмай туриб, унинг хусусий муаммоларини тўғри ечиб бўлмайди-ки, айнан мазкур жараён орқали шахс маънавияти шакллантирилади.

Рангтасвир фанининг асоси амалий машғулотлар жараёнида ижодкорликка йўналтириш ва мустақил тасвирий санъат намунасини яратиш устида ишлашни шакллантиришга йўналтирилгандир. Санъатда мазмун ва ғоянинг энг яхши ечимини топиш, ижодий маҳоратни ошириш нафосат тарбиясининг зарурий қисми, муҳим.

Рангтасвир фани бўйича талабаларнинг бадиий ва ижодий билимлари даражасини кенгайтириш.

Рангтасвир усталари мероси ва улар ғояларига нисбатан тўғри муносабатда бўлиш, кўникмаларни шакллантириш;

Республикамызда комил инсонни вояга етказишнинг бир бутун ҳолатдаги муаммоларини ҳал қилиш;

Рангтасвир фани долзарб вазифалари, муаммоларини таништириш,

Рангтасвир курси бўйича ўтказиладиган амалий машғулотларнинг мақсади – мустақил фикрлашга ўргатиш, фикрлашга оид кўникмаларни ривожлантириш ва муомала сирларига ўргатишдан иборат бўлиб, пировардда бу билим ва кўникмалар орқали рангтасвир билимларни амалиётга тадбиқ этиш соҳа ва йўналишларини аниқ тасаввур қилишга кўмаклашади.

1. Рангтасвир фани ҳақида умумий суҳбат.
2. 2-3 предметдан тузилган натюрморт.
3. Куз гулларида тузилган натюрморт.
4. Куз меваларида тузилган натюрморт.
5. Куз манзараси - этюд
6. Уй рўзғор буюмларидан тузилган натюрморт

I - семестр

1. Натюрморт гризайл.
2. Драпировкалар натюрморт.
3. Баҳор манзараси
4. Баҳор гулларида тузилган натюрморт.
5. Миллий буюмларидан тузилган натюрморт.
6. Архитектуравий манзара.

II - семестр

Куз меваларидан тузилган натюрморт

Табиатдан манзара чизиш.

Куз гулларида тузилган натюрморти.

Мураккаб тузилган натюрморт.

Геометрик шакллар мажмуасидан тузилган постановкага турли ранглар ишлатиб ҳаёлан композиция яратиш

III - семестр

Интерьерда тузилган натюрморт.

Табиатдан баҳор манзараси ҳолатини топиб чизиш.

Баҳор гулларида тузилган мураккаб натюрморт.

Амалий санъат буюмларидан тузилган натюрморт.

IV - семестр

«Куз саховати» тематик натюрморт.

Санъат атрибутларидан тузилган натюрморт.

Кўп планли куз манзарасини чизиш.

V - семестр

Дераза фониди баҳор гулларида тузилган натюрморт.

«Юртим баҳори» мавзу асосида кўп планли манзара, шаҳар манзараси.

Натурадан портрет ишлаш

VI - семестр

Техник буюмлардан тузилган мураккаб натюрморт.

Интерьерда тузилган мураккаб натюрморт.

Натурадан портрет чизиш, бино интерьерини натурадан ишлаш

VII - семестр

Кўп планли баҳори манзара.

Кийимли фигура расми.

Бино интерьерини ва экстерьерини бино функциясига доир панно ишлаш.

VIII - семестр

2.5. Мустақил ишни ташкил этишнинг шакли ва мазмуни

Рангтаълим таълими асосларини ўрганиш – натюрморт, портрет, инсон кийёфаси- таъсирланувчи ярим қомат, яхлит кийёфа, икки жуссадан иборат гуруҳли ўқув топшириқлари- тарихий ва замонавий либосдаги ҳамда либоссиз жусса этюдларини ишлаш жараёнида аудиторияда талабанинг ўқитувчисиз юритадиган иш фаолияти ҳисобланади.

Талабанинг ўқитувчи раҳбарлигида олган билимлар – ўқув ва амалий кўникмаларни аудиториядаги натурадан амалга ошириши зарур бўлган вазифаларни мустақил бажариш жараёнида мустаҳкамлайди. Шу билан бир қаторда дарслик ёки ўқув қўлланмалар бўйича – рассомлар асарлари альбомларм, интернетнинг тасвирий санъатларга бағишланган, турли методик қўлланма ва услубий ишлар асосида амалга оширилади.

Мустақил ишларни ташкил этишнинг мазмуни: талабалар мустақил ишлари мавзулари келгусида бажариладиган курс ишлари ва битирув малакавий ишлари мавзулари билан узвийликда бажарилади. Мустақил ишлар учун мўлжалланган мавзулар: натурадан турли этюдлар бажариш, натюрморт, манзара ва рангтасвирга таалукли ўқув топширқларини бажариш.

Мустақил таълимнинг турли хил шакллари мавжуд бўлиб, талаба янги билимлари, ўқув ва кўникмаларини ўзлаштириш, ижодий фаолиятини амалга ошириш мақсадида бажара олади.

Мустақил иш мавзулари:

«Олма, анор, шафтоли, тарвуз, қовунлардан иборат натюрморт»

Ҳар бир талаба ўзи хоҳлаган куз неъматларидан натюрморт тузиб, енгил ранглар орқали куз меваларининг ранглар гаммаси, уйғунлигини топиш

Рассомларнинг натюрморт соҳасидаги асарларини ўрганиш, таҳлил қилиш орқали ранг бўёқ қоидалари асосида эркин ишлаш

Куз меваларининг бир-бирига ўхшамас формалари, нозик рангларини уфуриб турган куз нафасини сезган ҳолда чиройли ранглар билан мустақил эркин ҳолда, натюрмортни мукамал тугатиш

II - семестр 76 соат

Техник бумлардан тузилган натюрморт

Талаба ўзи хоҳлаган баҳор гулларидадан натюрморт тузиб, енгил ранглар орқали баҳор гуллариининг уйғунлигини топиш

Рассомларнинг натюрморт соҳасидаги асарларини ўрганиш, таҳлил қилиш орқали ранг бўёқ қоидалари асосида эркин ишлаш

«Баҳор манзараси» этюдлар асосида манзара ишлаш

«Ўлкамда куз» тематик манзара

Куз гулларидадан тузилган натюрморт

Шаҳар архитектураси манзараси

Интерьер кўриниши

Қишлоқ архитектураси

Эркин ижодий композиция

IV - семестр

«Баҳор манзараси»

«Менинг хонам» Интерьер

Эски шаҳарда баҳор

Серень гулларидадан тузилган композиция

V - семестр 73 соат

Куз композицияси

Куз гулларида тузилган композиция
Эркин ижодий композиция
Уй жихозларидан тузилган натюрморт

VI - семестр 73 соат

Тоғларда баҳор
Биоларнинг экстерьер кўринишини ишлаш

VII - семестр

Натурадан портрет ишлаш
Эркин мавзуда композиция
Табиат фонида портрет
Харакатдаги отлар композицияси

VIII - семестр

Эркин композиция
Методик иш
Натурадан портрет ишлаш

3. Дастурнинг информацион-услубий таъминоти

3.1. Фойдаланиладиган асосий дарсликлар ва ўқув қўлланмалар рўйхати

Асоий адабиётлар.

1. Ростовцев «Учебный рисунок» М.1983
2. Ростовцев «Академический рисунок» М.1985
3. Соилов Т.З. «Дизайн» ўқув қўлланма 2003 й.
4. Санаев Ҳ. «Рангтасвир ва қаламтасвир фанида ўқув услубий қўлланма» 2004 ТДТУ
5. Мухаммадиев Э. Рангшунослик. Самарқанд 2002
6. Кузиев Т., Эгамов А., Қаноатов Т., Нурқобилов А. Рангтасвир. Тошкент. 2003
7. Барчаи «Пластическая анатомия для художников» Будапешт 1981
8. Бамес А.Д «Пластическая анатомия» Берлин 1986
9. Соилов Т.З. Рангтасвир ва интерьер. (ўқув қўлланма 2001 й.)
10. Нозилов Д.А. Марказий Осиё меъморчилигида интерьер. тошкент, Фан, 2005
11. Санаев Ҳ. Рангтасвир. ТошДТУ, 2006
12. Н.К Ахмедов «Одам анатомияси атласи» Тошкент 2002
13. Язык живописного произведения Изд. Искусств. Ленинград. 1987 й

Кўшимча адабиётлар

1. Культура чувств – Издательство. Искусство М., 1968
2. Чурилин Учебный рисунок головы человека. М., 1984
3. Раевская Иванова М.Д Опыт программы по преподаванию рисования. 1995 г
4. Пучков А.С. «Методика работы над рисунком» Москва 1992
5. Санаев Х.С. «Қаламтасвир бўйича ўқув услубий қўлланма» ТошДТУ 2004
6. Р. Худойберганов «Тасвирий санъатда ранг» ўқув қўлланма. 2004 й
7. Г. Абдурахмонов рангтасвир ва композициядан методик тавсиялар.1995 й
8. Репродукциялар, таблицалар фотосуратлар, слайдлар

Электрон ресурслар

- 1 www.ziyo.net
- 2 www.artni.ru
- 3 www.jivopis.ru
- 4 www.galleries.ru
- 5 www.sadco.dp.ua

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ
ВАЗИРЛИГИ
ТОШКЕНТ АРХИТЕКТУРА ҚУРИЛИШ ИНСТИТУТИ**

“ҚАЛАМТАСВИР, РАНГТАСВИР ВА ҲАЙКАЛТРОШЛИК”

фанидан **5340100** –“ Архитектура”
(Бино ва иншоотлар бўйича),
5341000 – “Қишлоқ ҳудудларини
архитектура-лойихавий ташкил этиш”

таълим йўналиш учун

ИШЧИ ЎҚУВ ДАСТУРИ

Умумий ўқув соати	- 581 соат
Шу жумладан:	
Амалий машғулотлар	- 304 соат
Мустақил таълим соати	- 277 соат

Тошкент – 2012 йил

Фаннинг ишчи ўқув дастури Тошкент архитектура қурилиш институти Илмий – услубий Кенгашининг 2012 йил “_23_” 05_даги № 9 - сонли мажлисида муҳокама этилди ва мақулланди.

Ушбу ишчи дастури намунавий ўқув дастури ва ўқув режасига мувофиқ ишлаб чиқилган.

Тузувчилар:

Нозилов Д.А.

Архитектура фанлари доктори, профессор,
“Расм, рангасвир ва ҳайкалторошлик” кафедра мудири.

Бобомуродов З.Р.

“Расм, рангасвир ва ҳайкалторошлик” кафедраси доценти

Раззоқова Л.А

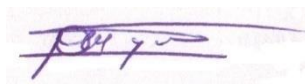
“Расм, рангасвир ва ҳайкалторошлик” кафедраси кат.ўқитувчи

Юсупов У.Қ.

“Расм, рангасвир ва ҳайкалторошлик” кафедраси кат. ўқитувчи

Фаннинг ишчи ўқув дастури Архитектура факултети Илмий кенгашининг 2012 йил “_17_” 05_даги № _8_ - сонли қарори билан тасдиқланди.

Илмий кенгаш раиси:

доц.Рейимбаев. Ш.С.

Кафедра мудири:

2012 й. “_8_” 05_

проф. Нозилов Д.А.

КИРИШ

Расм чизишнинг турли график усуллари (қалам пастель, кўмир ва сув бўёқ) ни ўргатиш асосида ўқувчиларнинг ижодий маҳоратларини такомиллаштириш. “Архитектура” (Бино ва иншоотлар бўйича) курс ишининг лойиҳа олди ишлаб чиқаришида ва бадий эскизлашда мураккаб композицион масалаларни ечишда талабанинг тасавурини ва фазовий фикрларини ижодий бойитишдан иборатдир.

1. Фан бўйича ўқув машғулотларга ажратилган соатларнинг тақсимооти

Семестр	Умумий ўқув машғулотлар	Машғулотлар таркиби		
		Маърузалар	Амалий машғулотлар	Мустақил иш
1	144	-	76	68
2	145	-	76	69
3	146	-	76	70
4	146	-	76	70
Жами:	581		304	277
Назорат шакли: Рейтинг 1 Рейтинг 2 Якуний Назорат ишини баҳолаш				

Эслатма: “Қаламтасвир ва рангтасвир” дарслари учун:

1. Биринчи рейтинг тўлиқ бажарилган ва тугатилган амалий иш учун ва уй вазифалари учун қўйилади.
2. Иккинчи рейтинг планшетда чизиб тугатилган иш учун ва уй вазифалари учун қўйилади.
3. Якуний рейтингда тўлиқ планшетда бажариладиган иш учун ва мустақил таълим учун қўйилади.
4. “Ҳайкалтарошлик” фани бўйича 1- рейтинг: натура асосида дарс жараёнида лойда бажарилган ишлар асосида қўйилади. 2- рейтинг: дарс жараёнида бажарилган ишлар ҳамда мустақил дарс режасига кўра яратилган композициянинг хомаки нусхалари асосида баҳоланади.
3- якуний рейтинг: ўтилган дарсларда олган баҳолари ҳамда мустақил ишлаган композициялари қўшиб ҳисобланади.

II. Фаннинг мақсади ва вазифалари

Ўқувчи талабаларни геометрик, меъморий жисмларни ва Одам тана тузилишини ҳамда атроф муҳит билан уйғун бўлган тарихи обидаларимизни яна гўзал борлиқларни изланишни тузишни, тасвирлашни ўргатишлар асосида қалам ишлатиш маҳоратини мукамал билиш машқлари ёрдамида амалий санатнинг бадий-композицион масалаларни яратишларига ва кишлоқ ҳудудларини архитектуравий режалаштиришни ташкиллаштиришга ўргатишдан иборат.

“Рангтасвир” фани III-семестр

№	Амалий машғулотлар мавзуси	Соат
1	Соя ва ёруглик билан берилган контраст тондаги сода натюрморт (гризайл).	8
2	Иссик фонда жойлашган содда оқ буюмнинг хомаки тасвири.	2
3	Совук фонда жойлашган содда оқ буюмнинг хомаки тасвири.	2
4	Бир-бирига якин булган ранглардаги (битта колоритдаги) сода натюрморт.	8
5	Кушимча рангда берилган мурракаб натюрморт.	12
6	Одам фигурасининг тасвири. (Акварель, гуашь).	12
7	Интерьерда жойлашган гипсли фигуранинг тасвири. (акварель).	12
8	Интерьерда жойлашган одам фигурасининг тасвири. (акварель, гуашь).	10
9	Архитектуравий биноларининг экстерьерларинг тасвири.	10
	Жами:	76

№	Мустақил таълим мавзуси	Соат
1	Оқ драпировканинг устидаги меваларнинг тасвири.	12
2	Қўшимча рангдаги фонда жойлашган оқ буюмнинг тасвири.	10
3	Қўшимча рангдаги фонда жойлашган оқ буюмнинг тасвири.	
4	Декоратив натюрмортнинг бадиий стилизациялаш (гуашь).	4
5	Одамнинг елкагача бўлган портретинг тасвири (акварель).	8
6	Одамнинг елкагача булган портретинг тасвири (гуашь).	8
7	Турли хил интерьерларининг хомаки тасвирлари(акварель).	4
8	Интерьерда жойлашган одам фигурасининг тасвири. (акварель, гуашь).	4
9	“Келажак шахари” мавзусида архитектуравий композиция.	4
	Жами:	54

Мустақил таълим ҳисобот шакли – А3, А4 форматдаги қоғоз шаклида бажарилади.

V. Информацион – услубий таъминот

Ўқув жараёни шароитини яхшилаш, асбобларни кўпайтириш ва ўқув жараёнини ахборотини кучайтириш кўриладиган ва ауди кўриладиган ўқув техник воситаларни: диапроекторлар (эпидоскоплар), компьютерларни қўллаш таклиф этилади.

VI. Назорат турлари ва уни амалга ошириш тартиби

“Қаламтасвир, рангтасвир ва ҳайкалтарошлик” фани бўйича бажарилган ҳар бир амалий иш учун жорий назорат шаклида ўтказилади. Жорий назорат “Қаламтасвир,

рангтасвир ва ҳайкалтарошлик” фани ва уни бажариш жараёнидан келиб чиқиб, ҳар бир амалий ишга 35 балдан ажратилади. Амалий “Қаламтасвир, рангтасвир ва ҳайкалтарошлик” уй вазифалари, эскиз- назорат иши, амалий машғулоти даврида ва уйда бажариладиган амалий “Қаламтасвир, рангтасвир ва ҳайкалтарошлик” ишлари киради. Талаба семестр давомидаги ўзлаштириш кўрсаткичи 100 баллик тизимда бутун сонлар билан баҳоланди.

1 амалий ишга + 2 амалий ишга = 70 балл

Ж Б₁ -30

Ж Б₂ - 40

Якуний назорат -30 балл.

“Қаламтасвир, рангтасвир ва ҳайкалтарошлик” фани бўйича жорий назоратларга ажратилган умумий баллнинг 55 фоизи саралаш балл ҳисобланиб, ушбу фоиздан кам балл тўплаган талабалар якуний назоратга киритилмайди.

“Қаламтасвир, рангтасвир ва ҳайкалтарошлик” фанидан талабалар билимини баҳолаш мезонлар асосида олиб борилади.

1-2-3-4 семестрлар бўйича

9 ҳафта	8 ҳафта	1 ҳафта	Талабани ўзлаштириш даражаси
ЖБ ₁	ЖБ ₂	ЯБ	
30	40	30	
26 – 30	34 – 40	26 – 30	<p>86-100 балл учун:</p> <p>“Расм” фанидан: Кўйилмани (натура) переспектива қонунларига риоя қилган ҳолда тасвирни чизикларда ифодалай олиш, натура жисмларини қоғозда “штриховка” орқали ўзига монанд ҳолда ифодалай олиш, мустақил равишда кўйилмани кўз олдига келтира билиш ва қоғозга тушира олиш, турли композициялар ярата билиш ва уларни амалда ўз ўрнига қўя билиш, натурани чизиш моҳиятини тушуниш ва тушунтира билиш, натурадан чизишда ёруғлик ва соя орқали тасвирни ҳаққоний ифодалай билиш, расм чизиш қонун қоидалари бўйича тасаввурга эга бўлиш.</p> <p>“Рангтасвир” фанидан: Тасвирда натюрмортини ҳар томонлама тўлиқ ифода қилишимиз. Турли натура ва табиат манзарасини мустақил ишлай билиши, ранглар тизимини тўғри танлай олиш, натурани амалда ифодалай олиш, натурани умий ҳолатини тасаввур қила билиш, чизмадаги айрим ўзгаришлар сабабини тушунтира билиш..</p> <p>“Ҳайкалтарош” фанидан: Турли ҳайкаллардан ва одам аъзоларидан нусха ола билиш, лойда бажарилган нусхадан қолип ола билиш ва ундан ҳайкал ярата билиш. Нусхалар пропорциялари кўйилмадагидек тўғри ва муносиблигини тўғри ифодалай олиш, ҳайкалдан мустақил нусха ола билиш, ҳайкал ва турли қурилмалардан</p>

			лойда, пластилинда ҳамда гипсда майдон билан боғлаб композиция ярата олиш. Хайкалтарошликда композицияни яратиш тасаввурга эга бўлиш.
22 - 26	28 - 34	21 - 25	<p>71-85 балл учун:</p> <p>“Расм” фанидан: Натурадан тўғри нусха ола билиш, тасвир қонун қоидаларини амалда қўллай билиш, бажариладиган ишни моҳиятини тушуниш ва унга амал қилиш, тасмвирий санъатда чизгилар билан тўғри ифодалаш тасаввурга эга бўлиш.</p> <p>“Рангтасвир” фанидан: Натюрмортдан мустақил равишда образни тўғри ола билан, рангларни натурага қараб тўғри танлаш ва тасвирда қўллай билиш, натура моҳиятини тушуна билиш ва тасвирда кўрсата олиш.</p> <p>“Хайкалтарош” фанидан: Хайкалдан мустақил нусха ола билиш, улар орқали композиция ярата билиш, хайкалтарошликни шаҳар ободончилигида ўрнини тушуна билиш ва лойдан шаҳар майдонларида хайкаллар ўрнатиш моҳиятини тушуна билиш.</p>
16 – 21	23 – 28	16 – 21	<p>55-70 балл учун:</p> <p>“Расм” фанидан: Натурадан тўғри нусха олиш моҳиятини тушуна билиш ва уни қоғозда тўғри ифодалаш, қурилма яратиш қонун – қоидалари бўйича тасаввурга эга бўлиш.</p> <p>“Рангтасвир” фанидан: Бажариладиган тасвир моҳиятини тушуна билиш, рангларда кўрсата билиш, тасаввурга эга бўлиш.</p> <p>“Хайкалтарош” фанидан: Хайкалтарошлик санъати моҳиятини тушуна билиш, хайкалдан нусха ола билиш, қўйилма жисмлари пропорцияларини тўғри топиш.</p>
			<p>0-54 балл учун:</p> <p>“Расм” фанидан: Қўйилмадан нусха олиш бўйича аниқ тасаввурга эга бўлмаслик., чизгилар ёрдамида қўйилма жисмларини қоғозда ифодамай олмаслик</p> <p>“Рангтасвир” фанидан: Натурадан аниқ тасаввурга эга бўлмаслик, натурани қоғозда тўлиқ (қурилмасини чизиш ва рангларни) ифодамай олмаслик.</p> <p>“Хайкалтарош” фанидан: Хайкалдан нусха олиш бўйича аниқ тасаввурга эга бўлмаслик, қўйилма жисмлари пропорцияларини тўғри ифодамай олмаслик.</p>

Талабанинг “Қаламтасвир, рангтасвир ва ҳайкалтарошлик” фани бўйича рейтинги куйидагича аниқланади.

$$R_1 = VO^1/100$$

V – семестрда фанга ажратилган умумий ўқув юкламаси (соатларда)

O¹ – фан бўйича ўзлаштириш даражаси (балларда).

Фойдаланадиган асосий дарсликлар ва ўқув қўлланмалар рўйхати

1. Яшухин А.П. “Живопись” М., 1985 г.
2. Беда П.В. “Живопись”. М., 1986 г.
3. Волков Н.Н. “Цвет в живописи” М., 1985 г.
4. Пучков А.С., Триселёв. “Методика работқ над натюрмортом”.М., 1982 г.
5. Кузиев Т., Эгамов А., Канолнов Т., Нуркобилов А “рангтасвир” Т., 2003 й.
6. Klara Garas, «Deutsche und osterreicheische Reiclinungen des 18.
7. Jahrhunerts.» CorvinaKiado., Budapest- 1980.
8. Муромцева Е. К. «Скульптурные и декоративно-лепные работы»
9. Яшухин А. П. «Живопись», - М, 1985 г.
10. Ефимов Г. «Колористика города», - М., 1980 г.
11. Ю.БедаГ. В. «Живопись» - М., 1986 г.
12. «Школа изобразительного искусства» -М., 1989 г.
13. Одноралов Н. В. «Материалы, инструменты и оборудование в изобразительном искусстве ». - М., 1988 г
14. П.Волков НН. «Цвет в живописи». -М., 1985 г.
15. Пучков А. С., Триселев А. В. «Методика работы над натюрмортом» „1982.
16. Соибов Т.З., Бекматов С.Р. "Раем" Т. - 2000

Қўшимча адабиётлар

1. Соибов Т.З., Бекматов С.Т. “ рангтасвир ва интерьер” (ўқув қўлланма) 2001 й.
2. Памаюнов В.Н. “Рисунок живописи” (уч пос.) 1971 г.
3. Беда Г.Б. “Живопись и ее изобразительное средство” (уч пос.) 1971 г.
4. Соибов Т.З., Бекматов С.Р. "Раем" Т. - 2000
5. Бородина М. Р., Зойиров Г. А., «Скульптура» Учебное пособие ТАСИ 2001 г.
6. Зойиров Г.А., Бородина М.Р Хайкалтарошлик Укув кулланма ТАКИ 2002 й.
7. Бородина М.П Лепка-скульптура Учебное пособие ТАСИ. 2007 г.
8. Лантери Э. «Лепка». Перевод с англ., - М Изогиз 2003 г.
9. Ф.Г. Юлдашев. “Аналитический рисунок”. 2006 г.
10. Н.Т. Султанов «Роль рисунка в формировании профессии архитектора» Канд дис. 1981г. Академия художеств. Питербург.

3.«РАНГТАСВИР» ЎҚУВ КУРСИ БЎЙИЧА ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИНИНГ КОНЦЕПТУАЛ АСОСЛАРИ

“Рангтасвир” ўқув курсининг долзарблиги ва ўқитиш структураси

Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримов «Энг асосий мезон – ҳаёт ҳақиқатини акс эттириш» китобида ёш авлодни таълим-тарбияси энг муҳим долзарб муаммо эканлигини таъкидлайди: “Ёш авлодимизнинг қалби ва онгини асраш, уларни миллий ва умумбашарий қадриятлар руҳида тарбиялаш, фарзандларимизнинг дунёда рўй бераётган сиёсий жараёнларнинг маъно-мазмунини ва асл сабабларини чуқур англаши, ўз атрофида рўй бераётган воқеалар ҳақида ҳаққоний маълумотларга, энг муҳими, мустақил фикрига, содда қилиб айтганда, оқни қорадан ажратишга қодир бўлишига эришиш таълим-тарбия ва маънавий-маърифий ишларимизнинг асосий шarti ва мезони бўлиши даркор.”¹

“Фақат ҳар томонлама етук авлодгина бугун ҳаёт олдимизга қўяётган ўта мураккаб, оғир синов ва қийинчиликларни енгиш, кўзланган юксак марраларни эгаллашнинг энг асосий шarti ҳисобланади. Юртимизнинг эртанги ривожини йўлида тузилган дастурлар, бу режаларни бажариш учун яратилган моддий асос ва имкониятлар, сафарбар этилган сармояларнинг барчасини амалга оширадиган, рўёбга чиқарадиган қудратли омил – бу юқори малакали ишчи кучи ва юртимизнинг эртанги куни, тараққиёти учун масъулиятни ўз зиммасига олишга қодир бўлган етук мутахассис ёшлар ҳисобланади.”²

Ўзбекистон Республикасининг Президенти И.А.Каримов миллий истиқлол мафкурасини шакллантириш ишининг ҳаётий зарурати ва долзарблиги ҳақида гапирар эканлар, «Инсон шахсини, унинг юксак маънавий фазилатларини камол топтириш, миллий истиқлол мафкурасини шакллантириш, ёш авлодни бой маданий меросимиз ҳамда тарихий қадриятларимизга ҳурмат-эътибор, мустақил Ватанимизга меҳр-муҳаббат руҳида тарбиялаш талаблари олдимизга муҳим вазифаларни қўймоқда» деб алоҳида таъкидлайдилар. Бу вазифалар, биринчи навбатда келажаkning бунёдкорлари бўлмиш ёш авлоднинг билим олиш, юқори малакали кадрлар бўлиб ўз юрти ва ҳалқига ситқидилдан меҳнат қилиш, озод юрт равнақи ва бахт-саодати учун ҳалол меҳнат қилишга ўргатишни назарда тутди. Зеро, мустақиллик айнан фидоий, ўз Ватани манфаатларига ғоят садоқатли, юқори малакали кадрларнинг жамиятни бошқаришини тақозо этади.

Замонавий кадрлар олдига қўйилаётган энг муҳим вазифалардан бири - малакали мутахассислар сифатида ўзлигини, ўз қобилиятлари, индивидуаллиги, шахсий фазилат ҳамда хислатларини билган тарзда атрофидагилар меҳнатини оқилона ташкил этиш ва ижтимоий фойдали меҳнатнинг барча соҳаларида иқтидорли касб соҳиби сифатида фаолият кўрсатишдир. Бу ўринда инсон руҳияти қонуниятларини ўрганувчи психология фанининг ўрни ва роли бениҳоя каттадир. Ёш авлодни янгича таълим стандартлари асосида, жаҳон талабларига жавоб берувчи мутахассислар қилиб тарбиялаш иши олий ўқув юртларида таҳсил олаётган ёшлар учун янги дарсликлар, ўқув қўлланмалари, рисоалар тайёрлашнинг ҳам янгича услубларини талаб этмоқда. Ушбу ўқув қўлланма ёшларга айнан психологик билимлар асосларини берса-да, умид қиламизки, уларни ўз атрофида рўй бераётган ислохотларга ҳолис баҳо бериш, ўзи ва ўзгалар руҳияти сир-асрорларини бефарқ бўлмаслик, ўз лаёқатларини ўстиришнинг элементар воситаларидан бохабар бўлишга ёрдам беради. Чунки шахсина ўз қобилияти, иқтидори, лаёқати,

¹ Каримов И.А. Энг асосий мезон – ҳаёт ҳақиқатини акс эттириш. Т.: Ўзбекистон, 2009. – 24 б.

² Каримов И.А. “Ўзбекистон Конституцияси – биз учун демократик тараққиёт йўлида ва фуқаролик жамиятини барпо этишда мустаҳкам пойдеворидир”. Президент Ислом Каримнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 17 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси. “Халқ сўзи”, 2009 й., 6 декабрь.

тафаккури, диққати, характери хусусиятларини билиб, уни тўғри йўналтира олса, бу нафақат шахснинг ўзига, балки жамият учун ҳам катта наф келтиради. Шундай экан, ҳозирги кунда Рангтасвир фани сир-асрорларини ҳар бир талаба учун зарур бўлган жиҳатларини, чунончи: рангтасвир бошқа фанлар билан интеграциялашуви, ҳамкорлиги, боғлиқлигини; рангтасвир замонавий йўналишлари, тармоқларини; шахсни психологик диагностика қилиш усулларини; шахс ва жамият муносабатларини уйғунлигини; шахс фаолияти ва ҳатти-ҳаракати мотивларини; фаолияти турларини; шахсда кузатиладиган психик жараёнлар: сезги, идрок, диққат, хотира, тафаккур, ҳаёлни билиш ва уларни бошқариш қонуниятларини қўллай олишни; шахсдаги қобилият, характер ва темперамент каби индивидуал психологик хусусиятларнинг шахс фаолияти ва ҳаётидаги тутган ўрнини; замонавий педагогик технологиялар асосида дарс услубиётини яратиш, педагогик фаолияти, маҳорати ва самарасида турли усулларни билиш, шахснинг турли ёш давларга боғлиқ хусусиятларини; шахснинг мулоқот жараёнидаги шакл, тур, воситаларини; шахснинг гуруҳга ва ўз навбатида гуруҳнинг шахсга таъсирини; ўқув ва тарбия жараёнида қўллаш мумкин бўлган самарали усулларни билиш, ўрганиш муҳимдир.

Бакалавр босқичи талабаларига мўлжалланган « Рангтасвир » курсининг асосий **мақсади** – ўзбек халқининг қадимий маърифий меъросининг қимматли манбалари ҳамда уларда илгари сурилган ғояларни ўқиб ўрганиш, шахс маънавиятини юксалтириш, шунингдек, жамият тараққиётини таъминлашга хизмат қилувчи қарашларни ҳозирги замон рангтасвир тафаккур истеъмолига киритишдан, рангтасвир тушунчасини ва малакаларни янада мустаҳкамлашдан, ёшлар онгида янгича тафаккур ва дунёқараш шаклланишининг бадий ижодий таъсир механизмларига оид билимлар беришдан, шахс баркамол бўлишида рангтасвир фанининг ўзига хос таъсир шароитларини ўргатишдан иборатдир. Рангтасвир атроф муҳитни тафаккур этиш ва бадий шаклларни ифодалаш, реал борлиқни бутун бойлигини намоён этган ҳолда тасвирлаш, бадий образлар шаклида амалга ошириш, ёруғ ва соя; умумтон, ранг муносабатлари ва тасвир яхлитлиги, натурадан (натюрморт, манзара), портрет ишлаш, эмоционал бадий ифодасини бера билиш, шакллилик, ашёлилик ва фазо сифатларини рангтасвир ифода воситалари орқали бера билиш, рангтасвир мактаблари замонавий йўналишларини ўргатади.

Рангтасвир тасвирий санъат асари яратишдаги асосий восита бўлиб, ҳаётийликни акс эттирмоқ, англамоқ ва бадий образ сифатида амалга оширишни назарда тутати. У эмоционаллик ва мантикийликнинг табиий бирлашуви ҳамда шаклнинг аниқ ифодаси, пластик сифатлари ва ашёлилик даражасининг ички мазмун билан бойитилиши, соялар теорияси қоидалари – ёруғ, ёруғ соя, соя, рефлекс ва ёруғда (блик) ўтаёруғ, рангтасвирда ёруғ-соя ва тон муносабатлари қонун қоидалари, шакл жиҳатидан мураккаб ашёлар рангтасвири шаклланиши ва ривожини ўргатади.

«Рангтасвир» курсининг асосий вазифаларига:

Рангтасвир фани «Дизайн» соҳасида ўқийдиган асосий фанлардан бири ҳисобланади. Рангтасвир фани талабаларни инсон қиёфасини қаламда чизиб олиб уни рангда тасвирлашгача бўлган ўқув жараёнини ўз ичига олади.

Бу босқичда талабалар оддий геометрик предметлар, уй рўзгор буюмлари, мева ва гуллардан тузилган натюрмортларни композицион жойлаштириш ва қуриш, енгил ранглар билан ранглар уйғунлигини кўрсатган ҳолда ишлаш ва умумий яхлитликда тугаллаш босқичини амалда бажаришлари лозим.

Тасвир асосан икки этапга бўлиб ишланади. Куз ва баҳор мева ва гулларида тузилган натюрмортни композицион ва ранг жиҳатидан мураккаблаштирилган ҳолда бажариш талаби қўйилади.

Рангтасвир фанининг асосий вазифаси талабаларда ижодий тасаввурни ўстириш; ҳаётда воқеаликни кўриб идрок этиш; бадий дид ва маданиятни таркиб топителиш, барча санъат соҳаларида композицияни қўллай билиши; фандан олган билимларини ҳаётда ва ўқитувчилик касбида унумли фойдаланишни таъминлашдан иборат.

Рангтасвир фанининг асоси амалий машғулотлар жараёнида ижодкорликка йўналтириш ва мустақил тасвирий санъат намунасини яратиш устида ишлашни шакллантиришга йўналтирилгандир. Санъатда мазмун ва ғоянинг энг яхши ечимини топиш, ижодий маҳоратни ошириш нафосат тарбиясининг зарурий қисми, муҳим

рангтасвир фани бўйича талабаларнинг бадиий ва ижодий билимлари даражасини кенгайтириш.

рангтасвир усталари мероси ва улар ғояларига нисбатан тўғри муносабатда бўлиш, кўникмаларни шакллантириш;

республикамізда комил инсонни вояга етказишнинг бир бутун ҳолатдаги муаммоларини ҳал қилиш;

рангтасвир фани долзарб вазифалари, муаммоларини таништириш,

рангтасвир курси бўйича ўтказиладиган амалий машғулотларнинг мақсади – мустақил фикрлашга ўргатиш, фикрлашга оид кўникмаларни ривожлантириш ва муомала сирларига ўргатишдан иборат бўлиб, пировардда бу билим ва кўникмалар орқали рангтасвир билимларни амалиётга тадбиқ этиш соҳа ва йўналишларини аниқ тасаввур қилишга кўмаклашади.

“Рангтасвир” фани бўйича талабаларнинг билими, уқуви ва кўникмасига кўйиладиган талаблар:

а) тасаввурга эга бўлишлари керак:

- фанга тегишли бўлган назарий ва амалий маълумотларни ўрганиш, аниқ тасаввурга эга бўлишлари;
- ҳар бир элементга эътибор берган ҳолда, фан сирларини тўлиқ ўзлаштириб олишлари лозим.
- Рангтасвир фанини бозор иқтисодиёти шароитидаги ўрни ва аҳамиятини билиш;
- жамоа меҳнатини ташкил этиш ва бошқаришдаги рангтасвир қонуниятлар, ижтимоий мулоқот ва муомаланинг сирлари; меҳнатга тўғри мотивация муносабатини шакллантириш омиллари тўғрисидаги тасаввурларга эга бўлиш;
- шахснинг индивидуал, жинсий ва ёшга боғлиқ хусусиятлари, етуқлик даврида шахс тараққиётининг рангтасвир қонуниятлари; эътиқод ва соғлом дунёқарашни шакллантириш омиллари, ҳар бир ижтимоий вазиятда фуқаролик онги ва масъулиятини шакллантириш воситаларини аниқлай олиш.

б) билиш керак:

- талабалар курсни ўзлаштириш жараёнида фаннинг мазмуни, мақсади ва вазифаларидан келиб чиққан ҳолда, фаннинг назарий асосларини;
- фанга тегишли бўлган асосий терминларнинг изоҳини, янгиликлар, қонун – қоидаларни ўзлаштиришлари зарур;
- ўзгаларга таъсир кўрсатиш ва ўз-ўзини бошқариш малакалари;
- ўз иқтидори ва қобилиятларини ўстириш технологияларни ўзлаштириш;
- меҳнат жамоаларидаги бадиий ижодий иқлимни ўрганиш ва уни мувофиқлаштириш малакалари;

в) бажариш лозим:

- талабалар фаннинг мазмунидан келиб чиққан ҳолда ҳар бир мавзуга тегишли бўлган мустақил равишда керакли адабиётлардан фойдаланишлари, ижодий асарлар тайёрлашлари;
- кунлик дарсларда керакли маълумотларни йиғишлари, ноанъанвий усулларни такомиллаштирилган вариантларини ишлаб чиқишда иштирок этишлари.
- ўз устида мустақил ва ижодий ишлаш кўникмалари;
- ўзгалар меҳнати ва ижодий фаолиятини ҳолис ва объектив баҳолаш.

“РАНГТАСВИР” ЎҚУВ ФАНИНИНГ МАЗМУНИ

I - БЎЛИМ

1 – Мавзу: РАНГТАСВИР ФАНИ ХАКИДА УМУМИЙ СУХБАТ.

Рангтасвир фанининг пайдо бўлиши. Жамиятнинг тарихий тараққиёти давомида рангтасвир фанининг ўрни ва ролининг ортиб бориши. Ўзбекистонда эркин демократик, фукаролик жамиятни шакллантиришда рангтасвир фанининг аҳамияти.

Рангтасвир фанининг ижтимоий фанлар тизимидаги ўрни ва уларга нисбатан бўлган муносабатининг ўзига хослиги. Рангтасвир фанининг илмий, назарий, амалий ва келажакни белгилаш функциялари. Ёш авлодни ижодий дунё қараши тарбияси ҳамда таълим муаммосини ишлаб чиқишда рангтасвир фанининг аҳамияти.

Рангтасвир фанининг асосий категориялари: тарбия, таълим, маълумот, ўқитиш, ўзини ўзи тарбиялаш, мустақил ўқиш.

Ўзбекистон Республикаси мустақиллигини мустаҳкамлаш шароитида рангтасвир фанининг бадиий ижодий аҳамияти, уларнинг вазифаси, йўналишлари. Рангтасвир фанининг тадқиқотларнинг турлари: асосий, назарий, амалий.

Рангтасвир фанининг бадиий ижодий методлари, тавсифи ва турлари. Амалий тадқиқот услублари: қиёсий, тарихий таҳлил қилиш ва лойихалаштириш, эмпирик усуллари, илмий педагогик кузатиш ва унинг турлари.

Дизайнер талабаларига рангтасвир фанининг асосий вазифаси талабаларда ижодий тасаввурни ўстириш; ҳаётда воқеаликни кўриб идрок этиш; бадиий дид ва маданиятни таркиб топителиш, барча санъат соҳаларида композицияни қулай билиши; фандан олган билимларини ҳаётда ва ўқитувчилик касбида унумли фойдаланишни таъминлашдан иборат.

Рангтасвир фанининг асоси амалий машғулотлар жараёнида ижодкорликка йўналтириш ва мустақил тасвирий санъат намунасини яратиш устида ишлашни шакллантиришга йўналтирилгандир. Санъатда мазмун ва ғоянинг энг яхши ечимини топиш, ижодий маҳоратни ошириш нафосат тарбиясининг зарурий қисми, муҳим ўрни.

Рангтасвирнинг тасвирий санъатда тугган ўрни; дастгоҳли, монументал, декоратив рангтасвирнинг фарқловчи томонлар, реалистик рангтасвир қонунлари, композиция асослари, иссиқ ва совуқ ранглар, колорит, ритм, тус, ёриғлик, ранг доғи, умумий тус ва ранг бўёғи, турли тасвирлаш материаллари хусусиятлари, ранг уйғунлиги қонуниятлари, турли тасвирлаш воситаларидан фойдаланиш йўллари, ранг гаммаси, мотив, хиссийлик, яхлит кўриш, рангтасвир ишлаш методлари; суюлтиргичлар, мато, грунтлар, суюқ ишлов бериш, суртма; рангтасвир ашёлар; акварель, темпера, гуаш ва мойбўёқлар тўғрисида кўникмаларига эга бўлмоғи керак.

II- БЎЛИМ

Ўқув курси бўйича амалий машғулотларда ўқитиш технологияларини ишлаб чиқишнинг концептуал асослари

Ўзбекистон ўз истиқлол ва тараққиёт йўлидан ривожланиб, халқаро майдонда ўзининг муносиб ўрнини топмоқда. Давлатимизнинг мустақил тараққиёт йўлини таъминлаш учун ижтимоий-сиёсий, иқтисодий, маданий ва маърифий соҳаларда чуқур ислохотлар амалга оширилмоқда. Жамият ва инсон манфаатига қаратилган бу ислохотларнинг самараси бевосита таълим тизимида тайёрланаётган мутахассис кадрларнинг салоҳиятига боғлиқдир.

Шу боис мустақилликнинг дастлабки кунларидан бошлаб сифатли кадрлар тайёрлашга қодир миллий асосга қурилган ва жаҳондаги илғор давлатлар таълими

тараққиёти тажрибаларига таянадиган кадрлар тайёрлаш тизимини яратиш асосий вазифаларидан бирига айланди. 1997 йилда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги қонуни ва “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури” миллий таълим тараққиёти ва миллий кадрлар тайёрлаш тизими истикболларини белгиловчи ҳужжат сифатида бу соҳадаги ишларни ривожлантиришда яна бир тарихий давр бошланишига замин яратди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ва ҳукумати жаҳон андозаларига мос келадиган кадрлар тайёрлаш масалаларига эътиборни қаратиб келмоқда. Дарс жараёнини бошқариш ва ташкиллаштиришда профессор-ўқитувчининг билими, тажрибаси, кўникмаси, илмий-педагогик салоҳияти, маҳорати, қобилияти асосий омил ҳисобланади. Шунга кўра, жумладан маърузани оддийдан мураккабга қараб ривожлантириб қўлланиладиган ўқув қўлланмалар ва воситалар тайёрланади. Ўқув хонаси дарс учун тайёрлаб қўйилади.

Ўқитувчи маъруза қила туриб қуйидагиларга эътибор қаратади:

- Талабаларни савол-жавобга ундаш орқали гуруҳда муҳокама муҳитини яратади, ижобий жавобларни шакллантиради;
- вақтинча эркин фикр алмашишга рухсат беради;
- кундалик ҳаётдан ибратли мисоллар келтиради;
- талабаларни савол беришга ундайди;
- илгари ўрганилган ҳодиса ва вазиятларни янгилари билан таққослашни амалга оширади;
- фан доирасида турли маълумотларни жонли, қизиқарли баён қилади.

Дарс жараёнида талабанинг танқидий (тахлилий) фикрини шакллантиришда, унга босқичдан фойдаланилади:

1. Йўлланма бериш;
2. Аҳамиятини ошириш;
3. Фикрлаш.

Талабаларнинг танқидий (тахлилий) фикрини ривожлантиришда интерактив услубларнинг муҳим ўрни бор, булар ҳамкорлик субъектларини ижодий изланишга йўналтириш, номаълум ҳолатни очишга, кашф этишга кўмак берувчи назарий-ақлий мулоҳазаларда ифодаланади.

Дарсни бошлаш жараёнида талабаларда кўтаринки кайфият, юксак эҳтирос, ижодий руҳланиш кузатилса дарс жараёнининг самарадорлиги юқори бўлади. Бунда ўқитувчининг фаолияти аниқ режа асосида, олдиндан тайёрланган ҳолда бўлиши зарур. Демак, ўқитувчи томонидан дарс давлат таълим стандартлари асосида олиб борилади.

Кадрлар тайёрлаш Миллий дастурининг иккинчи босқичи таълим жараёнидаги сифат кўрсаткичларини яхшилаш, яъни жаҳон андозаларига мос, рақобатбардош, юқори савияга эга бўлган мутахассислар тайёрлашдир. Ушбу мураккаб муаммоларни ечимини топиб уларни амалда кенг қўллаш олий таълим тизими ходимлари олдида жуда катта вазифалар белгилайди. Бунда аниқ вазифалар сифатида бевосита ўқув жараёнини яхшилаш, ўқув дастурларини янада такомиллаштириш, ўқитишнинг замонавий педагогик технологияларини амалга жорий қилиш, техник воситаларидан кенг фойдаланиш ва шу асосда масофадан ўқитишни кенг жорий қилишдан иборатдир.

Таълим сифати ва усулига қараб билим ҳосил бўлади. Бу ўқитувчининг маҳоратинигина эмас, балки тингловчининг истак-хоҳиши, қобилияти ва билим даражасини ҳам белгилайди. Таълим узоқ давом этадиган жараёндир. Билим эса таълимнинг узлуксизлиги воситасида бериладиган мавҳум тушунчага эга бўлган ҳодисадир. Билим хусусийликка эга бўлса, таълим умумийликка эгадир. Таълим барча учун бир хилда давом этадиган жараён. Билим объектив борлиқдаги воқеа-ҳодисаларнинг инъикоси натижасида инсон миёсидаги мушоҳадалар ва тасаввурлар натижасида ҳосил бўладиган тушунчалар йиғиндиси сифатида намоён бўлади. Таълимдаги сифат уни беришда иштирок этадиган кишилар сифати билан белгиланса, билим индивидуалликка

эга бўлади. Таълимни амалга оширадиган ёки дарс берадиган кишиларнинг савияси турлича бўлиши мумкин. Лекин гуруҳдаги талабаларга бериладиган таълим бир хилдир. Ўқитувчи билим эмас, балки таълим беради. Талаба эса ана шу таълим жараёнида билимга эга бўлади. Бунинг учун у мустақил ўқийди, тайёрланади, мушоҳада қилади, тасаввурларга эга бўлади, эшитганлари ва ўқитганларини синтез қилади. Натижада билимга эга бўлади.

Ўқув жараёни билан боғлиқ таълим сифатини белгиловчи ҳолатлар қуйидагилар: юқори илмий-педагогик даражада дарс бериш, муаммоли маърузалар ўқиш, дарсларни савол-жавоб тарзида қизиқарли ташкил қилиш, илғор педагогик технологиялардан ва мультимедиа қўлланмалардан фойдаланиш, тингловчиларни ундайдиган, ўйлантирадиган муаммоларни улар олдига қўйиш, талабчанлик, тингловчилар билан индивидуал ишлаш, ижодкорликка ундаш, эркин мулоқот юритишга, ижодий фикрлашга ўргатиш, илмий изланишга жалб қилиш ва бошқа тадбирлар таълим устиворлигини таъминлайди.

Айтилганлардан келиб чиққан ҳолда, «Рангтасвир» ўқув курси бўйича таълим технологиясини лойиҳалаштиришдаги асосий концептуал ёндошувларни келтирамиз:

Шахсга йўналтирилган таълим. Бу таълим ўз моҳиятига кўра таълим жараёнининг барча иштирокчиларини тўлақонли ривожланишларини кўзда тутати. Бу эса таълимни лойиҳалаштириладиётганда, албатта, маълум бир таълим олувчининг шахсини эмас, аввало, келгусидаги мутахассислик фаолияти билан боғлиқ ўқиш мақсадларидан келиб чиққан ҳолда ёндошилишни назарда тутати.

Тизимли ёндошув. Таълим технологияси тизимнинг барча белгиларини ўзида мужассам этмоғи лозим: жарённинг мантиқийлиги, унинг барча бўғинларини ўзаро боғланганлиги, яхлитлиги.

Фаолиятга йўналтирилган ёндошув. Шахснинг жараёнли сифатларини шакллантиришга, таълим олувчининг фаолиятни активлаштириш ва интенсивлаштириш, ўқув жараёнида унинг барча қобилияти ва имкониятлари, ташаббускорлигини очишга йўналтирилган таълимни ифодалайди.

Диалогик ёндошув. Бу ёндошув ўқув жараёни иштирокчиларнинг психологик бирлиги ва ўзаро муносабатларини яратиш заруриятини билдиради. Унинг натижасида шахснинг ўз-ўзини фаоллаштириши ва ўз-ўзини кўрсата олиши каби ижодий фаолияти кучаяди.

Ҳамкорликдаги таълимни ташкил этиш. Демократилик, тенглик, таълим берувчи ва таълим олувчи ўртасидаги субъектив муносабатларда ҳамкорликни, мақсад ва фаолият мазмунини шакллантиришда ва эришилган натижаларни баҳолашда биргаликда ишлашни жорий этишга эътиборни қаратиш зарурлигини билдиради.

Муаммоли таълим. Таълим мазмунини муаммоли тарзда тақдим қилиш орқали таълим олувчи фаолиятини активлаштириш усулларида бири. Бунда илмий билимни объектив қарама-қаршилиги ва уни ҳал этиш усуллари, диалектик мушоҳадани шакллантириш ва ривожлантиришни, амалий фаолиятга уларни ижодий тарзда қўллашни мустақил ижодий фаолияти таъминланади.

Ахборотни тақдим қилишнинг замонавий воситалари ва усуллари қўллаш – янги компьютер ва ахборот технологияларини ўқув жараёнига қўллаш.

Келтирилган концептуал йўриқларга асосланган ҳолда, «Компьютер моделлаштириш» курсининг мақсади, тузилмаси, ўқув ахборотининг мазмуни ва ҳажмидан келиб чиққан ҳолда, маълум шароит ва ўқув режасида ўрнатилган вақт оралиғида ўқитишни, коммуникацияни, ахборотни ва уларни биргаликдаги бошқаришни кафолатлайдиган усуллари ва воситалари танлови амалга оширилди.

Ўқитишнинг усуллари ва техникаси. Маъруза (кириш, мавзуга оид, визуаллаш), муаммовий усул, кейс-стади, пинборд, парадокслар ва лойиҳалар усуллари, амалий ишлаш усули.

Ўқитишни ташкил этиш шакллари: диалог, полилог, мулоқот ҳамкорлик ва ўзаро ўрганишга асосланган фронтал, коллектив ва гуруҳ.

Ўқитиш воситалари ўқитишнинг анъанавий шакллари (дарслик, маъруза матни) билан бир қаторда - компьютер ва ахборот технологиялари.

Коммуникация усуллари: тингловчилар билан оператив тескари алоқага асосланган бевосита ўзаро муносабатлар.

Тескари алоқа усуллари ва воситалари: кузатиш, блиц-сўров, оралик ва жорий ва яқунловчи назорат натижаларини таҳлили асосида ўқитиш диагностикаси.

Бошқариш усуллари ва воситалари: ўқув машғулоти босқичларини белгилаб берувчи технологик карта кўринишидаги ўқув машғулотларини режалаштириш, қўйилган мақсадга эришишда ўқитувчи ва тингловчининг биргаликдаги ҳаракати, нафақат аудитория машғулотлари, балки аудиториядан ташқари мустақил ишларнинг назорати.

Мониторинг ва баҳолаш: ўқув машғулотида ҳам бутун курс давомида ҳам ўқитишнинг натижаларини режали тарзда кузатиб бориш. Курс охирида просморт топшириқлари ёрдамида тингловчиларнинг билимлари баҳоланади.

Рангтасвир фанларини ўқитишнинг асосларини белгилаш, рангтавир таълимнинг мақсади, вазифалари ва мазмуни тушунчалари.

Янгиланган педагогик тафаккур ва олий таълим муассасаларида рангтасвир фанини ўқитишнинг бадиий ижодий асослари янгиланаётган миллий рангтасвир фанининг талаблари асосида рангтасвир таълим жараёнида рўй берган, бераётган ва бўлиши муқаррар ўзгаришларнинг асосий хусусиятларини илмий-назарий жиҳатдан умумлаштиришга эҳтиёж туғилади. Рангтасвир таълимнинг ўзак масалаларини ҳал этмай туриб, унинг хусусий муаммоларини тўғри ечиб бўлмайди-ки, айнан мазкур жараён орқали шахс маънавияти шакллантирилади.

Сўнгра курс бўйича ўқитиш технологиялари лойиҳалаштирилган: Амалий машғулотларнинг бу тарзда олиб борилиши ўқув жараёнининг қизиқарли ва жонли бўлишига олиб келади.

Мазкур таълим технологияси барча “Рангтасвир” ўқув курсини олиб боришда ўқитувчи томонидан қўлланилиши мумкин.

Курслар бўйича ўқиш:

1 курс: дизайн талабаларига рангтасвир фанининг асосий вазифаси талабаларда ижодий тасаввурни ўстириш; ҳаётда воқеаликни кўриб идрок этиш; бадиий дид ва маданиятни таркиб топитириш, барча санъат соҳаларида композицияни қўллай билиши; фандан олган билимларини ҳаётда ва ўқитувчилик касбида унумли фойдаланишни таъминлашдан иборат. рангтасвир фанининг принциплари билан танишиш, рангтасвир фани ҳақида умумий суҳбат дизайнер талабаларига акварел, яъни сувбўёқ билан ишлаш услуги ва рангтасвирнинг иссиқ ва совуқ рангларга бўлиниши ҳамда улардан қандай фойдаланиш ҳақида тушунча бериш, рангтасвир фанининг асоси амалий машғулотлар жараёнида ижодкорликка йўналтириш ва мустақил тасвирий санъат намунасини яратиш устида ишлашни шакллантиришга йўналтирилгандир, санъатда мазмун ва ғоянинг энг яхши ечимини топиш, ижодий маҳоратни ошириш нафосат тарбиясининг зарурий қисми, муҳим ўрни ўргатиш, рангтасвирнинг тасвирий санъатда тутган ўрни; дастгоҳли, монументал, декоратив рангтасвирнинг фарқловчи томонлар, реалистик рангтасвир қонунлари, композиция асослари, иссиқ ва совуқ ранглар, колорит, ритм, тус, ёриғлик, ранг доғи, умумий тус ва ранг бўёғи, турли тасвирлаш материаллари хусусиятлари, ранг уйғунлиги қонуниятлари, турли тасвирлаш воситаларидан фойдаланиш йўллари, ранг гаммаси, мотив, хиссийлик, яхлит кўриш, рангтасвир ишлаш методлари; суюлтиргичлар, мато, грунтлар, суюқ ишлов бериш, суртма; рангтасвир ашёлар; акварель, темпера, гуаш ва мойбўёқлар тўғрисида кўникмаларига эга бўлмоғи керак.

2 курс: Рангтасвир фанининг бадиий ижодий методлари, тавсифи ва турлари. Амалий тадқиқот услублари: киёсий, тарихий таҳлил қилиш ва лойиҳалаштириш, илмий педагогик кузатиш ва унинг турлари.

Дизайнер талабаларига рангтасвир фанининг асосий вазифаси талабаларда ижодий тасаввурни ўстириш; ҳаётда воқеаликни кўриб идрок этиш; бадиий дид ва маданиятни таркиб топитириш, барча санъат соҳаларида композицияни қўллай билиши; фандан олган билимларини ҳаётда ва ўқитувчилик касбида унумли фойдаланишни таъминлашдан иборат, ўзига хослиги, рангтасвир фанининг илмий, назарий, амалий ва келажакни белгилаш функциялари, ёш авлодни ижодий дунё қараши тарбияси ҳамда таълим муаммосини ишлаб чиқишда рангтасвир фанининг аҳамияти, рангтасвир фанининг асосий категориялари: тарбия, таълим, маълумот, ўқитиш, ўзини ўзи тарбиялаш, мустақил ўқиш, рангтасвир фанининг асоси амалий машғулотлар жараёнида ижодкорликка йўналтириш ва мустақил тасвирий санъат намунасини яратиш устида ишлашни шакллантиришга йўналтирилгандир. Санъатда мазмун ва ғоянинг энг яхши ечимини топиш, ижодий маҳоратни ошириш нафосат тарбиясининг зарурий қисми, рангтасвирнинг тасвирий санъатда тутган ўрни; дастгоҳли, монументал, декоратив рангтасвирнинг фарқловчи томонлар, реалистик рангтасвир қонунлари, композиция асослари, иссиқ ва совуқ ранглар, колорит, ритм, тус, ёриғлик, ранг доғи, умумий тус ва ранг бўёғи, турли тасвирлаш материаллари хусусиятлари, ранг уйғунлиги қонуниятлари, турли тасвирлаш воситаларидан фойдаланиш йўллари, ранг гаммаси, мотив, хиссийлик, яхлит кўриш, рангтасвир ишлаш методлари; суюлтиргичлар, мато, грунтлар, суюқ ишлов бериш, суртма; рангтасвир ашёлар; акварель, темпера, гуаш ва мойбўёқлар тўғрисида кўникмаларига эга бўлмоғи керак.

3 курс: талабаларнинг танқидий (тахлилий) фикрини ривожлантиришда интерактив услубларнинг муҳим ўрни бор, булар ҳамкорлик субъектларини ижодий изланишга йўналтириш, номаълум ҳолатни очишга, кашф этишга кўмак берувчи назарий-ақлий мулоҳазаларда ифодаланади,

Таълим сифати ва усулига қараб билим ҳосил бўлади. Бу ўқитувчининг маҳоратинигина эмас, балки тингловчининг истак-хоҳиши, қобилияти ва билим даражасини ҳам белгилайди, таълим узоқ давом этадиган жараёндир, билим эса таълимнинг узлуксизлиги воситасида бериладиган мавҳум тушунчага эга бўлган ҳодисадир, билим хусусийликка эга бўлса, таълим умумийликка эгадир. Таълим барча учун бир хилда давом этадиган жараён. Билим объектив борлиқдаги воқеа-ҳодисаларнинг инъикоси натижасида инсон миёсидаги мушоҳадалар ва тасаввурлар натижасида ҳосил бўладиган тушунчалар йиғиндиси сифатида намоён бўлади. Таълимдаги сифат уни беришда иштирок этадиган кишилар сифати билан белгиланса, билим индивидуалликка эга бўлади. Таълимни амалга оширадиган ёки дарс берадиган кишиларнинг савияси турлича бўлиши мумкин. Лекин гуруҳдаги талабаларга бериладиган таълим бир хилдир. Ўқитувчи билим эмас, балки таълим беради. Талаба эса ана шу таълим жараёнида билимга эга бўлади.

Дизайнер талабаларига рангтасвир фанининг асоси амалий машғулотлар жараёнида ижодкорликка йўналтириш ва мустақил тасвирий санъат намунасини яратиш устида ишлашни шакллантиришга йўналтирилгандир. Санъатда мазмун ва ғоянинг энг яхши ечимини топиш, ижодий маҳоратни ошириш нафосат тарбиясининг зарурий қисми, муҳим ўрни.

Аслида натюрморт рангтасвир ва қалам тасвири ўзлаштиришнинг қатъий қонунлари (конструктив ва ҳаво перспективаси) учун мутаносиблиги, ҳажми (материальность) (нарсдан ишланганлиги) учун жойланиши, ранг уйғунлигининг умумийлиги, тасвирланаётган нарса ва ўртанинг ўзига хос ўзгаришлигини тасвирлаш учун эстетик хусусиятлари ва жозибадорлигини акс эттиришдир.

Шунинг учун ўсма моҳир рассомлар жиддий асар яратишдан олдин бошқа жанрларда: манзара, портрет ва ҳоказо натюрмортларни чизадилар ғоявий санъат мактаби бўлиб, бўлғуси ижодкорда тасвирий дид ва рангтасвир санъатидаги хусусиятни тарбиялайди. Кўриб турган ҳаёт борлиқни, буюмларни саралаб, дид билан натюрмортлаштириш сирларини ўргатади.

Рангтасвирнинг пластик ва колористик маҳорат қирралари яққол кўринади. Натюрмортни кўр - кўрона механик тарзда жонсиз нарсаларни кўчиргандек қоғоз юзасига кўчириб қўйиш керак эмас. Фаол муаллифлик муносабати бўлиши керак, натурага нисбатан унинг ўхшашлиги билан бирга ундаги ўзига хос нафислигини ғоявий - санъат асари даражасига олиб чиқиш зарур.

Ўқув-методик натюрмортларда ҳамма натюрмортларда бўладиган мажбуриятлар бараварига берилмаслиги мумкин ва аста-секинлик билан берилади. Масалан: бир натюрмортда қарама-қарши рангларнинг уйғунлигини бериш, буюмларнинг қўшничилигидаги лекин рангтасвири - пластик умумийлик, маънонинг бирдамлиги йўқолмаслиги керак.

Шу нарсаларни оддий ва жозибадор, жарангдор қилиб натюрмортлигини ташкил этиш ва тасвирлаш зарурдир. Бу эстетик дид, ғоявий фантазия (тасаввурини), ижодий маънони топа билиш, муаллифлик, ўзига хосликни талабалардан талаб қилади.

Бир-бирига ўхшаш буюмлардан ҳам натюрмортни чиройли ташкил қилиб, узоқ вақт чизиладиган рангтасвирларни ишлаш қийин, шу сабабли бу сахналаштирилган натюрмортларнинг табиий гўзаллик инсонга бошқача бир ўзига хос ҳис-туйғу ва илҳом бағишлайди. Кундалик ҳаётимиз учун зарур анжомларнинг ўзига хослигини илғаб олиш ва уларни тасвирлашга ҳаракат қилинг. Биринчи композитсиён-пластик ечимига аҳамият бериш, шаклга рангда ишлов беришда ранглар бирлиги ва чуқурлиги характери, ўзига хос хусусиятини, нимадан ясалганлигини бериш керак, манзаранинг ҳаракатерли томонининг очиб бериш манзаранинг яхлит кўриниши кулранг, кўкимтир рангларда табиатнинг кўриниши, қуёшнинг ботиши билан боғлиқ, ер ва дарахтлар билан шу даражада боғланиб кетадики, уфқ сарқигиш, қизғиш табиат эса пушти, жигарранг, умумий иссиқ ранглар уйғунлигида бўлиб, ранглар иссиқлиги жуда чиройли ҳолатда, ажойиб нафис ранглар яхлитлигини ҳосил қилади. Талабаларга яна шуни кўрсатиб, ўргатиш керакки, табиатнинг бир дақиқаси ўтган сари унинг ранглари кўриниши ҳам ўзгариб боради. Масалан, уфқда ботаётган қуёш шунақа тез ботадики, уни баъзан сезмай қоласиз ёки осмонда сузиб юрган булутлар жуда тез ўз кўриниши ўзгартиради, шунинг учун этюд, манзара жуда тез ишланиши керак бўлади. Ишланган манзара табиатнинг қайси фасли бўлишидан қатъи назар, ўша кўриниши табиатнинг ранглар билан боғлиқ ҳолатини топа олинсагина манзара бадъий асарга айланади.

4 курс: дизайнер талабаларига бу ўқув йил жараёнида қўйилган натюрмортлар, манзара ва портретни ишлаш методикаси ўрганишни чуқурлаштириб, ўқув жараёни билан боғлиқ таълим сифатини белгилловчи ҳолатлар қуйидагилар юқори илмий-педагогик даражада дарс бериш, дарсларни қизиқарли ташкил қилиш, илғор педагогик технологиялардан ва мультимедиа қўлланмалардан фойдаланиш, тингловчиларни ундайдиган, ўйлантирадиган муаммоларни улар олдида қўйиш, талабчанлик, тингловчилар билан индивидуал ишлаш, ижодкорликка ундаш, эркин мулоқот юритишга, ижодий фикрлашга ўргатиш, илмий изланишга жалб қилиш ва бошқа тадбирлар таълим устиворлигини таъминлаш турли геометрик шакллар, гипс розеткалар, ҳар турли уй жиҳозлари, антик даври гипс боши ва ҳайкалларнинг нусхалари, турли рангда драпировкалар, Довуд бош ҳайкали бўлаклари, анатомик ҳайкал намуналари, пластик анатомияга оид плакатлар, тасвирлаш конун қоидаларини намойиш этувчи плакатлар, ўзбек ва жаҳон санъат намояндаларининг бадий асарларидан намуналар, инсон скелети ва бош суягининг намуналари, бакалавр ишларидан намуналар.шунингдек инсон киёфасини тасвирлаш учун (портрет, ярим гавда) натура (киёфачи)ларни вазифада машғулотнинг мураккабликги билан ажралади.

ЎҚИТИШ МАҚСАДИ ВА ВАЗИФАЛАРИ

Ўқитиш мақсади

Академик рангтасвир атроф муҳитни тафаккур этиш ва бадиий шаклларни ифодалаш, реал борлиқни бутун бойлигини намоён этган ҳолда тасвирлаш, бадиий образлар шаклида амалга ошириш, ёруғ ва соя; умумтон, ранг муносабатлари ва тасвир яхлитлиги, натурадан (натюрморт, манзара), портрет ишлаш, эмоционал бадиий ифодасини бера билиш, шакллилик, ашёлилик ва фазо сифатларини рангтасвир ифода воситалари орқали бера билиш, рангтасвир мактаблари замонавий йўналишларини ўргатади.

Рангтасвир тасвирий санъат асари яратишдаги асосий восита бўлиб, ҳаётийликни акс эттирмақ, англамоқ ва бадиий образ сифатида амалга оширишни назарда тутади. У эмоционаллик ва мантиқийликнинг табиий бирлашуви ҳамда шаклнинг аниқ ифодаси, пластик сифатлари ва ашёлилик даражасининг ички мазмун билан бойитилиши, соялар теорияси қоидалари – ёруғ, ёруғ соя, соя, рефлекс ва ёруғда (блик) ўтаёруғ, рангтасвирда ёруғ-соя ва тон муносабатлари қонун қоидалари, шакл жихатидан мураккаб ашёлар рангтасвири шаклланиши ва ривожини ўргатади.

Рангтасвир фани «Дизайн» соҳасида ўқийдиган асосий фанлардан бири ҳисобланади. Рангтасвир фани талабаларни инсон қиёфасини қаламда чизиб олиб уни рангда тасвирлашгача бўлган ўқув жараёнини ўз ичига олади.

Бу босқичда талабалар оддий геометрик предметлар, уй рўзгор буюмлари, мева ва гуллардан тузилган натюрмортларни композицион жойлаштириш ва қуриш, енгил ранглар билан ранглар уйғунлигини кўрсатган ҳолда ишлаш ва умумий яхлитликда тугаллаш босқичини амалда бажаришлари лозим.

Тасвир асосан икки этапга бўлиб ишланади. Куз ва баҳор мева ва гулларида тузилган натюрмортни композицион ва ранг жихатидан мураккаблаштирилган ҳолда бажариш талаби қўйилади.

Вазифалари

Дизайн талабаларига “Рангтасвир” фанининг ўқитишнинг асосий вазифаси талабаларда ижодий тасаввурни ўстириш; ҳаётда воқеаликни кўриб идрок этиш; бадиий дид ва маданиятни таркиб топителиш, барча санъат соҳаларида композицияни қўллаш билиши; фандан олган билимларини ҳаётда ва ўқитувчилик касбида унумли фойдаланишни таъминлашдан иборат. рангтасвир фанининг принциплари билан танилиш, рангтасвир фани ҳақида умумий суҳбат дизайнер талабаларига акварел, яъни сувбўёқ билан ишлаш услуги ва рангтасвирнинг иссиқ ва совуқ рангларга бўлиниши ҳамда улардан қандай фойдаланиш ҳақида тушунча бериш, рангтасвир фанининг асоси амалий машғулотлар жараёнида ижодкорликка йўналтириш ва мустақил тасвирий санъат намунасини яратиш устида ишлашни шакллантиришга йўналтирилгандир, санъатда мазмун ва ғоянинг энг яхши ечимини топиш, ижодий маҳоратни ошириш нафосат тарбиясининг зарурий қисми, муҳим ўрни ўргатиш, рангтасвирнинг тасвирий санъатда тутган ўрни; дастгоҳли, монументал, декоратив рангтасвирнинг фарқловчи томонлар, реалистик рангтасвир қонунлари, композиция асослари, иссиқ ва совуқ ранглар, колорит, ритм, тус, ёриғлик, ранг доғи, умумий тус ва ранг бўёғи, турли тасвирлаш материаллари хусусиятлари, ранг уйғунлиги қонуниятлари, турли тасвирлаш воситаларидан фойдаланиш йўллари, ранг гаммаси, мотив, хиссийлик, яхлит кўриш, рангтасвир ишлаш методлари; суюлтиргичлар, мато, грунтлар, суюқ ишлов бериш, суртма; рангтасвир ашёлар; акварель, темпера, гуаш ва мойбўёқлар тўғрисида кўникмаларига эга бўлмоғи керак.

1.2 ТАЛАБАЛАРНИНГ БИЛИМИ ВА КЎНИКМАЛАРИГА ТАЛАБЛАР.

“Рангтасвир” фани бўйича талабаларнинг билими, ўқуви ва кўникмасига кўйиладиган талаблар:

а) тасаввурга эга бўлишлари керак:

- фанга тегишли бўлган назарий ва амалий маълумотларни ўрганиш, аниқ тасаввурга эга бўлишлари;
- ҳар бир элементга эътибор берган ҳолда, фан сирларини тўлиқ ўзлаштириб олишлари лозим.
- Рангтасвир фанини бозор иқтисодиёти шароитидаги ўрни ва аҳамиятини билиш;
- жамоа меҳнатини ташкил этиш ва бошқаришдаги рангтасвир қонуниятлар, ижтимоий мулоқот ва муомаланинг сирлари; меҳнатга тўғри мотивация муносабатини шакллантириш омиллари тўғрисидаги тасаввурларга эга бўлиш;
- шахснинг индивидуал, жинсий ва ёшга боғлиқ хусусиятлари, етуқлик даврида шахс тараққиётининг рангтасвир қонуниятлари; эътиқод ва соғлом дунёқарашни шакллантириш омиллари, ҳар бир ижтимоий вазиятда фуқаролик онги ва масъулиятини шакллантириш воситаларини аниқлай олиш.

б) бажариш лозим:

- талабалар фаннинг мазмунидан келиб чиққан ҳолда ҳар бир мавзуга тегишли бўлган мустақил равишда керакли адабиётлардан фойдаланишлари, ижодий асарлар тайёрлашлари;
- кунлик дарсларда керакли маълумотларни йиғишлари, ноанъанвий усулларни такомиллаштирилган вариантларини ишлаб чиқишда иштирок этишлари.
- ўз устида мустақил ва ижодий ишлаш кўникмалари;
- ўзгалар меҳнати ва ижодий фаолиятини холис ва объектив баҳолаш.

1.3. ЎҚУВ РЕЖАСИДАГИ БОШҚА ФАНЛАР БИЛАН МАНТИҚИЙ БОҒЛИҚЛИГИ.

Саноат дизайн йўналишида рангтасвир фанни ўқитиш жараёнда бир қанча фанлар яъни ,лойиҳалаш, санъат тарихи, ҳайкалторошлик, қаламтасвир, компютер графикаси каби фанлар билан алоқадор.

1.4. ЎҚИТИШДАГИ ПЕДАГОГИК ВА АХБОРОТ-КОММУНИКАЦИЯ ТЕХНОЛОГИЯЛАР.

Мазкур фан учун ишчи ўқув дастурини тайёрланаётганда республика бўйича рангтасвир ва дизайн йўналишидаги кафедралар ютуқларидан фойдалана қолмай балки СНГ давлатларидаги, шу йўналишлар бўйича янгиликлар ўрганиблиб чиқиб улардан фойдаланилган.

Шундан келиб чиққан ҳолда шахсга йўналтирилган таълим. Бу таълим ўз моҳиятига кўра таълим жараёнининг барча иштирокчиларини тўлақонли ривожланишларини кўзда тутди. Бу эса таълимни лойиҳалаштирилаётганда, албатта, маълум бир таълим олувчининг шахсини эмас, аввало, келгусидаги мутахассислик фаолияти билан боғлиқ ўқиш мақсадларидан келиб чиққан ҳолда ёндошилишни назарда тутди.

Ахборотни тақдим қилишнинг замонавий воситалари ва усулларини қўллаш – янги компьютер ва ахборот технологияларини ўқув жараёнига қўллаш.

Келтирилган концептуал йўриқларга асосланган ҳолда, «Рангтасвир» фанининг мақсади, тузилмаси, ўқув ахборотининг мазмуни ва ҳажмидан келиб чиққан ҳолда, маълум шароит ва ўқув режасида ўрнатилган вақт оралиғида ўқитишни, коммуникацияни, ахборотни ва уларни биргаликдаги бошқаришни қафолатлайдиган усуллари ва воситалари танлови амалга оширилди.

Ўқитишни ташкил этиш шакллари: диалог, полилог, мулоқот ҳамкорлик ва ўзаро ўрганишга асосланган фронтал, коллектив ва гуруҳ.

Ўқитиш воситалари ўқитишнинг анъанавий шакллари (дарслик, маъруза матни) билан бир қаторда - компьютер ва ахборот технологиялари.

Коммуникация усуллари: тингловчилар билан оператив тесқари алоқага асосланган бевосита ўзаро муносабатлар.

Тесқари алоқа усуллари ва воситалари: кузатиш, блиц-сўров, оралик ва жорий ва якунловчи назорат натижаларини таҳлили асосида ўқитиш диагностикаси.

Машғулоти босқичларини белгилаб берувчи технологик карта кўринишидаги ўқув машғулотларини режалаштириш, қўйилган мақсадга эришишда ўқитувчи ва тингловчининг биргаликдаги ҳаракати, нафақат аудитория машғулотлари, балки аудиториядан ташқари мустақил ишларнинг назорати.

Ўқув машғулотида ҳам бутун курс давомида ҳам ўқитишнинг натижаларини режали тарзда кузатиб бориш. Курс охирида просморт топшириқлари ёрдамида тингловчиларнинг билимлари баҳоланади.

Талабаларнинг танқидий (таҳлилий) фикрини ривожлантиришда интерактив услубларнинг муҳим ўрни бор, булар ҳамкорлик субъектларини ижодий изланишга йўналтириш, номаълум ҳолатни очишга, кашф этишга кўмак берувчи назарий-ақлий мулоҳазаларда ифодаланади.

Дарсни бошлаш жараёнида талабаларда кўтаринки кайфият, юксак эҳтирос, ижодий руҳланиш кузатилса дарс жараёнининг самарадорлиги юқори бўлади. Бунда ўқитувчининг фаолияти аниқ режа асосида, олдиндан тайёрланган ҳолда бўлиши зарур. Демак, ўқитувчи томонидан дарс давлат таълим стандартлари асосида олиб борилади.

2. ФАНИНГ МАЗМУНИ

Янгиланган педагогик тафаккур ва олий таълим муассасаларида рангтасвир фанини ўқитишнинг бадиий ижодий асослари янгиланаётган миллий рангтасвир фанининг талаблари асосида рангтасвир таълим жараёнида рўй берган, бераётган ва бўлиши муқаррар ўзгаришларнинг асосий хусусиятларини илмий-назарий жиҳатдан умумлаштиришга эҳтиёж туғилади. Рангтасвир таълимнинг ўзак масалаларини ҳал этмай туриб, унинг хусусий муаммоларини тўғри ечиб бўлмайди-ки, айнан мазкур жараён орқали шахс маънавияти шакллантирилади.

Рангтасвир фанининг асоси амалий машғулотлар жараёнида ижодкорликка йўналтириш ва мустақил тасвирий санъат намунасини яратиш устида ишлашни шакллантиришга йўналтирилгандир. Санъатда мазмун ва ғоянинг энг яхши ечимини топиш, ижодий маҳоратни ошириш нафосат тарбиясининг зарурий қисми, муҳим

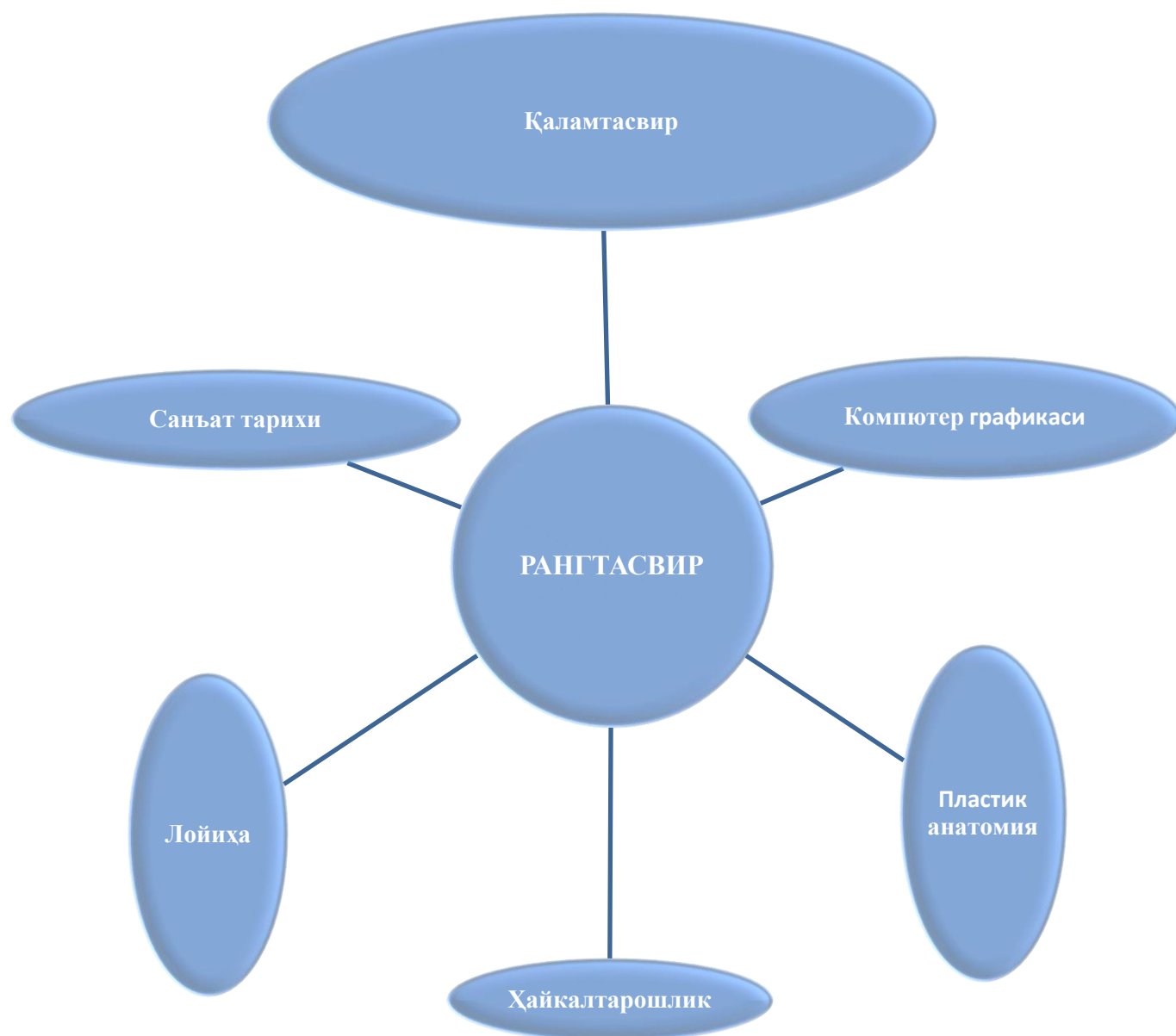
рангтасвир фани бўйича талабаларнинг бадиий ва ижодий билимлари даражасини кенгайтириш.

рангтасвир усталари мероси ва улар ғояларига нисбатан тўғри муносабатда бўлиш, кўникмаларни шакллантириш;

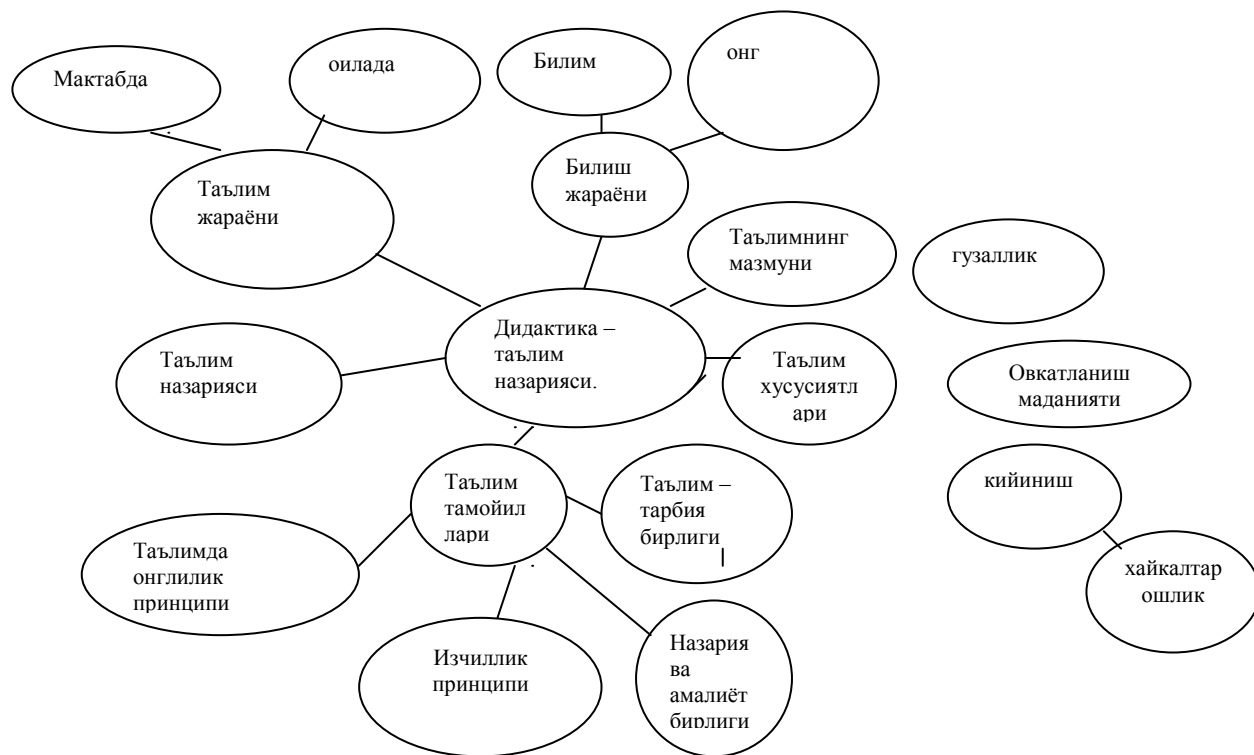
республикамизда комил инсонни вояга етказишнинг бир бутун ҳолатдаги муаммоларини ҳал қилиш;

рангтасвир фани долзарб вазифалари, муаммоларини таништириш,

рангтасвир курси бўйича ўтказиладиган амалий машғулотларнинг мақсади – мустақил фикрлашга ўргатиш, фикрлашга оид кўникмаларни ривожлантириш ва муомала сирларига ўргатишдан иборат бўлиб, пировардда бу билим ва кўникмалар орқали рангтасвир билимларни амалиётга тадбиқ этиш соҳа ва йўналишларини аниқ тасаввур қилишга кўмаклашади.

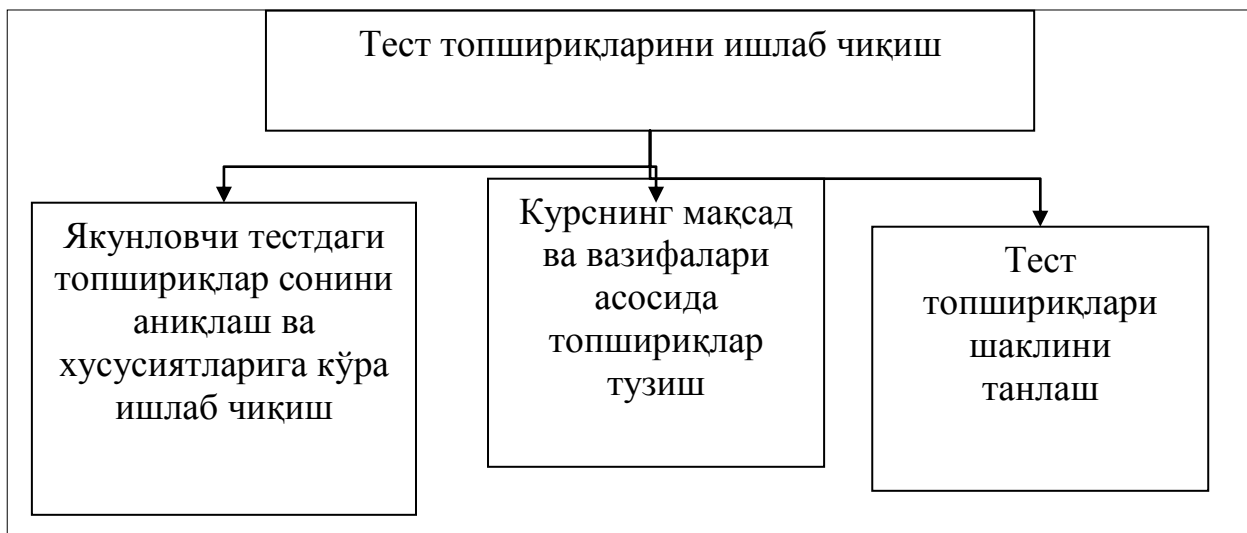
Кластер

КУРС БЎЙИЧА МОНИТОРИНГ ВА МУСТАҚИЛ ИШНИ ТАШКИЛ ҚИЛИШ ТЕХНОЛОГИЯСИ

1. БИЛИМЛАРНИ БАҲОЛАШ ВА УНИНГ Мониторинги

Талабаларнинг курс бўйича билимларини баҳолашнинг тест
топшириқларини тузиш
технологияси

АУДИТОРИЯДАН ТАШҚАРИ БАЖАРИЛАДИГАН ИНДИВИДУАЛ МУСТАҚИЛ ИШ

(мустақил иши – муддат 3 ҳафта)

Мустақил ишларни бажарилиши ва маслаҳатларни
олиб борилиш технологияси

<i>Машғулот шакли</i>	Аудиториядан ташқари бажариладиган мустақил ишларни бажариш бўйича маслаҳат
<i>Мустақил ишни бажарилиш режаси</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Мустақил ишда кўриладиган мавзунинг ўрганиш ва уни мақсад ва вазифаларини белгилаш. 2. Мавзунинг режасини тузиш. 3. Мавзуларни танлаш ва улар устида ишлаш. 4. Натижаларни таҳлил қилиш ва улар асосида хулоса ва тавсиялар ишлаб чиқиш. 5. Мустақил ишни жиҳозлаш.
<i>Мустақил ишнинг мақсади</i>	Талабаларда мустақил равишда амалий топшиқларга оид бирор мавзуда бажаришни амалга ошириш ҳамда хулоса ва тавсиялар ишлаб чиқишга ўргатишдир
<i>Педагогик вазифалар:</i>	<i>Ўқув фаолияти натижалари:</i>
мустақил равишда мавзунинг муаммо ва мақсадларини такомиллаштириш ва режасини тузиш;	мустақил равишда мавзунинг муаммо ва мақсадларини такомиллаштириш оладилар;
мавзунинг ёритиш режасини тузиш;	Мавзунинг ёритиш режасини қура оладилар;
Адабиётлардан ва репродукциялардан фойдаланган ҳолда мавзунинг ёритиш амалга ошириш;	Адабиётлардан ва репродукциялардан фойдаланган ҳолда мавзу ечимини топа оладилар;
натижаларни таҳлил қилган ҳолда қарор қабул қилиш;	натижаларни таҳлил қилган ҳолда қарор қабул қила оладилар;
қилинган ишлар бўйича амалий топшиқларни тайёрлаб ва уни презентация қилиб ҳимоя қилиш.	қилинган ишлар бўйича амалий топшиқларни тайёрлаб ва уни презентация қилиб ҳимоя қила оладилар.
• Ўқитиш воситалари	• Турли геометрик шакллар, гипс розеткалар, ҳар турли уй жиҳозлари, антик даври гипс боши ва ҳайкалларнинг нусхалари, турли рангда драпировкалар, Довуд бош ҳайкали бўлаклар
• Ўқитиш усуллари	мустақил иш
• Ўқитиш шакллари	Амалий машғулоти
• Ўқитиш шароити	• Молберт, планшетда тортилган қоғоз, акварел, гуаш, қалам, самгина, соуслар,
• Якунловчи босқичдаги шароит	• компьютер, мультимедиа проектор Молберт, планшетда тортилган қоғоз, акварел, гуаш, қалам,

Иш босқич- лари	Ўқитувчи фаолиятининг мазмун	Изоҳ	Талаба фаолиятининг мазмун
1- босқич. Тайёрлов босқичи	1.1. Мустақил ишларнинг рўйхати билан таништиради. Танланган мавзулар бир- бирини такрорламасли шартлигини билдиради.		Мавзулардан бирини танлайдилар.
	1.2. Мустақил иш мақсади, уни бажарилиш тартиби, тавсиялар билан таништиради.		Бажариш бўйича тавсияларни ёзиб оладилар.
2 - босқич. Талабала рнинг мустақил ишни бажариш босқичи. (5 кун)	Талабаларнинг мустақил ишни бажаришлари жараёнида адабиётлар ва репродукциялар асосида маслаҳатлар ва кўрсатмалар беришни ташкил қилади.		2.1. Мустақил ишда кўриладиган масалани ўрганадилар ва уни мақсад ва вазифаларини аниқлаб оладилар.
			2.2. Мавзунига оид композиция тузадилар.
			2.3. Адабиётлар ва репродукциялардан ўрганадилар
			2.4. Таҳлилий, қиёсий маълумотлар тўплайдилар.
			2.5. Натижаларни таҳлил қиладилар ва улар асосида композиция тузадилар ва ишлаб чиқадиладар
3- босқич. Яқун- ловчи босқич	3.1. Аудиториядан ташқари бажарилган мустақил иш бўйича презентация қилиш.		Гуруҳда мустақил ишларини презентация ва ҳимоя қилади. Ўз хулосаларини аргументлайди.
	3.2. Гуруҳ аъзолари ва ўқитувчи иштирокида пресс- конференция ўтказилади.		Савол-жавоблар амалга оширилади

Машғулотлар турлари бўйича ўқув соатларининг тақсимланиши
(Архитектура турлари бўйича)

№	Мавзулар номи	Маъруза	Амалий машғулот	Мустақил таълим
	I БЎЛИМ			
1	Соя ва ёруглик билан берилган контраст тондаги сода натюрморт (гризайл).		8	
2	Иссик фонда жойлашган содда ок буюмнинг хомаки тасвири.		2	
3	Совук фонда жойлашган содда ок буюмнинг хомаки тасвири.		2	
4	Бир-бирига якин булган ранглардаги (битта колоритдаги) сода натюрморт.		8	
5	Кушимча рангда берилган мурракаб натюрморт.		12	
6	Одам фигурасининг тасвири. (Акварель, гуашь).		12	
7	Интерьерда жойлашган гипсли фигуранинг тасвири. (акварель).		12	
8	Интерьерда жойлашган одам фигурасининг тасвири. (акварель, гуашь).		10	
9	Архитектуравий биноларининг экстерьерларинг тасвири.		10	

**МУСТАҚИЛ ИШ ТУРЛАРИ, ШАКЛЛАРИ ВА МАВЗУЛАРИ.
МУСТАҚИЛ ИШЛАР ТАРКИБИ**

№	III семестр 54 соат	
1	Оқ драпировканинг устидаги меваларнинг тасвири.	Амалий
2	Қўшимча рангдаги фонда жойлашган оқ буюмнинг тасвири.	Амалий
3	Қўшимча рангдаги фонда жойлашган оқ буюмнинг тасвири.	Амалий
4	Декоратив натюрмортнинг бадиий стилизациялаш (гуашь).	Амалий
5	Одамнинг елкагача бўлган портретинг тасвири (акварель).	Амалий
6	Одамнинг елкагача булган портретинг тасвири (гуашь).	Амалий
7	Турли хил интерьерларининг хомаки тасвирлари(акварель).	Амалий
8	Интерьерда жойлашган одам фигурасининг тасвири. (акварель, гуашь).	Амалий
9	“Келажак шахари” мавзусида архитектуравий композиция.	Амалий

1-МАВЗУ:

РАНГТАСВИР ФАНИ ХАКИДА УМУМИЙ СУХБАТ. Иссик фонда жойлашган содда ок буюмнинг хомаки тасвири.

Бу вазифа умумий 2 соатга мўлжалланган.

Дизайнер талабаларига рангтасвир фанининг асосий вазифаси талабаларда ижодий тасаввурни ўстириш; ҳаётда воқеаликни кўриб идрок этиш; бадиий дид ва маданиятни таркиб топитириш, барча санъат соҳаларида композицияни қўллай билиши; фандан олган билимларини ҳаётда ва ўқитувчилик касбида унумли фойдаланишни таъминлашдан иборат.

Рангтасвир фанининг асоси амалий машғулотлар жараёнида ижодкорликка йўналтириш ва мустақил тасвирий санъат намунасини яратиш устида ишлашни шакллантиришга йўналтирилгандир. Санъатда мазмун ва ғоянинг энг яхши ечимини топиш, ижодий маҳоратни ошириш нафосат тарбиясининг зарурий қисми, муҳим ўрни.

Дизайнер талабаларига бу ўқув йил жараёнида қўйилган натюрмортлар ва манзараларнинг ишлаш методикаси ўргатилади.

Натюрморт тасвирий санъат мактабининг асоси десак, муболаға бўлмайди. Натюрморт (ф.р натуре морте - ўлик, натура - табиий франсуз тилидан сўзма-сўз таржимаси) - тасвирий санъатда бир мақсадга хизмат қиладиган жонсиз нарсалардан композитсия саҳналантириб тасвирлаш жанри.

Аслида натюрморт рангтасвир ва қалам тасвири ўзлаштиришнинг қатъий қонунлари (конструктив ва ҳаво перспективаси) учун мутаносиблиги, ҳажми (материальность) (нарсдан ишланганлиги) учун жойланиши, ранг уйғунлигининг умумийлиги, тасвирланаётган нарса ва ўртанинг ўзига хос ўзгаришлигини тасвирлаш учун эстетик хусусиятлари ва жозибadorлигини акс эттиришдир.

Натюрморт рассомнинг моҳирона кўриш идрокли ("кўзнинг ўткирлигини") кўришни тўғри қўйиш маҳоратини оширилади. Натюрморт ҳамма жанрларнинг дебочасидир. Шунинг учун ўсма моҳир рассомлар жиддий асар яратишдан олдин бошқа жанрларда: манзара, портрет ва ҳоказо натюрмортларни чизадилар.

Натюрморт ғоявий санъат мактаби бўлиб, бўлғуси ижодкорда тасвирий дид ва рангтасвир санъатидаги хусусиятни тарбиялайди. Кўриб турган ҳаёт борлиқни, буюмларни саралаб, дид билан натюрмортлаштириш сирларини ўргатади.

Натюрморт орқали ҳақиқий дунёнинг кўп қирраллиги ўрганилади. Даврнинг тарбиявий-эстетик талабларига мослиги билан бирга натюрмортдаги замондошимизнинг дунё гўзаллигига қараш тасавури ва ички дунёсининг бойлиги, шу билан бирга одамнинг кенг қалбий ҳис-туғулари акс эттирилади. Унинг ўзини кўриб турган дунёга бўлган муносабати ҳам намоён бўлади.

Рангтасвирнинг пластик ва колористик маҳорат қирралари яққол кўринади. Натюрмортни кўр - кўрона механик тарзда жонсиз нарсаларни кўчиргандек қоғоз юзасига кўчириб қўйиш керак эмас. Фаол муаллифлик муносабати бўлиши керак, натурага нисбатан унинг ўхшашлиги билан бирга ундаги ўзига хос нафислигини ғоявий - санъат асари даражасига олиб чиқиш зарур.

Ҳар бир буюм ҳаётда ўзининг "яшаш жойи" ва бирор бир мақсадда ишлатилади. Уни бошқача шароитдан ўртага жойлаштирса, у бошқа буюмларнинг уйғунлигини бузади.

Шунинг учун натюрмортни қўйганда ҳар бир буюм ўз жойини топиши саҳналантирилган тўпланган буюмлар орасида ва ўзаро бир-бирини тўлдириб, маънавий бойитиши ва умумий кўзланган ғоявий мақсадни аниқ очиб беришга хизмат қилиши керак.

Натюрморт дағал, кўпол нарсалар йиғиндиси бўлиши керак эмас. Сужетли - тематик йўналишли нарсаларни саралаб танлаб, натюрморт ташкил қилишда унинг пластик - рангтасвир ечимдаги хулқ-атворини аниқлаб беради, ойдинлаштиради.

Ўқув-методик натюрмортларда ҳамма натюрмортларда бўладиган мажбуриятлар бараварига берилмаслиги мумкин ва аста-секинлик билан берилади. Масалан: бир натюрмортда карама-қарши рангларнинг уйғунлигини бериш, буюмларнинг қўшничилигидаги лекин рангтасвири - пластик умумийлик, маънонинг бирдамлиги йўқолмаслиги керак.

Натюрморт кимматбаҳо ва жуда чиройли буюм бўлиши шарт эмас, аксинча у буюм шакли шамойили оддий одамлар ишлатган бўлса, мақсадга мувофиқ бўлади. У мисол учун самовар, чой идиши, идишлар мажмуаси, гуллар, тош ойна, сиёшдон, картошка, қора нон ва ҳоказо.

Шу нарсаларни оддий ва жозибадор, жарангдор қилиб натюрмортлигини ташкил этиш ва тасвирлаш зарурдир. Бу эстетик дид, ғоявий фантазия (тасаввурини), ижодий маънони топа билиш, муаллифлик, ўзига хосликни талабалардан талаб қилади.

Бир-бирига ўхшаш буюмлардан ҳам натюрмортни чиройли ташкил қилиб, ҳар бир нарсани шунақа жойлаштириш керакки, буюмлар ўзига хос жозибасини очиб кўрсатиб бериш маъқул. Тез бузиладиган (мева, сабзавот, балиқ ва ҳоказо), узоқ вақт чизиладиган рангтасвирларни ишлаш қийин, шу сабабли бу саҳналаштирилган натюрмортларнинг тез бир ёки икки сеансли этюд - чизмаларига ишлаш маъқул. Лекин ҳозир ҳар хил нарсалар ишлаб чиқарилган, тўғри бу эстетик тарбиявий кучини сусайтиради. Шу сабабли ҳаққоний, мева, сабзавот, гуллар, нон, тузламалар, ошхона анжомларидан натюрмортлар тасвирланади.

Табиий гўзаллик инсонга бошқача бир ўзига хос ҳис-туйғу ва илҳом бағишлайди. Кундалик ҳаётимиз учун зарур анжомларнинг ўзига хослигини илғаб олиш ва уларни тасвирлашга ҳаракат қилинг.

Натюрмортни: кундузги ёруғликда ҳамда манзарада ҳар хил хусусиятли ёритиш шароитида уюштириб тасвирланг.

Натюрмортни қўллашда биринчи галда бошланишига бир-икки буюмлардан саҳналаштирилганлиги мақсадга мувофиқ, аниқ пластик ва ранг мулоқотида кейин унча катта бўлмаган бир гуруҳ буюмларга ўтинг. Биринчи композитсион-пластик ечимига аҳамият бериш, шаклга рангда ишлов беришда ранглар бирлиги ва чуқурлиги характери, ўзига хос хусусиятини, нимадан ясалганлигини бериш керак.

Шунингдек манзаранинг характерли томонининг натюрмортдан фарқи шундаки, натюрмортда контраст ранглар ҳам бўлиши мумкин, манзара эса ундай эмас. Масалан, ҳаво булутли бўлса, манзаранинг яхлит кўриниши кулранг, кўкимтир рангларда бўлади. Ёки куёш ботаётган ҳолатда эса табиатнинг кўриниши, куёшнинг ботиши билан боғлиқ, яъни агар осмон ранглари сариқ-қизғиш бўлса, атроф-муҳит, уфқ ёки тоғлар ҳам ҳаворанг совуқ рангда эмас, аксинча иссиқ рангда бўлади. Осмон ранглари ер ва дарахтлар билан шу даражада боғланиб кетадики, уфқ саркиғиш, қизғиш табиат эса пушти, жигарранг, умумий иссиқ ранглар уйғунлигида бўлиб, ранглар иссиқлиги жуда чиройли ҳолатда, ажойиб нафис ранглар яхлитлигини ҳосил қилади. Талабаларга яна шуни кўрсатиб, ўргатиш керакки, табиатнинг бир дақиқаси ўтган сари унинг ранглари кўриниши ҳам ўзгариб боради. Масалан, уфқда ботаётган куёш шунақа тез ботадики, уни баъзан сезмай қоласиз ёки осмонда сузиб юрган булутлар жуда тез ўз кўриниши ўзгартиради, шунинг учун этюд, манзара жуда тез ишланиши керак бўлади. Ишланган манзара табиатнинг қайси фасли бўлишидан қатъи назар, ўша кўриниши табиатнинг ранглар билан боғлиқ ҳолатини топа олинсагина манзара бадъий асарга айланади.

Рангтасвирнинг тасвирий санъатда тутган ўрни; дастгоҳли, монументал, декоратив рангтасвирнинг фарқловчи томонлар, реалистик рангтасвир қонунлари, композиция асослари, иссиқ ва совуқ ранглар, колорит, ритм, тус, ёриғлик, ранг доғи, умумий тус ва ранг бўёғи, турли тасвирлаш материаллари хусусиятлари, ранг уйғунлиги қонуниятлари,

турли тасвирлаш воситаларидан фойдаланиш йўллари, ранг гаммаси, мотив, хиссийлик, яхлит кўриш, рангтасвир ишлаш методлари; суюлтиргичлар, мато, грунтлар, суюқ ишлов бериш, суртма; рангтасвир ашёлар; акварель, темпера, гуаш ва мойбўёқлар тўғрисида кўникмаларига эга бўлмоғи керак.

Бу вазифа умумий 16 соатга мўлжалланган. Хафтасига 4 парадан бўлиб 4 ҳафта ичида бажарилиши лозим. Хафтада 2 соатдан 4 парага тақсимланган.

Дизайнер талабаларига миллий буюмларидан тузилган натюрмортни ишлашганда нималарга этибор бериш кераклиги ҳақида умумий суҳбат, яъни сувбўёқ билан ишлашганда иссиқ ва совуқ ранглардан натюрмортда ҳам бўлиши ҳамда улардан қандай фойдаланиш ҳақида тушунча берлади. Акварел тез ва тоза ранглар билан ишланиши керак.

Миллий буюмларидан тузилган натюрмортни ишлаш учун ўқув жиҳозлари, яъни акварел, сув учун идиш 3-10 ўлчамли мўйқалам, ўчирғич, торшон қоғози 75х55 смли планшетга тортилган ҳолда ранг аралашмаси учун тоза қоғозларни олиб келишлари шарт бўлади. Дизайн учинчи курс талабалари учун рангтасвирдан натюрмортни бошлаш босқичлари шундан иборатки, натюрмортни чизишдан аввал талабалар ўзи ўтирган жойдан уфқ чизиғини топиши, "ТМ" қалами билан нозик чизгилар билан бошлаши, планшетнинг тепа қисмидан кам, пастки қисмидан кўпроқ жой қолдириши шарт.

Қоғозларга натюрмортни чиройли қилиб жойлаштириш ва предметларнинг бир-биридан фарқини топиб куриш керак бўлади. Тўғри ва яхши топилган натюрмортни энди нафис ранглар билан бошлаш керак. Қоғозларга ранг берганда сувли бўлишига эътибор берилади. Санъат буюмларидан ташкил топган предметлар, медаларни ва материалларни енгил ранглар билан, умумий қилиб олинади. Ишни доимо ёруғ тарафидан бошлаш керак. Ойнадан тушаётган ёруғлик - "блик" оч рангларда қолади. Ёруғлик, ярим соя, тўлиқ соя, рефлекс биринчи ва иккинчи планлар, иссиқ ва совуқ ранглар (дарс жараёнида буларни талабаларга натюрморт орқали кўрсатиб, тушунтириб борилади) секин-секин кучайтирилади. Ҳар бир талабага алоҳида эътибор бериб, сув бўёқда қандай ишлаш, нималарга аҳамият бериш ва уларга рангда ишлаш услубини кўрсатиб берилади.

Ранг кўриш қобилияти ҳаммада ҳар хил бўлиши табиий эканлиги сабабли талабаларнинг ранг сезиш, кўриш, тафаккур қилиш тез ва секин ишлаш қобилиятларини ҳисобга олиш керак. Ҳаётда предмет, мева ва нарсаларни доимо кузатиб, мустақил ишлашни доимий тарзда давом эттириш, тез-тез этюдлар ишлаш фойдали, яъни ранг сезиш, кўриш қобилияти ўсиб, кучайиб боришини қаттиқ талаб қилган ҳолда тушунтирилади.

Миллий буюмларидан тузилган натюрмортни ишлаш жараёнида предметлар, медалар ва материал драпировкаларини рангда бир-бири билан қандай боғлаш, уларнинг рангда таъсири, ранг уйғунлигини топиш вазифалари қўйилади.

Агар материал совуқ рангда, медалар иссиқ рангда бўлса, барибир улар бир-биридан ранг олади. Натюрмортнинг иссиқ ва совуқ ранглар асосида умумий яхлитлик ҳолатини топа олгандагина тугатиш зарурлиги айтилади.

2-МАВЗУ: Совук фонда жойлашган содда ок буюмнинг хомаки тасвири.

Бу вазифа умумий 14 соатга мўлжалланган. Хафтасига 4 парадан бўлиб 4 hafta ичида бажарилиши лозим. Хафтада 2 соатдан 4 парага тақсимланган.

Дизайнер талабаларига 2-3 предметлардан тузилган натюрморт ишлашганда нималарга этибор бериш кераклиги хақида умумий суҳбат, яъни сувбўёқ билан ишлашганда иссиқ ва совук ранлардан натюрмортда ҳам бўлиши ҳамда улардан қандай фойдаланиш хақида тушунча берлади. Акварел тез ва тоза ранглар билан ишланиши керак.

Талабалар "рангтасвир" учун ўқув жиҳозлари, яъни акварел, сув учун идиш 3-10 ўлчамли мўйқалам, ўчирғич, торшон қоғози 40x60 см планшетга тортилган ҳолда ранг аралашмаси учун тоза қоғозларни олиб келишлари шарт бўлади. Дизайн биринчи курс талабалари учун рангтасвирдан натюрмортни бошлаш босқичлари шундан иборатки, натюрмортни чизишдан аввал талабалар ўзи ўтирган жойдан уфқ чизиғини топиши, "ТМ" қалами билан нозик чизгилар билан бошлаши, планшетнинг тепа қисмидан кам, пастки қисмидан кўпроқ жой қолдириши шарт.

Қоғозларга натюрмортни чиройли қилиб жойлаштириш ва предметларнинг бир-биридан фарқини топиб қуриш керак бўлади. Тўғри ва яхши топилган натюрмортни энди нафис ранглар билан бошлаш керак. Қоғозларга ранг берганда сувли бўлишига этибор берилади. Предмет ва меваларни, материалларни енгил ранглар билан, умумий қилиб олинади. Ишни доимо соя тарафидан бошлаш керак. Ойнадан тушаётган ёруғлик - "блик" оч рангларда қолади. Ёруғлик, ярим соя, тоълик соя, рефлекс биринчи ва иккинчи планлар, иссиқ ва совук ранглар (дарс жараёнида буларни талабаларга натюрморт орқали кўрсатиб, тушунтириб борилади) секин-секин кучайтирилади. Ҳар бир талабага алоҳида этибор бериб, сув бўёқда қандай ишлаш, нималарга аҳамият бериш ва уларга рангда ишлаш услубини кўрсатиб берилади. Қоғозларга натюрмортни чиройли қилиб жойлаштириш ва предметларнинг бир-биридан фарқини топиб қуриш керак бўлади. Тўғри ва яхши топилган натюрмортни энди нафис ранглар билан бошлаш керак. қоғозларга ранг берганда сувли бўлишига этибор берилади. Предмет ва меваларни, материалларни енгил ранглар билан, умумий қилиб олинади. Ишни доимо ёруғ тарафидан бошлаш керак. Ойнадан тушаётган ёруғлик - "блик" оч рангларда қолади. Ёруғлик, ярим соя, тўлик соя, рефлекс биринчи ва иккинчи планлар, иссиқ ва совук ранглар (дарс жараёнида буларни талабаларга натюрморт орқали кўрсатиб, тушунтириб борилади) секин-секин кучайтирилади. Ҳар бир талабага алоҳида этибор бериб, сув бўёқда қандай ишлаш, нималарга аҳамият бериш ва уларга рангда ишлаш услубини кўрсатиб берилади.

Ранг кўриш қобилияти ҳаммада ҳар хил бўлиши табиий эканлиги сабабли талабаларнинг ранг сезиш, кўриш, тафаккур қилиш тез ва секин ишлаш қобилиятларини ҳисобга олиш керак. Ҳаётда предмет, мева ва нарсаларни доимо кузатиб, мустақил ишлашни доимий тарзда давом эттириш, тез-тез этюдлар ишлаш фойдали, яъни ранг сезиш, кўриш қобилияти ўсиб, кучайиб боришини қаттиқ талаб қилган ҳолда тушунтирилади.

Натюрмортни ишлаш жараёнида предметлар, мевалар ва материал драпировкаларини рангда бир-бири билан қандай боғлаш, уларнинг рангда таъсири, ранг уйғунлигини топиш вазибалари кўйилади.

Агар материал совук рангда, мевалар иссиқ рангда бўлса, барибир улар бир-биридан ранг олади. Натюрмортнинг **иссиқ ва совук** ранглар асосида умумий яхлитлик ҳолатини топа олгандагина тугатиш зарурлиги айтилади.

3-МАВЗУ: Одам фигурасининг тасвири. (Акварель, гуашь).

Бу вазифа умумий 16 соатга мўлжалланган. Хафтасига 4 парадан бўлиб 4 ҳафта ичида бажарилиши лозим. Ҳафтада 2 соатдан 4 парага тақсимланган.

Дизайнер талабаларига драпировкали натюрморт ишлашганда нималарга этибор бериш кераклиги ҳақида умумий суҳбат, яъни сувбўёқ билан ишлашганда иссиқ ва совуқ ранглардан натюрмортда ҳам бўлиши ҳамда улардан қандай фойдаланиш ҳақида тушунча берлади. Акварел тез ва тоза ранглар билан ишланиши керак.

Бу ўқув дарс жараёнида қўйилган нарсаси, предмет ва буюмлар драпировка, яъни материал билан рангда бир-бири билан боғланган ҳолда ишлаш методикаси ўргатилади. Натюрморт тасвирий санъат мактабининг асоси десак, муболаға бўлмайди. Натюрморт (ф.р натуре морте - ўлик, натура - табиий франсуз тилидан сўзма-сўз таржимаси) - тасвирий санъатда бир мақсадга хизмат қиладиган жонсиз нарсалардан композитсия саҳналаштириб тасвирлаш жанри.

Бу амалий машғулоти бажариш учун, албатта, 45х60 см ўлчамли торшон қоғози тортилган планшет, акварел, оқ гуаш, сув, палитра учун оқ қоғоз, "ТМ" қалами, ўчирғич керак бўлади. Характерли томони, шундаки, бу натюрмортни бажаришда ҳар доим кўриб турган мураккаб драпировкалардан иборат бўлиб рангда ҳар-хил бўлган драпировкаларни бир-бири билан боғлаш вазифалари қўйилади. Қоралама эскизлар қилиниб, мураккаб драпировкали натюрмортни яхши топилган ҳолда қоғозларга жойлаштирилади. Нафис ранглар асосида натюрмортни очроқ қилиб бошланади. Мўйқалам орқали қоғозга ранг берганда акварел сув билан шундай боғлансинки, жуда оқиб ҳам кетмаслиги керак, қўйилган ранг маълум бир вазифа, яъни, драпировкани шакли характерини олиши керак. Ранглар аста-секин ўз ўрнини топа олиши керак. Ранглар қуюқлаштириб, кучайтириб борилади. Оқ драпировка жуда оқ бўлиб ёки бошқа драпировка тўқ ёки мис, кулранг бўлишидан қатъи назар, натюрмортда ҳамма деталлар ранглар колорити, уйғунлиги умумлаштирган ҳолда бўлиши керак. Мураккаб драпировкали тузилиши, кўриниши, катта-кичиклиги рангда оч-тўқлигини ҳисобга олиб акварел билан пастел бўёғи аралаштириб ишланса, мақсадга мувофиқ бўлади.

Натюрморт тасвирий санъат мактабининг асоси десак, муболаға бўлмайди. Натюрморт (ф.р натуре морте - ўлик, натура - табиий франсуз тилидан сўзма-сўз таржимаси) - тасвирий санъатда бир мақсадга хизмат қиладиган жонсиз нарсалардан композитсия саҳналаштириб тасвирлаш жанри.

Аслида натюрморт рангтасвир ва қалам тасвирни ўзлаштиришнинг қатъий қонунлари (конструктив ва ҳаво перспективаси) учун мутаносиблиги, ҳажми (материальность) (нарсадан ишланганлиги) учун жойланиши, ранг уйғунлигининг умумийлиги, тасвирланаётган нарсаси ва ўртанинг ўзига хос ўзгаришлигини тасвирлаш учун эстетик хусусиятлари ва жозибадорлигини акс эттиришдир.

Натюрморт рассомнинг моҳирона кўриш идрокли ("кўзнинг ўткирлигини") кўришни тўғри қўйиш маҳоратини оширилади. Натюрморт ҳамма жанрларнинг дебочасидир. Шунинг учун ўсма моҳир рассомлар жиддий асар яратишдан олдин бошқа жанрларда: манзара, **портрет** ва ҳоказо натюрмортларни чизадилар.

Натюрморт ғоявий санъат мактаби бўлиб, бўлғуси ижодкорда тасвирий дид ва рангтасвир санъатидаги хусусиятни тарбиялайди. Кўриб турган ҳаёт борлиқни, буюмларни саралаб, дид билан натюрмортлаштириш сирларини ўргатади.

Натюрморт орқали шақиқий дунёнинг кўп қирраллиги ўрганилади. Даврнинг тарбиявий-эстетик талабларига мослиги билан бирга натюрмортдаги замондошимизнинг дунё гўзаллигига қараш тасавури ва ички дунёсининг бойлиги, шу билан бирга одамнинг кенг қалбий ҳис-туғулари акс эттирилади. Унинг ўзини кўриб турган дунёга бўлган муносабати ҳам намоён бўлади.

Рангтасвирнинг пластик ва колористик маҳорат қирралари яққол кўринади. Натюрмортни кўр - кўрона механик тарзда жонсиз нарсаларни кўчиргандек қоғоз юзасига

кўчириб қўйиш керак эмас. Фаол муаллифлик муносабати бўлиши керак, натурага нисбатан унинг ўхшашлиги билан бирга ундаги ўзига хос нафислигини ғоявий - санъат асари даражасига олиб чиқиш зарур.

Ҳар бир буюм ҳаётда ўзининг "яшаш жойи" ва бирор бир мақсадда ишлатилади. Уни бошқача шароитдан ўртага жойлаштиради, у бошқа буюмларнинг уйғунлигини бузади.

Шунинг учун натюрмортни қўйганда ҳар бир буюм ўз жойини топиши саҳналаштирилган тўпланган буюмлар орасида ва ўзаро бир-бирини тўлдириб, маънавий бойитиши ва умумий кўзланган ғоявий мақсадни аниқ очиб беришга хизмат қилиши керак.

Натюрморт дағал, қўпол нарсалар йиғиндиси бўлиши керак эмас. Сужетли - тематик йўналишли нарсаларни саралаб танлаб, натюрморт ташкил қилишда унинг пластик - рангтасвир ечимдаги хулқ-атворини аниқлаб беради, ойдинлаштиради.

Ўқув-методик натюрмортларда ҳамма натюрмортларда бўладиган мажбуриятлар бараварига берилмаслиги мумкин ва аста-секинлик билан берилади. Масалан: бир натюрмортда қарама-қарши рангларнинг уйғунлигини бериш, буюмларнинг қўшничилигидаги лекин рангтасвири - пластик умумийлик, маънонинг бирдамлиги йўқолмаслиги керак.

Натюрморт қимматбаҳо ва жуда чиройли буюм бўлиши шарт эмас, аксинча у буюм шакли шамоили оддий одамлар ишлатган бўлса, мақсадга мувофиқ бўлади. У мисол учун самовар, чой идиши, идишлар мажмуаси, гуллар, тош ойна, сиёшдон, картошка, қора нон ва ҳоказо.

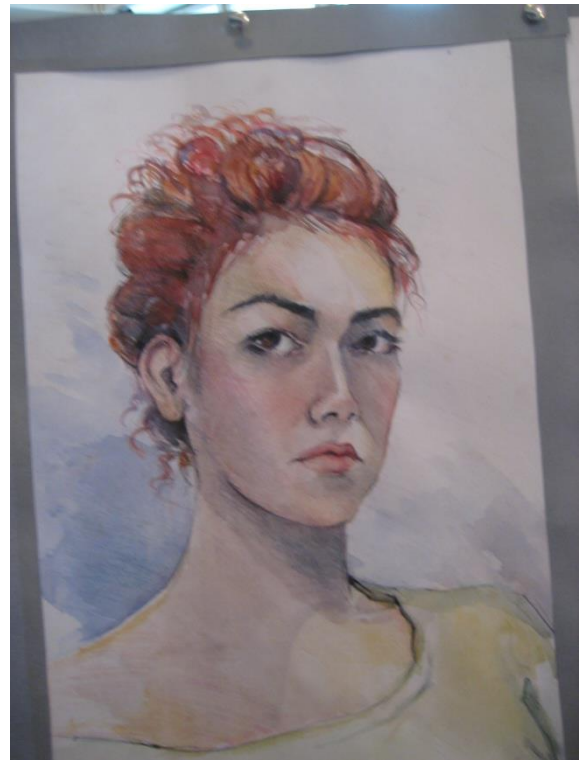
Шу нарсаларни оддий ва жозибador, жарангдор қилиб натюрмортлигини ташкил этиш ва тасвирлаш зарурдир. Бу эстетик дид, ғоявий фантазия (тасаввурини), ижодий маънони топа билиш, муаллифлик, ўзига хосликни талабалардан талаб қилади.

Бир-бирига ўхшаш буюмлардан ҳам натюрмортни чиройли ташкил қилиб, ҳар бир нарсани шунақа жойлаштириш керакки, буюмлар ўзига хос жозибасини очиб кўрсатиб бериш маъқул. Тез бузиладиган (мева, сабзовот, балиқ ва ҳоказо), узоқ вақт чизилadиган рангтасвирларни ишлаш қийин, шу сабабли бу саҳналаштирилган натюрмортларнинг тез бир ёки икки сеансли этюд - чизмаларига ишлаш маъқул. Лекин ҳозир ҳар хил нарсалар ишлаб чиқарилган, тўғри бу эстетик тарбиявий кучини сусайтиради. Шу сабабли ҳаққоний, мева, сабзавот, гуллар, нон, тузламалар, ошхона анжомларидан натюрмортлар тасвирланади.

Табиий гўзаллик инсонга бошқача бир ўзига хос ҳис-туйғу ва илҳом бағишлайди. Кундалик ҳаётимиз учун зарур анжомларнинг ўзига хослигини илғаб олиш ва уларни тасвирлашга ҳаракат қилинг.

Натюрмортни: кундузги ёруғликда ҳамда манзарада ҳар хил хусусиятли ёритиш шароитида уюштириб тасвирланг.

Натюрмортни қўллашда биринчи галда бошланишига бир-икки буюмлардан саҳналаштирилганлиги мақсадга мувофиқ, аниқ пластик ва ранг мулоқотида кейин унча катта бўлмаган бир гуруҳ буюмларга ўтинг. Биринчи композитсион-пластик ечимига аҳамият бериш, шаклга рангда ишлов беришда ранглар бирлиги ва чуқурлиги характерини, ўзига хос хусусиятини, нимадан ясалганлигини бериш керак.

4-МАВЗУ: Архитектуравий биоларининг экстерьерларинг тасвири.

Бу ўқув дарс жараёнида қўйилган нарса, предмет ва буюмлар драпировка, яъни материал билан рангда бир-бири билан боғланган ҳолда ишлаш методикаси ўргатилади.

Натюрморт тасвирий санъат мактабининг асоси десак, муболага бўлмайди. Натюрморт (ф.р натуре морте - ўлик, натура - табиий франсуз тилидан сўзма-сўз таржимаси) - тасвирий санъатда бир мақсадга хизмат қиладиган жонсиз нарсалардан композитсия саҳналаштириб тасвирлаш жанри.

Аслида натюрморт рангтасвир ва қалам тасвирни ўзлаштиришнинг қатъий қонунлари (конструктив ва ҳаво перспективаси) учун мутаносиблиги, ҳажми (материальность) (нарсадан ишланганлиги) учун жойланиши, ранг уйғунлигининг умумийлиги, тасвирланаётган нарса ва ўртанинг ўзига хос ўзгаришлигини тасвирлаш учун эстетик хусусиятлари ва жозибадорлигини акс эттиришдир.

Натюрморт рассомнинг моҳирона кўриш идрокли ("кўзнинг ўткирлигини") кўришни тўғри қўйиш маҳоратини оширилади. Натюрморт ҳамма жанрларнинг дебочасидир. Шунинг учун ўсма моҳир рассомлар жиддий асар яратишдан олдин бошқа жанрларда: манзара, портрет ва ҳоказо натюрмортларни чизадилар.

Натюрморт ғоявий санъат мактаби бўлиб, бўлғуси ижодкорда тасвирий дид ва рангтасвир санъатидаги хусусиятни тарбиялайди. Кўриб турган ҳаёт борлиқни, буюмларни саралаб, дид билан натюрмортлаштириш сирларини ўргатади.

Натюрморт орқали ҳақиқий дунёнинг кўп қирраллиги ўрганилади. Даврнинг тарбиявий-эстетик талабларига мослиги билан бирга натюрмортдаги замондошимизнинг дунё гўзаллигига қараш тасавури ва ички дунёсининг бойлиги, шу билан бирга одамнинг кенг қалбий ҳис-туғулари акс эттирилади. Унинг ўзини кўриб турган дунёга бўлган муносабати ҳам намоён бўлади.

Рангтасвирнинг пластик ва колористик маҳорат қирралари яққол кўринади. Натюрмортни кўр - кўрона механик тарзда жонсиз нарсаларни кўчиргандек қоғоз юзасига кўчириб қўйиш керак эмас. Фаол муаллифлик муносабати бўлиши керак, натурага нисбатан унинг ўхшашлиги билан бирга ундаги ўзига хос нафислигини ғоявий - санъат асари даражасига олиб чиқиш зарур.

Ҳар бир буюм ҳаётда ўзининг "яшаш жойи" ва бирор бир мақсадда ишлатилади. Уни бошқача шароитдан ўртага жойлаштиради, у бошқа буюмларнинг уйғунлигини бузади.

Шунинг учун натюрмортни қўйганда ҳар бир буюм ўз жойини топиши саҳналаштирилган тўпланган буюмлар орасида ва ўзаро бир-бирини тўлдириб, маънавий бойитиши ва умумий кўзланган ғоявий мақсадни аниқ очиб беришга хизмат қилиши керак.

Натюрморт дағал, кўпол нарсалар йиғиндиси бўлиши керак эмас. Сужетли - тематик йўналишли нарсаларни саралаб танлаб, натюрморт ташкил қилишда унинг пластик - рангтасвир ечимдаги хулқ-атворини аниқлаб беради, ойдинлаштиради.

Ўқув-методик натюрмортларда ҳамма натюрмортларда бўладиган мажбуриятлар бараварига берилмаслиги мумкин ва аста-секинлик билан берилади. Масалан: бир натюрмортда карама-қарши рангларнинг уйғунлигини бериш, буюмларнинг қўшничилигидаги лекин рангтасвири - пластик умумийлик, маънонинг бирдамлиги йўқолмаслиги керак.

Натюрморт кимматбаҳо ва жуда чиройли буюм бўлиши шарт эмас, аксинча у буюм шакли шамоили оддий одамлар ишлатган бўлса, мақсадга мувофиқ бўлади. У мисол учун самовар, чой идиши, идишлар мажмуаси, гуллар, тош ойна, сиёшдон, картошка, қора нон ва ҳоказо.

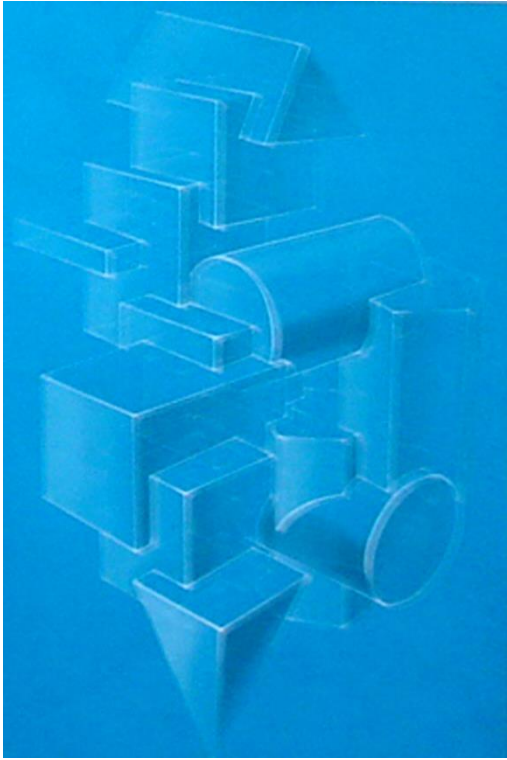
Шу нарсаларни оддий ва жозибадор, жарангдор қилиб натюрмортлигини ташкил этиш ва тасвирлаш зарурдир. Бу эстетик дид, ғоявий фантазия (тасаввурини), ижодий маънони топа билиш, муаллифлик, ўзига хосликни талабалардан талаб қилади.

Бир-бирига ўхшаш буюмлардан ҳам натюрмортни чиройли ташкил қилиб, ҳар бир нарсани шунақа жойлаштириш керакки, буюмлар ўзига хос жозибасини очиб кўрсатиб бериш маъқул. Тез бузиладиган (мева, сабзавот, балиқ ва ҳоказо), узоқ вақт чизиладиган рангтасвирларни ишлаш қийин, шу сабабли бу саҳналаштирилган натюрмортларнинг тез бир ёки икки сеансли этюд - чизмаларига ишлаш маъқул. Лекин ҳозир ҳар хил нарсалар ишлаб чиқарилган, тўғри бу эстетик тарбиявий кучини сусайтиради. Шу сабабли ҳаққоний, мева, сабзавот, гуллар, нон, тузламалар, ошхона анжомларидан натюрмортлар тасвирланади.

Табиий гўзаллик инсонга бошқача бир ўзига хос ҳис-туйғу ва илҳом бағишлайди. Кундалик ҳаётимиз учун зарур анжомларнинг ўзига хослигини илғаб олиш ва уларни тасвирлашга ҳаракат қилинг.

Натюрмортни: кундузги ёруғликда ҳамда манзарада ҳар хил хусусиятли ёритиш шароитида уюштириб тасвирланг.

Натюрмортни қўллашда биринчи галда бошланишига бир-икки буюмлардан саҳналаштирилганлиги мақсадга мувофиқ, аниқ пластик ва ранг мулоқотида кейин унча катта бўлмаган бир гуруҳ буюмларга ўтинг. Биринчи композитсион-пластик ечимига аҳамият бериш, шаклга рангда ишлов беришда ранглар бирлиги ва чуқурлиги характери, ўзига хос хусусиятини, нимадан ясалганлигини бериш керак.

5-МАВЗУ: Соя ва ёруглик билан берилган контраст тондаги сода натюрморт (гризайл).

Геометрик шакллар тузилишини тусини, соя, ёруғ, ўзаро таъсирини буюмлар бўлақларини тасвирлаш олдинги пландаги қисмларни кучайтириб, орқали яхлит пландаги қисмларни умумлаштириш орқали яхлит мураккаб композицияни топиб чизиш лозим. Қаламларнинг қаттиқ юмшоқлигига қараб оч тусдаги қисмларни қаттиқ қаламларда, тўқ тусдаги қисмларни юмшоқ қаламда ишлатиш ўчирғич воситасидан фойдаланиш тафсия этилади.

6-МАВЗУ: Бир-бирига якин булган ранглардаги (битта колоритдаги) сода натюрморт.

Натюрмортни: кундузги ёруғликда ҳамда манзарада ҳар хил хусусиятли ёритиш шароитида уюштириб тасвирланг.

Натюрмортни қўллашда биринчи галда бошланишига бир-икки буюмлардан саҳналаштирилганлиги мақсадга мувофиқ, аниқ пластик ва ранг мулоқотида кейин унча катта бўлмаган бир гуруҳ буюмларга ўтинг. Биринчи композиция-пластик ечимига аҳамият бериш, шаклга рангда ишлов беришда ранглар бирлиги ва чуқурлиги характерини, ўзига хос хусусиятини, нимадан ясалганлигини бериш керак.

7-МАВЗУ: Кушимча рангда берилган мурракаб натюрморт.

Натюрморт қимматбаҳо ва жуда чиройли буюм бўлиши шарт эмас, аксинча у буюм шакли шамоили оддий одамлар ишлатган бўлса, мақсадга мувофиқ бўлади. У мисол учун самовар, чой идиши, идишлар мажмуаси, гуллар, тош ойна, сиёшдон, картошка, қора нон ва ҳоказо.

Шу нарсаларни оддий ва жозибадор, жарангдор қилиб натюрмортлигини ташкил этиш ва тасвирлаш зарурдир. Бу эстетик дид, ғоявий фантазия (тасаввурини), ижодий маънони топа билиш, муаллифлик, ўзига хосликни талабалардан талаб қилади.

Бир-бирига ўхшаш буюмлардан ҳам натюрмортни чиройли ташкил қилиб, ҳар бир нарсани шунақа жойлаштириш керакки, буюмлар ўзига хос жозибасини очиб кўрсатиб бериш маъқул. Тез бузиладиган (мева, сабзавот, балиқ ва ҳоказо), узоқ вақт чизиладиган рангтасвирларни ишлаш қийин, шу сабабли бу саҳналаштирилган натюрмортларнинг тез бир ёки икки сеансли этюд - чизмаларига ишлаш маъқул. Лекин ҳозир ҳар хил нарсалар ишлаб чиқарилган, тўғри бу эстетик тарбиявий кучини сусайтиради. Шу сабабли ҳаққоний, мева, сабзавот, гуллар, нон, тузламалар, ошхона анжомларидан натюрмортлар тасвирланади.

8-МАВЗУ: Интерьерда жойлашган гипсли фигуранинг тасвири. (акварель).

Талабага биринчи навбатда интерьерда одам кўриниши нисбатини тўғри олиш унга масштани тўғри олишга ўргатади. Ҳар қандай интерьер тасвири катталигини аниқлаш учун ундаги одам пропорциясига қиёсланади. Шунинг учу бу вазифа кўпроқ аудиторияда бажарилади. Талаба интерьерни ёритишда унинг биринчи планида ўтирган талаба ёки шахс орқа ли интерьер пропорцияларини тўғри тасвирлашга мажбур бўлади. Мазкур вазифа учун ҳам қаламда чизиқлар орқали бажарилган интерьер композицияси этиборга олинади. Камчиликлари тзгирланади. Интерьер қисмлари мутаносибли топилади. Сўнг турли техникада соя ва ёруғ қисмлари ёритилади. Мазкур боскич талабага олдинги ва орқа планларни тўғри топишга ундайди. Ундаги одам қомати ҳам батафсил ишланади. Барча жараён тўлиқ ва тўғри бажарилганда тасвир бадиийлик даражасига кўтарилади. Талабада кўникма тажиба ва олган билимларини мустаҳкамлашга эришилади.

9-МАВЗУ: Интерьерда жойлашган одам фигурасининг тасвири. (акварель, гуашь).

Интерьерда жойлашган гипсли фигуранинг тасвири. (акварель).

Талабага биринчи навбатда интерьерда одам кўриниши нисбатини тўғри олиш унга масштани тўғри олишга ўргатади. Ҳар қандай интерьер тасвири катталигини аниқлаш учун ундаги одам пропорциясига қиёсланади. Шунинг учу бу вазифа кўпроқ аудиторияда бажарилади. Талаба интерьерни ёритишда унинг биринчи планида ўтирган талаба ёки шахс орқа ли интерьер пропорцияларини тўғри тасвирлашга мажбур бўлади. Мазкур вазифа учун ҳам қаламда чизиклар орқали бажарилган интерьер композицияси этиборга олинади. Камчиликлари тзғирланади. Интерьер қисмлари мутаносибли топилади. Сўнг турли техникада соя ва ёруғ қисмлари ёритилади. Мазкур боскич талабага олдинги ва орқа планларни тўғри топишга ундайди. Ундаги одам қомати ҳам батафсил ишланади. Барча жараён тўлиқ ва тўғри бажарилганда тасвир бадийлик даражасига кўтарилади. Талабада кўникма тажиба ва олган билимоларини мустаҳкамлашга эришилади.

АМАЛИЙ МАШҒУЛОТЛАРДА ЎҚИТИШ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ

1-МАВЗУ: Соя ва ёруглик билан берилган контраст тондаги сода натюрморт (гризайл). -8 соат

Амалий машғулотларни ўқитиш технологияси

Талабалар сони: 6 та	Вақти – 4 соат
Ўқув машғулот тури	Амалий машғулот
<i>Машғулот режаси</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини аниқлаш. • натюрмортнинг конструктив қурилшии. • Натюрмортни ёруғ ва соясини рангда аниқлаштириш. • Рангда умумийлаштириш ва якунлаш.
<i>Ўқув машғулотларни ўтишдан мақсад:</i> Натюрморт орқали малака ва қўникмаларни шакллантириш.	
<i>Педагогик вазифа</i>	<i>Ўқув фаолиятнинг натижалари:</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини аниқлаш. • Иссиқ рангдан иборат натюрмортнинг конструктив қурилшии ва қонун қоидалари; • Натюрмортни ёруғ ва соясини рангда аниқлаштириш. • Рангда умумийлаштириш ва якунлашнинг умумий қоидаларини тушунтиради. 	<p>Талаба бажариши лозим:</p> <ul style="list-style-type: none"> • натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини нисбатларини тўғри қуриш ҳамда аниқлашга ўрганади; • натюрмортни конструктив тўғри қурилиши, ўлчам муносабатларини аниқлашга ўрганади; • кўринишини аниқлайди ва рангда ёруғ соя муносабатини ўрганади; • натюрмортни ёруғ соя кўринишини тўлиқ аниқлайди. • Умумийлаштириш ва якунлашни ўрганади.
Таълим усуллари	Индивидуал ишлайди ва турли техник усуллардан фойдаланилади, амалий иш жараёнида мунозара ва муҳокама.
Таълим воситалари	Дарслик, кўргазмали қуроллар, электрон ўқув дарсликлар.
Таълим шакли	Индивидуал. Кичик гуруҳларда.

Таълим бериш шароити	Амалий машғулотларга мўлжалланган ўқув хонаси, молбертлар, ёруғ берадиган лампа, ўқув ашёлари.
Мониторинг ва баҳолаш	Амалий ишлар таҳлили натижаси. (Просмотр)

Амалий машғулотлар технологиялар харитаси

Босқичлар вақти	Фаолият	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1.босқич кириш (5 мин)	1.1 мавзуни эълон қилади, ўқув машғулотни мақсадини, режасини ва ўзига хос жихатини баён қилади.	1.1 Мавзуини диққат билан эшитадилар ва ёзиб оладилар.
2.босқич гуруҳда ишлаш (10 мин)	2.1 чизиш учун жой тақсимланади. 2.2 дарс бошланганлигини эълон қилади, лозим бўлганда кўрсатма беради. 2.3 “Қўйилмани”ни эълон қилади, бажарилган қўйилмани кўрсатади.	2.1 чизиш учун жой танлашади. 2.2 мавзу одам боши мураккаб ҳолатда (Зевс, Лакоон) гипс. 2.3 бажарилган одам боши мураккаб ҳолатини яхшисини танлашади.
3.босқич Қўйилмани муҳокамаси (10 мин)	3.1 жамоа бўлиб берилган натюрмортларни муҳокама қилишади. 3.2 муҳокама қилади, натюрмортларни ўзига хос жихатларини таҳлил қилади.	3.1 Аълочилар жамоа фикрини баён қиладилар. 3.2 қатнашувчилар тўлдирадилар ва савол беришади.
4.босқич жойлаштириш (45 мин)	4.1 Асосий мақсад. Натюрморт орқали малака ва кўникмаларни шакллантириш. 4.2 Дарс жараёнини назорат қилади, керакли маслаҳатлар, кўрсатмалар бериб боради.	4.1 Хар бир талаба мустақил дарс темаси асосидаги топшириқларни бажаради ва қонун қоида талабларини бажарган ҳолда ишни давом эттиради. 4.2 Топшириқни амалда бажарадилар. 4.3 Дарс жараёнида керакли маслаҳатларга қулоқ соладилар.
5.босқич Яқунловчи (10 мин)	5.1 Дарс жараёнида бажарилган жисмларни таҳлил қилади ва баҳолайди. 5.2 Мустақил иш учун вазифа беради: Дарсни яқунлайди.	5.1 Бажарилган ишларни кўрикка қўяди ва натижасини ёзиб олади. 5.2 Мустақил иш учун берилган вазифани ёзиб оладилар.

Гуруҳда ишлаш талаблари

- Хар ким ҳурмат билан ўзининг гуруҳдошларини эшитиши керак;
- Хар ким ўз устида, жамоа бўлиб хар бир топшириқ жавобгарлик нуқтаи назар билан ёндашиш;

- Хар ким лозим бўлганда ёрдам сўраши;
- Хар ким лозим бўлганда ёрдам бериши;
- Хар ким мавзу ва топшириқларни баҳолашда қатнашиши;
- Хар ким тузиш;

“Қўйилма” муҳокамаси ҳақида кўрсатма

- 1.Диққат билан эшитиш ва сўзни бўлмаслик;
- 2.Муҳокама фикрига қўшилмасанг, рухсат билан ўз фикрингни баён қил ва унинг фикрини тўлдиришни замин ярат.

1-МАВЗУ: Соя ва ёруглик билан берилган контраст тондаги сода натюрморт (гризайл). -8 соат

Амалий машғулотларни ўқитиш технологияси

Талабалар сони: 6 та	Вақти – 4 соат
Ўқув машғулот тури	Амалий машғулот
<i>Машғулот режаси</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини аниқлаш. • натюрмортнинг конструктив қурилшии. • Натюрмортни ёруғ ва соясини рангда аниқлаштириш. • Рангда умумийлаштириш ва якунлаш.
<i>Ўқув машғулотларни ўтишдан мақсад:</i> Натюрморт орқали малака ва қўникмаларни шакллантириш.	
<i>Педагогик вазифа</i>	<i>Ўқув фаолиятнинг натижалари:</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини аниқлаш. • Иссиқ рангдан иборат натюрмортнинг конструктив қурилшии ва қонун қоидалари; • Натюрмортни ёруғ ва соясини рангда аниқлаштириш. • Рангда умумийлаштириш ва якунлашнинг умумий қоидаларини тушунтиради. 	<p>Талаба бажариши лозим:</p> <ul style="list-style-type: none"> • натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини нисбатларини тўғри қуриш ҳамда аниқлашга ўрганади; • натюрмортни конструктив тўғри қурилиши, ўлчам муносабатларини аниқлашга ўрганади; • кўринишини аниқлайди ва рангда ёруғ соя муносабатини ўрганади; • натюрмортни ёруғ соя кўринишини тўлиқ аниқлайди. • Умумийлаштириш ва якунлашни ўрганади.

Таълим усуллари	Индивидуал ишлайди ва турли техник усуллардан фойдаланилади, амалий иш жараёнида мунозара ва муҳокама.
Таълим воситалари	Дарслик, кўргазмалар, куроллар, электрон ўқув дарсликлар.
Таълим шакли	Индивидуал. Кичик гуруҳларда.
Таълим бериш шароити	Амалий машғулотларга мўлжалланган ўқув хонаси, молбертлар, ёруғ берадиган лампа, ўқув ашёлари.
Мониторинг ва баҳолаш	Амалий ишлар таҳлили натижаси. (Просмотр)

Амалий машғулотлар технологиялар харитаси

Босқичлар вақти	Фаолият	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1.босқич кириш (5 мин)	1.1 мавзунини эълон қилади, ўқув машғулотини мақсадини, режасини ва ўзига хос жиҳатини баён қилади.	1.1 Мавзунини диққат билан эшитадилар ва ёзиб оладилар.
2.босқич гуруҳда ишлаш (10 мин)	2.1 чизиш учун жой тақсимланади. 2.2 дарс бошланганлигини эълон қилади, лозим бўлганда кўрсатма беради. 2.3 “Қўйилмани”ни эълон қилади, бажарилган қўйилмани кўрсатади.	2.1 чизиш учун жой танлашади. 2.2 мавзу одам боши мураккаб ҳолатда (Зевс, Лаоон) гипс. 2.3 бажарилган одам боши мураккаб ҳолатини яхшисини танлашади.
3.босқич Қўйилмани муҳокамаси (10 мин)	3.1 жамоа бўлиб берилган натюрмортларни муҳокама қилишади. 3.2 муҳокама қилади, натюрмортларни ўзига хос жиҳатларини таҳлил қилади.	3.1 Аълочилар жамоа фикрини баён қиладилар. 3.2 қатнашувчилар тўлдирадилар ва савол беришади.
4.босқич жойлаштириш (45 мин)	4.1 Асосий мақсад. Натюрморт орқали малака ва кўникмаларни шакллантириш. 4.2 Дарс жараёнини назорат қилади, керакли маслаҳатлар, кўрсатмалар бериб боради.	4.1 Хар бир талаба мустақил дарс темаси асосидаги топшириқларни бажаради ва қонун қоида талабларини бажарган ҳолда ишни давом эттиради. 4.2 Топшириқни амалда бажарадилар. 4.3 Дарс жараёнида керакли маслаҳатларга қулоқ соладилар.
5.босқич Якунловчи (10 мин)	5.1 Дарс жараёнида бажарилган жисмларни таҳлил қилади ва баҳолайди. 5.2 Мустақил иш учун вазифа беради:	5.1 Бажарилган ишларни кўриққа қўяди ва натижасини ёзиб олади. 5.2 Мустақил иш учун берилган вазифани ёзиб оладилар.

Гуруҳда ишлаш талаблари

- Хар ким хурмат билан ўзининг гуруҳдошларини эшитиши керак;
- Хар ким ўз устида, жамоа бўлиб хар бир топшириқ жавобгарлик нуқтаи назар билан ёндашиш;
- Хар ким лозим бўлганда ёрдам сўраши;
- Хар ким лозим бўлганда ёрдам бериши;
- Хар ким мавзу ва топшириқларни баҳолашда қатнашиши;
- Хар ким тузиш;

“Қўйилма” муҳокамаси ҳақида қўрсатма

- 1.Диққат билан эшитиш ва сўзни бўлмаслик;
- 2.Муҳокама фикрига қўшилмасанг, руҳсат билан ўз фикрингни баён қил ва унинг фикрини тўлдиришни замин ярат.

2-МАВЗУ: Иссик фонда жойлашган содда ок буюмнинг хомаки тасвири. -2 соат

Амалий машғулотларни ўқитиш технологияси

Талабалар сони: 6 та	Вақти – 2 соат
Ўқув машғулот тури	Амалий машғулот
Машғулот режаси	<ul style="list-style-type: none"> • Натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини аниқлаш. • натюрмортнинг конструктив қурилшии. • Натюрмортни ёруғ ва соясини рангда аниқлаштириш. • Рангда умумийлаштириш ва якунлаш.
Ўқув машғулотларни ўтишдан мақсад: Натюрморт орқали малака ва кўникмаларни шакллантириш.	
Педагогик вазифа	Ўқув фаолиятнинг натижалари:
<ul style="list-style-type: none"> • Натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини аниқлаш. • Иссик рангдан иборат натюрмортнинг конструктив қурилшии ва қонун 	<p>Талаба бажариши лозим:</p> <ul style="list-style-type: none"> • натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини нисбатларини тўғри қуриш ҳамда аниқлашга ўрганади; • натюрмортни конструктив тўғри қурилиши, ўлчам муносабатларини аниқлашга ўрганади;

қоидалари; • Натюрмортни ёруғ ва соясини рангда аниқлаштириш. • Рангда умумийлаштириш ва якунлашнинг умумий қоидаларини тушунтиради.	• кўринишини аниқлайди ва рангда ёруғ соя муносабатини ўрганади; • натюрмортни ёруғ соя кўринишини тўлиқ аниқлайди. • Умумийлаштириш ва якунлашни ўрганади.
Таълим усуллари	Индивидуал ишлайди ва турли техник усуллардан фойдаланилади, амалий иш жараёнида мунозара ва муҳокама.
Таълим воситалари	Дарслик, кўргазмалар, куроллар, электрон ўқув дарсликлар.
Таълим шакли	Индивидуал. Кичик гуруҳларда.
Таълим бериш шароити	Амалий машғулотларга мўлжалланган ўқув хонаси, молбертлар, ёруғ берадиган лампа, ўқув ашёлари.
Мониторинг ва баҳолаш	Амалий ишлар таҳлили натижаси. (Просмотр)

Амалий машғулотлар технологиялар харитаси

Босқичлар вақти	Фаолият	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1.босқич кириш (5 мин)	1.1 мавзунини эълон қилади, ўқув машғулотни мақсадини, режасини ва ўзига хос жихатини баён қилади.	1.1 Мавзунини диққат билан эшитадилар ва ёзиб оладилар.
2.босқич гуруҳда ишлаш (10 мин)	2.1 чизиш учун жой тақсимланади. 2.2 дарс бошланганлигини эълон қилади, лозим бўлганда кўрсатма беради. 2.3 “Қўйилмани”ни эълон қилади, бажарилган қўйилмани кўрсатади.	2.1 чизиш учун жой танлашади. 2.2 мавзу одам боши мураккаб ҳолатда (Зевс, Лакоон) гипс. 2.3 бажарилган одам боши мураккаб ҳолатини яхшисини танлашади.
3.босқич Қўйилмани муҳокамаси (10 мин)	3.1 жамоа бўлиб берилган натюрмортларни муҳокама қилишади. 3.2 муҳокама қилади, натюрмортларни ўзига хос жихатларини таҳлил қилади.	3.1 Аълочилар жамоа фикрини баён қиладилар. 3.2 қатнашувчилар тўлдирадилар ва савол беришади.
4.босқич жойлаштириш (45 мин)	4.1 Асосий мақсад. Натюрморт орқали малака ва кўникмаларни шакллантириш. 4.2 Дарс жараёнини назорат	4.1 Хар бир талаба мустақил дарс темаси асосидаги топшириқларни бажаради ва қонун қоида талабларини бажарган ҳолда ишни давом эттиради. 4.2 Топшириқни амалда бажарадилар. 4.3 Дарс жараёнида керакли

	қилади, керакли маслахатлар, кўрсатмалар бериб боради.	маслахатларга қулоқ солади.
5.босқич Яқунловчи (10 мин)	5.1 Дарс жараёнида бажарилган жисмларни таҳлил қилади ва баҳолайди. 5.2 Мустақил иш учун вазифа беради: Дарсни яқунлайди.	5.1 Бажарилган ишларни кўриққа қўяди ва натижасини ёзиб олади. 5.2 Мустақил иш учун берилган вазифани ёзиб олади.

Гуруҳда ишлаш талаблари

- Хар ким хурмат билан ўзининг гуруҳдошларини эшитиши керак;
- Хар ким ўз устида, жамоа бўлиб хар бир топшириқ жавобгарлик нуқтаи назар билан ёндашиш;
- Хар ким лозим бўлганда ёрдам сўраши;
- Хар ким лозим бўлганда ёрдам бериши;
- Хар ким мавзу ва топшириқларни баҳолашда қатнашиши;
- Хар ким тузиш;

“Қўйилма” муҳокамаси ҳақида кўрсатма

- 1.Диққат билан эшитиш ва сўзни бўлмаслик;
- 2.Муҳокама фикрига қўшилмасанг, рухсат билан ўз фикрингни баён қил ва унинг фикрини тўлдиришни замин ярат.

3-МАВЗУ: Совуқ фонда жойлашган содда ок буюмнинг хонаки тасвири.-2 соат

Амалий машғулотларни ўқитиш технологияси

Талабалар сони: 6 та	Вақти – 2 соат
Ўқув машғулот тури	Амалий машғулот
<i>Машғулот режаси</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини аниқлаш. • натюрмортнинг конструктив қурилиши. • Натюрмортни ёруғ ва соясини рангда аниқлаштириш. • Рангда умумийлаштириш ва яқунлаш.

Ўқув машғулотларни ўтишдан мақсад: Натюрморт орқали малака ва кўникмаларни шакллантириш.	
Педагогик вазифа	Ўқув фаолиятнинг натижалари:
<ul style="list-style-type: none"> • Натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини аниқлаш. • Иссиқ рангдан иборат натюрмортнинг конструктив қурилшии ва қонун қоидалари; • Натюрмортни ёруғ ва соясини рангда аниқлаштириш. • Рангда умумийлаштириш ва яқунлашнинг умумий қоидаларини тушунтиради. 	<p>Талаба бажариши лозим:</p> <ul style="list-style-type: none"> • натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини нисбатларини тўғри қуриш ҳамда аниқлашга ўрганади; • натюрмортни конструктив тўғри қурилиши, ўлчам муносабатларини аниқлашга ўрганади; • кўринишини аниқлайди ва рангда ёруғ соя муносабатини ўрганади; • натюрмортни ёруғ соя кўринишини тўлиқ аниқлайди. • Умумийлаштириш ва яқунлашни ўрганади.
Таълим усуллари	Индивидуал ишлайди ва турли техник усуллардан фойдаланилади, амалий иш жараёнида мунозара ва муҳокама.
Таълим воситалари	Дарслик, кўргазмалар, куроллар, электрон ўқув дарсликлар.
Таълим шакли	Индивидуал. Кичик гуруҳларда.
Таълим бериш шароити	Амалий машғулотларга мўлжалланган ўқув хонаси, молбертлар, ёруғ берадиган лампа, ўқув ашёлари.
Мониторинг ва баҳолаш	Амалий ишлар таҳлили натижаси. (Просмотр)

Амалий машғулотлар технологиялар харитаси

Босқичлар вақти	Фаолият	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1.босқич кириш (5 мин)	1.1 мавзуни эълон қилади, ўқув машғулотни мақсадини, режасини ва ўзига хос жихатини баён қилади.	1.1 Мавзуини диққат билан эшитадилар ва ёзиб оладилар.
2.босқич гуруҳда ишлаш (10 мин)	2.1 чизиш учун жой тақсимланади. 2.2 дарс бошланганлигини эълон қилади, лозим бўлганда кўрсатма беради.	2.1 чизиш учун жой танлашади. 2.2 мавзу одам боши мураккаб ҳолатда (Зевс, Лакоон) гипс. 2.3 бажарилган одам боши мураккаб ҳолатини яхшисини танлашади.

	2.3 “Қўйилмани”ни эълон қилади, бажарилган қўйилмани кўрсатади.	
3.босқич Қўйилмани муҳокамаси (10 мин)	3.1 жамоа бўлиб берилган натормортларни муҳокама қилишади. 3.2 муҳокама қилади, натормортларни ўзига хос жиҳатларини таҳлил қилади.	3.1 Аълочилар жамоа фикрини баён қиладилар. 3.2 қатнашувчилар тўлдирадилар ва савол беришади.
4.босқич жойлаштириш (45 мин)	4.1 Асосий мақсад. Наторморт орқали малака ва кўникмаларни шакллантириш. 4.2 Дарс жараёнини назорат қилади, керакли маслаҳатлар, кўрсатмалар бериб боради.	4.1 Хар бир талаба мустақил дарс темаси асосидаги топшириқларни бажаради ва қонун қоида талабларини бажарган ҳолда ишни давом эттиради. 4.2 Топшириқни амалда бажарадилар. 4.3 Дарс жараёнида керакли маслаҳатларга қулоқ соладилар.
5.босқич Яқунловчи (10 мин)	5.1 Дарс жараёнида бажарилган жисмларни таҳлил қилади ва баҳолайди. 5.2 Мустақил иш учун вазифа беради: Дарсни яқунлайди.	5.1 Бажарилган ишларни кўриққа қўяди ва натижасини ёзиб олади. 5.2 Мустақил иш учун берилган вазифани ёзиб оладилар.

Гуруҳда ишлаш талаблари

- Хар ким ҳурмат билан ўзининг гуруҳдошларини эшитиши керак;
- Хар ким ўз устида, жамоа бўлиб хар бир топшириқ жавобгарлик нуқтаи назар билан ёндашиш;
- Хар ким лозим бўлганда ёрдам сўраши;
- Хар ким лозим бўлганда ёрдам бериши;
- Хар ким мавзу ва топшириқларни баҳолашда қатнашиши;
- Хар ким тузиш;

“Қўйилма” муҳокамаси ҳақида кўрсатма

- 1.Диққат билан эшитиш ва сўзни бўлмаслик;
- 2.Муҳокама фикрига қўшилмасанг, руҳсат билан ўз фикрингни баён қил ва унинг фикрини тўлдиришни замин ярат.

Амалий машғулотларни ўқитиш технологияси

Талабалар сони: 6 та	Вақти – 8 соат
Ўқув машғулот тури	Амалий машғулот
<i>Машғулот режаси</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини аниқлаш. • натюрмортнинг конструктив қурилшии. • Натюрмортни ёруғ ва соясини рангда аниқлаштириш. • Рангда умумийлаштириш ва якунлаш.
<i>Ўқув машғулотларни ўтишдан мақсад:</i> Натюрморт орқали малака ва кўникмаларни шакллантириш.	
<i>Педагогик вазифа</i>	<i>Ўқув фаолиятнинг натижалари:</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини аниқлаш. • Иссиқ рангдан иборат натюрмортнинг конструктив қурилшии ва қонун қоидалари; • Натюрмортни ёруғ ва соясини рангда аниқлаштириш. • Рангда умумийлаштириш ва якунлашнинг умумий қоидаларини тушунтиради. 	<p>Талаба бажариши лозим:</p> <ul style="list-style-type: none"> • натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини нисбатларини тўғри қуриш ҳамда аниқлашга ўрганади; • натюрмортни конструктив тўғри қурилиши, ўлчам муносабатларини аниқлашга ўрганади; • кўринишини аниқлайди ва рангда ёруғ соя муносабатини ўрганади; • натюрмортни ёруғ соя кўринишини тўлиқ аниқлайди. • Умумийлаштириш ва якунлашни ўрганади.
Таълим усуллари	Индивидуал ишлайди ва турли техник усуллардан фойдаланилади, амалий иш жараёнида мунозара ва муҳокама.
Таълим воситалари	Дарслик, кўргазмали қуроллар, электрон ўқув дарсликлар.
Таълим шакли	Индивидуал. Кичик гуруҳларда.
Таълим бериш шароити	Амалий машғулотларга мўлжалланган ўқув хонаси, молбертлар, ёруғ берадиган лампа, ўқув ашёлари.

Мониторинг ва баҳолаш	Амалий ишлар таҳлили натижаси. (Просмотр)
-----------------------	---

Амалий машғулотлар технологиялар харитаси

Босқичлар вақти	Фаолият	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1.босқич кириш (5 мин)	1.1 мавзуни эълон қилади, ўқув машғулоти мақсадини, режасини ва ўзига хос жихатини баён қилади.	1.1 Мавзуини диққат билан эшитадилар ва ёзиб оладилар.
2.босқич гуруҳда ишлаш (10 мин)	2.1 чизиш учун жой тақсимланади. 2.2 дарс бошланганлигини эълон қилади, лозим бўлганда кўрсатма беради. 2.3 “Қўйилмани”ни эълон қилади, бажарилган қўйилмани кўрсатади.	2.1 чизиш учун жой танлашади. 2.2 мавзу одам боши мураккаб ҳолатда (Зевс, Лакоон) гипс. 2.3 бажарилган одам боши мураккаб ҳолатини яхшисини танлашади.
3.босқич Қўйилмани муҳокамаси (10 мин)	3.1 жамоа бўлиб берилган натюрмортларни муҳокама қилишади. 3.2 муҳокама қилади, натюрмортларни ўзига хос жихатларини таҳлил қилади.	3.1 Аълочилар жамоа фикрини баён қиладилар. 3.2 қатнашувчилар тўлдирадилар ва савол беришади.
4.босқич жойлаштириш (45 мин)	4.1 Асосий мақсад. Натюрморт орқали малака ва кўникмаларни шакллантириш. 4.2 Дарс жараёнини назорат қилади, керакли маслаҳатлар, кўрсатмалар бериб боради.	4.1 Хар бир талаба мустақил дарс темаси асосидаги топшириқларни бажаради ва қонун қоида талабларини бажарган ҳолда ишни давом эттиради. 4.2 Топшириқни амалда бажарадилар. 4.3 Дарс жараёнида керакли маслаҳатларга қулоқ соладилар.
5.босқич Яқунловчи (10 мин)	5.1 Дарс жараёнида бажарилган жисмларни таҳлил қилади ва баҳолайди. 5.2 Мустақил иш учун вазифа беради: Дарсни яқунлайди.	5.1 Бажарилган ишларни кўрикка қўяди ва натижасини ёзиб олади. 5.2 Мустақил иш учун берилган вазифани ёзиб оладилар.

Гуруҳда ишлаш талаблари

- Хар ким ҳурмат билан ўзининг гуруҳдошларини эшитиши керак;

- Хар ким ўз устида, жамоа бўлиб хар бир топшириқ жавобгарлик нуктаи назар билан ёндашиш;
- Хар ким лозим бўлганда ёрдам сўраши;
- Хар ким лозим бўлганда ёрдам бериши;
- Хар ким мавзу ва топшириқларни баҳолашда қатнашиши;
- Хар ким тузиш;

“Қўйилма” муҳокамаси хақида кўрсатма

- 1.Диққат билан эшитиш ва сўзни бўлмаслик;
- 2.Муҳокама фикрига қўшилмасанг, рухсат билан ўз фикрингни баён қил ва унинг фикрини тўлдиришни замин ярат.

5-МАВЗУ: Кушимча рангда берилган мурракаб натюрморт.
-12 соат

Амалий машғулотларни ўқитиш технологияси

Талабалар сони: 6 та	Вақти – 12 соат
Ўқув машғулот тури	Амалий машғулот
<i>Машғулот режаси</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини аниқлаш. • натюрмортнинг конструктив қурилшии. • Натюрмортни ёруғ ва соясини рангда аниқлаштириш. • Рангда умумийлаштириш ва якунлаш.
<i>Ўқув машғулотларни ўтишдан мақсад:</i> Натюрморт орқали малака ва кўникмаларни шакллантириш.	
<i>Педагогик вазифа</i>	<i>Ўқув фаолиятнинг натижалари:</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини аниқлаш. • Иссиқ рангдан иборат натюрмортнинг конструктив қурилшии ва қонун қоидалари; • Натюрмортни ёруғ ва соясини 	<p>Талаба бажариши лозим:</p> <ul style="list-style-type: none"> • натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини нисбатларини тўғри қуриш ҳамда аниқлашга ўрганади; • натюрмортни конструктив тўғри қурилиши, ўлчам муносабатларини аниқлашга ўрганади; • кўринишини аниқлайди ва рангда ёруғ соя муносабатини ўрганади;

<p>рангда аниқлаштириш.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Рангда умумийлаштириш ва якунлашнинг умумий қоидаларини тушунтиради. 	<ul style="list-style-type: none"> • натюрмортни ёруғ соя кўринишини тўлиқ аниқлайди. • Умумийлаштириш ва якунлашни ўрганади.
Таълим усуллари	Индивидуал ишлайди ва турли техник усуллардан фойдаланилади, амалий иш жараёнида мунозара ва муҳокама.
Таълим воситалари	Дарслик, кўргазмали қуроллар, электрон ўқув дарсликлар.
Таълим шакли	Индивидуал. Кичик гуруҳларда.
Таълим бериш шароити	Амалий машғулотларга мўлжалланган ўқув хонаси, молбертлар, ёруғ берадиган лампа, ўқув ашёлари.
Мониторинг ва баҳолаш	Амалий ишлар таҳлили натижаси. (Просмотр)

Амалий машғулотлар технологиялар харитаси

Босқичлар вақти	Фаолият	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1.босқич кириш (5 мин)	1.1 мавзунини эълон қилади, ўқув машғулотни мақсадини, режасини ва ўзига хос жиҳатини баён қилади.	1.1 Мавзунини диққат билан эшитадилар ва ёзиб оладилар.
2.босқич гуруҳда ишлаш (10 мин)	2.1 чизиш учун жой тақсимланади. 2.2 дарс бошланганлигини эълон қилади, лозим бўлганда кўрсатма беради. 2.3 “Қўйилмани”ни эълон қилади, бажарилган қўйилмани кўрсатади.	2.1 чизиш учун жой танлашади. 2.2 мавзу одам боши мураккаб ҳолатда (Зевс, Лакоон) гипс. 2.3 бажарилган одам боши мураккаб ҳолатини яхшисини танлашади.
3.босқич Қўйилмани муҳокамаси (10 мин)	3.1 жамоа бўлиб берилган натюрмортларни муҳокама қилишади. 3.2 муҳокама қилади, натюрмортларни ўзига хос жиҳатларини таҳлил қилади.	3.1 Аълочилар жамоа фикрини баён қиладилар. 3.2 қатнашувчилар тўлдирадилар ва савол беришади.
4.босқич жойлаштириш	4.1 Асосий мақсад. Натюрморт орқали малака ва	4.1 Хар бир талаба мустақил дарс темаси асосидаги топшириқларни бажаради ва

(45 мин)	кўникмаларни шакллантириш. 4.2 Дарс жараёнини назорат қилади, керакли маслахатлар, кўрсатмалар бериб боради.	қонун қоида талабларини бажарган ҳолда ишни давом эттиради. 4.2 Топшириқни амалда бажарадилар. 4.3 Дарс жараёнида керакли маслахатларга қулоқ соладилар.
5.босқич Яқунловчи (10 мин)	5.1 Дарс жараёнида бажарилган жисмларни таҳлил қилади ва баҳолайди. 5.2 Мустақил иш учун вазифа беради: Дарсни яқунлайди.	5.1 Бажарилган ишларни кўриқка қўяди ва натижасини ёзиб олади. 5.2 Мустақил иш учун берилган вазифани ёзиб оладилар.

Гуруҳда ишлаш талаблари

- Хар ким хурмат билан ўзининг гуруҳдошларини эшитиши керак;
- Хар ким ўз устида, жамоа бўлиб хар бир топшириқ жавобгарлик нуқтаи назар билан ёндашиш;
- Хар ким лозим бўлганда ёрдам сўраши;
- Хар ким лозим бўлганда ёрдам бериши;
- Хар ким мавзу ва топшириқларни баҳолашда қатнашиши;
- Хар ким тузиш;

“Қўйилма” муҳокамаси ҳақида кўрсатма

- 1.Диққат билан эшитиш ва сўзни бўлмаслик;
- 2.Муҳокама фикрига қўшилмасанг, рухсат билан ўз фикрингни баён қил ва унинг фикрини тўлдиришни замин ярат.

6-МАВЗУ: Одам фигурасининг тасвири. (Акварель, гуашь).
-12 соат

Амалий машғулотларни ўқитиш технологияси

Талабалар сони: 6 та	Вақти – 12 соат
Ўқув машғулоти тури	Амалий машғулоти
<i>Машғулоти режаси</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини аниқлаш.

	<ul style="list-style-type: none"> • натюрмортнинг конструктив қурилшии. • Натюрмортни ёруғ ва соясини рангда аниқлаштириш. • Рангда умумийлаштириш ва якунлаш.
Ўқув машғулотларни ўтишдан мақсад: Натюрморт орқали малака ва кўникмаларни шакллантириш.	
Педагогик вазифа	Ўқув фаолиятнинг натижалари:
<ul style="list-style-type: none"> • Натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини аниқлаш. • Иссиқ рангдан иборат натюрмортнинг конструктив қурилшии ва қонун қоидалари; • Натюрмортни ёруғ ва соясини рангда аниқлаштириш. • Рангда умумийлаштириш ва якунлашнинг умумий қоидаларини тушунтиради. 	<p>Талаба бажариши лозим:</p> <ul style="list-style-type: none"> • натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини нисбатларини тўғри қуриш ҳамда аниқлашга ўрганади; • натюрмортни конструктив тўғри қурилиши, ўлчам муносабатларини аниқлашга ўрганади; • кўринишини аниқлайди ва рангда ёруғ соя муносабатини ўрганади; • натюрмортни ёруғ соя кўринишини тўлиқ аниқлайди. • Умумийлаштириш ва якунлашни ўрганади.
Таълим усуллари	Индивидуал ишлайди ва турли техник усуллардан фойдаланилади, амалий иш жараёнида мунозара ва муҳокама.
Таълим воситалари	Дарслик, кўргазмалар қуроллар, электрон ўқув дарсликлар.
Таълим шакли	Индивидуал. Кичик гуруҳларда.
Таълим бериш шароити	Амалий машғулотларга мўлжалланган ўқув хонаси, молбертлар, ёруғ берадиган лампа, ўқув ашёлари.
Мониторинг ва баҳолаш	Амалий ишлар таҳлили натижаси. (Просмотр)

Амалий машғулотлар технологиялар харитаси

Босқичлар вақти	Фаолият	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1.босқич кириш (5 мин)	1.1 мавзунини эълон қилади, ўқув машғулотни мақсадини, режасини ва ўзига хос	1.1 Мавзунини диққат билан эшитадилар ва ёзиб оладилар.

	жихатини баён қилади.	
2.босқич гуруҳда ишлаш (10 мин)	2.1 чизиш учун жой тақсимланади. 2.2 дарс бошланганлигини эълон қилади, лозим бўлганда кўрсатма беради. 2.3 “Қўйилмани”ни эълон қилади, бажарилган қўйилмани кўрсатади.	2.1 чизиш учун жой танлашади. 2.2 мавзу одам боши мураккаб ҳолатда (Зевс, Лакоон) гипс. 2.3 бажарилган одам боши мураккаб ҳолатини яхшисини танлашади.
3.босқич Қўйилмани муҳокамаси (10 мин)	3.1 жамоа бўлиб берилган натюрмортларни муҳокама қилишади. 3.2 муҳокама қилади, натюрмортларни ўзига хос жихатларини таҳлил қилади.	3.1 Аълочилар жамоа фикрини баён қиладилар. 3.2 қатнашувчилар тўлдирадилар ва савол беришади.
4.босқич жойлаштириш (45 мин)	4.1 Асосий мақсад. Натюрморт орқали малака ва кўникмаларни шакллантириш. 4.2 Дарс жараёнини назорат қилади, керакли маслаҳатлар, кўрсатмалар бериб боради.	4.1 Хар бир талаба мустақил дарс темаси асосидаги топшириқларни бажаради ва қонун қоида талабларини бажарган ҳолда ишни давом эттиради. 4.2 Топшириқни амалда бажарадилар. 4.3 Дарс жараёнида керакли маслаҳатларга қулоқ соладилар.
5.босқич Якунловчи (10 мин)	5.1 Дарс жараёнида бажарилган жисмларни таҳлил қилади ва баҳолайди. 5.2 Мустақил иш учун вазифа беради: Дарсни якунлайди.	5.1 Бажарилган ишларни кўриққа қўяди ва натижасини ёзиб олади. 5.2 Мустақил иш учун берилган вазифани ёзиб олади.

Гуруҳда ишлаш талаблари

- Хар ким ҳурмат билан ўзининг гуруҳдошларини эшитиши керак;
- Хар ким ўз устида, жамоа бўлиб хар бир топшириқ жавобгарлик нуқтаи назар билан ёндашиш;
- Хар ким лозим бўлганда ёрдам сўраши;
- Хар ким лозим бўлганда ёрдам бериши;
- Хар ким мавзу ва топшириқларни баҳолашда қатнашиши;
- Хар ким тузиш;

“Қўйилма” муҳокамаси ҳақида кўрсатма

- 1.Диққат билан эшитиш ва сўзни бўлмаслик;
- 2.Мухокама фикрига қўшилмасанг, рухсат билан ўз фикрингни баён қил ва унинг фикрини тўлдиришни замин ярат.

**7-МАВЗУ: Интерьерда жойлашган гипсли фигуранинг тасвири.
(акварель). 12 соат**

Амалий машғулотларни ўқитиш технологияси

Талабалар сони: 6 та	Вақти – 12 соат
Ўқув машғулоти тури	Амалий машғулоти
Машғулоти режаси	<ul style="list-style-type: none"> • Натюрморти қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини аниқлаш. • натюрмортнинг конструктив қурилшии. • Натюрморти ёруғ ва соясини рангда аниқлаштириш. • Рангда умумийлаштириш ва якунлаш.
Ўқув машғулотларни ўтишдан мақсад: Натюрморт орқали малака ва қўникмаларни шакллантириш.	
Педагогик вазифа	Ўқув фаолиятининг натижалари:
<ul style="list-style-type: none"> • Натюрморти қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини аниқлаш. • Иссиқ рангдан иборат натюрмортнинг конструктив қурилшии ва қонун қоидалари; • Натюрморти ёруғ ва соясини рангда аниқлаштириш. • Рангда умумийлаштириш ва якунлашнинг умумий қоидаларини тушунтиради. 	<p>Талаба бажариши лозим:</p> <ul style="list-style-type: none"> • натюрморти қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини нисбатларини тўғри қуриш ҳамда аниқлашга ўрганади; • натюрморти конструктив тўғри қурилиши, ўлчам муносабатларини аниқлашга ўрганади; • қўринишини аниқлайди ва рангда ёруғ соя муносабатини ўрганади; • натюрморти ёруғ соя қўринишини тўлиқ аниқлайди. • Умумийлаштириш ва якунлашни ўрганади.
Таълим усуллари	Индивидуал ишлайди ва турли техник усуллардан фойдаланилади, амалий иш жараёнида мунозара ва мухокама.

Таълим воситалари	Дарслик, кўргазмали куроллар, электрон ўқув дарсликлар.
Таълим шакли	Индивидуал. Кичик гуруҳларда.
Таълим бериш шароити	Амалий машғулотларга мўлжалланган ўқув хонаси, молбертлар, ёруғ берадиган лампа, ўқув ашёлари.
Мониторинг ва баҳолаш	Амалий ишлар таҳлили натижаси. (Просмотр)

Амалий машғулотлар технологиялар харитаси

Босқичлар вақти	Фаолият	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1.босқич кириш (5 мин)	1.1 мавзунини эълон қилади, ўқув машғулотни мақсаддини, режасини ва ўзига хос жихатини баён қилади.	1.1 Мавзуини диққат билан эшитадилар ва ёзиб оладилар.
2.босқич гуруҳда ишлаш (10 мин)	2.1 чизиш учун жой тақсимланади. 2.2 дарс бошланганлигини эълон қилади, лозим бўлганда кўрсатма беради. 2.3 “Қўйилмани”ни эълон қилади, бажарилган қўйилмани кўрсатади.	2.1 чизиш учун жой танлашади. 2.2 мавзу одам боши мураккаб ҳолатда (Зевс, Лакоон) гипс. 2.3 бажарилган одам боши мураккаб ҳолатини яхшисини танлашади.
3.босқич Қўйилмани муҳокамаси (10 мин)	3.1 жамоа бўлиб берилган натюрмортларни муҳокама қилишади. 3.2 муҳокама қилади, натюрмортларни ўзига хос жихатларини таҳлил қилади.	3.1 Аълочилар жамоа фикрини баён қиладилар. 3.2 қатнашувчилар тўлдирадилар ва савол беришади.
4.босқич жойлаштириш (45 мин)	4.1 Асосий мақсад. Натюрморт орқали малака ва кўникмаларни шакллантириш. 4.2 Дарс жараёнини назорат қилади, керакли маслаҳатлар, кўрсатмалар бериб боради.	4.1 Хар бир талаба мустақил дарс темаси асосидаги топшириқларни бажаради ва қонун қоида талабларини бажарган ҳолда ишни давом эттиради. 4.2 Топшириқни амалда бажарадилар. 4.3 Дарс жараёнида керакли маслаҳатларга қулоқ соладилар.
5.босқич Яқунловчи (10 мин)	5.1 Дарс жараёнида бажарилган жисмларни таҳлил қилади ва баҳолайди.	5.1 Бажарилган ишларни кўрикка қўяди ва натижасини ёзиб олади. 5.2 Мустақил иш учун берилган

	5.2 Мустақил иш учун вазифа беради: Дарсни якунлайди.	вазифани ёзиб оладилар.
--	--	-------------------------

Гуруҳда ишлаш талаблари

- Хар ким хурмат билан ўзининг гуруҳдошларини эшитиши керак;
- Хар ким ўз устида, жамоа бўлиб хар бир топшириқ жавобгарлик нуқтаи назар билан ёндашиш;
- Хар ким лозим бўлганда ёрдам сўраши;
- Хар ким лозим бўлганда ёрдам бериши;
- Хар ким мавзу ва топшириқларни баҳолашда қатнашиши;
- Хар ким тузиш;

“Қўйилма” муҳокамаси ҳақида кўрсатма

- 1.Диққат билан эшитиш ва сўзни бўлмаслик;
- 2.Муҳокама фикрига қўшилмасанг, рухсат билан ўз фикрингни баён қил ва унинг фикрини тўлдиришни замин ярат.

8-МАВЗУ: Интерьерда жойлашган одам фигурасининг тасвири.
(акварель, гуашь).-10 соат

Амалий машғулотларни ўқитиш технологияси

Талабалар сони: 6 та	Вақти – 10 соат
Ўқув машғулоти тури	Амалий машғулоти
<i>Машғулоти режаси</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини аниқлаш. • натюрмортнинг конструктив қурилшии. • Натюрмортни ёруғ ва соясини рангда аниқлаштириш. • Рангда умумийлаштириш ва якунлаш.
<i>Ўқув машғулотларни ўтишдан мақсад:</i> Натюрморт орқали малака ва кўникмаларни шакллантириш.	
<i>Педагогик вазифа</i>	<i>Ўқув фаолиятининг натижалари:</i>
	Талаба бажариши лозим:

<ul style="list-style-type: none"> • Натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини аниқлаш. • Иссиқ рангдан иборат натюрмортнинг конструктив қурилшии ва қонун қоидалари; • Натюрмортни ёруғ ва соясини рангда аниқлаштириш. • Рангда умумийлаштириш ва яқунлашнинг умумий қоидаларини тушунтиради. 	<ul style="list-style-type: none"> • натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини нисбатларини тўғри қуриш ҳамда аниқлашга ўрганади; • натюрмортни конструктив тўғри қурилиши, ўлчам муносабатларини аниқлашга ўрганади; • кўринишини аниқлайди ва рангда ёруғ соя муносабатини ўрганади; • натюрмортни ёруғ соя кўринишини тўлиқ аниқлайди. • Умумийлаштириш ва яқунлашни ўрганади.
Таълим усуллари	Индивидуал ишлайди ва турли техник усуллардан фойдаланилади, амалий иш жараёнида мунозара ва муҳокама.
Таълим воситалари	Дарслик, кўргазмали қуроллар, электрон ўқув дарсликлар.
Таълим шакли	Индивидуал. Кичик гуруҳларда.
Таълим бериш шароити	Амалий машғулотларга мўлжалланган ўқув хонаси, молбертлар, ёруғ берадиган лампа, ўқув ашёлари.
Мониторинг ва баҳолаш	Амалий ишлар таҳлили натижаси. (Просмотр)

Амалий машғулотлар технологиялар харитаси

Босқичлар вақти	Фаолият	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1.босқич кириш (5 мин)	1.1 мавзунини эълон қилади, ўқув машғулотни мақсадини, режасини ва ўзига хос жихатини баён қилади.	1.1 Мавзуини диққат билан эшитадилар ва ёзиб оладилар.
2.босқич гуруҳда ишлаш (10 мин)	2.1 чизиш учун жой тақсимланади. 2.2 дарс бошланганлигини эълон қилади, лозим бўлганда кўрсатма беради. 2.3 “Қўйилмани”ни эълон қилади, бажарилган қўйилмани кўрсатади.	2.1 чизиш учун жой танлашади. 2.2 мавзу одам боши мураккаб ҳолатда (Зевс, Лакоон) гипс. 2.3 бажарилган одам боши мураккаб ҳолатини яхшисини танлашади.
3.босқич Қўйилмани	3.1 жамоа бўлиб берилган натюрмортларни муҳокама	3.1 Аълочилар жамоа фикрини баён қиладилар.

муҳокамаси (10 мин)	қилишади. 3.2 муҳокама қилади, натюрмортларни ўзига хос жихатларини таҳлил қилади.	3.2 қатнашувчилар тўлдирадилар ва савол беришади.
4.босқич жойлаштириш (45 мин)	4.1 Асосий мақсад. Натюрморт орқали малака ва кўникмаларни шакллантириш. 4.2 Дарс жараёнини назорат қилади, керакли маслаҳатлар, кўрсатмалар бериб боради.	4.1 Хар бир талаба мустақил дарс темаси асосидаги топшириқларни бажаради ва қонун қоида талабларини бажарган ҳолда ишни давом эттиради. 4.2 Топшириқни амалда бажарадилар. 4.3 Дарс жараёнида керакли маслаҳатларга қулоқ соладилар.
5.босқич Яқунловчи (10 мин)	5.1 Дарс жараёнида бажарилган жисмларни таҳлил қилади ва баҳолайди. 5.2 Мустақил иш учун вазифа беради: Дарсни яқунлайди.	5.1 Бажарилган ишларни кўрикка қўяди ва натижасини ёзиб олади. 5.2 Мустақил иш учун берилган вазифани ёзиб оладилар.

Гуруҳда ишлаш талаблари

- Хар ким ҳурмат билан ўзининг гуруҳдошларини эшитиши керак;
- Хар ким ўз устида, жамоа бўлиб хар бир топшириқ жавобгарлик нуқтаи назар билан ёндашиш;
- Хар ким лозим бўлганда ёрдам сўраши;
- Хар ким лозим бўлганда ёрдам бериши;
- Хар ким мавзу ва топшириқларни баҳолашда қатнашиши;
- Хар ким тузиш;

“Қўйилма” муҳокамаси ҳақида кўрсатма

- 1.Диққат билан эшитиш ва сўзни бўлмаслик;
- 2.Муҳокама фикрига қўшилмасанг, рухсат билан ўз фикрингни баён қил ва унинг фикрини тўлдиришни замин ярат.

Амалий машғулотларни ўқитиш технологияси

Талабалар сони: 6 та	Вақти – 10 соат
Ўқув машғулот тури	Амалий машғулот
<i>Машғулот режаси</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини аниқлаш. • натюрмортнинг конструктив қурилшии. • Натюрмортни ёруғ ва соясини рангда аниқлаштириш. • Рангда умумийлаштириш ва якунлаш.
<i>Ўқув машғулотларни ўтишдан мақсад:</i> Натюрморт орқали малака ва кўникмаларни шакллантириш.	
<i>Педагогик вазифа</i>	<i>Ўқув фаолиятнинг натижалари:</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини аниқлаш. • Иссиқ рангдан иборат натюрмортнинг конструктив қурилшии ва қонун қоидалари; • Натюрмортни ёруғ ва соясини рангда аниқлаштириш. • Рангда умумийлаштириш ва якунлашнинг умумий қоидаларини тушунтиради. 	<p>Талаба бажариши лозим:</p> <ul style="list-style-type: none"> • натюрмортни қоғоз юзасига тўғри жойлаштириш ва ўлчамларини нисбатларини тўғри қуриш ҳамда аниқлашга ўрганади; • натюрмортни конструктив тўғри қурилиши, ўлчам муносабатларини аниқлашга ўрганади; • кўринишини аниқлайди ва рангда ёруғ соя муносабатини ўрганади; • натюрмортни ёруғ соя кўринишини тўлиқ аниқлайди. • Умумийлаштириш ва якунлашни ўрганади.
Таълим усуллари	Индивидуал ишлайди ва турли техник усуллардан фойдаланилади, амалий иш жараёнида мунозара ва муҳокама.
Таълим воситалари	Дарслик, кўргазмали қуроллар, электрон ўқув дарсликлар.
Таълим шакли	Индивидуал. Кичик гуруҳларда.
Таълим бериш шароити	Амалий машғулотларга мўлжалланган ўқув хонаси, молбертлар, ёруғ берадиган лампа, ўқув ашёлари.

Мониторинг ва баҳолаш	Амалий ишлар таҳлили натижаси. (Просмотр)
-----------------------	---

Амалий машғулотлар технологиялар харитаси

Босқичлар вақти	Фаолият	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1.босқич кириш (5 мин)	1.1 мавзуни эълон қилади, ўқув машғулотни мақсадини, режасини ва ўзига хос жихатини баён қилади.	1.1 Мавзуини диққат билан эшитадилар ва ёзиб оладилар.
2.босқич гуруҳда ишлаш (10 мин)	2.1 чизиш учун жой тақсимланади. 2.2 дарс бошланганлигини эълон қилади, лозим бўлганда кўрсатма беради. 2.3 “Қўйилмани”ни эълон қилади, бажарилган қўйилмани кўрсатади.	2.1 чизиш учун жой танлашади. 2.2 мавзу одам боши мураккаб ҳолатда (Зевс, Лакоон) гипс. 2.3 бажарилган одам боши мураккаб ҳолатини яхшисини танлашади.
3.босқич Қўйилмани муҳокамаси (10 мин)	3.1 жамоа бўлиб берилган натюрмортларни муҳокама қилишади. 3.2 муҳокама қилади, натюрмортларни ўзига хос жихатларини таҳлил қилади.	3.1 Аълочилар жамоа фикрини баён қиладилар. 3.2 қатнашувчилар тўлдирадилар ва савол беришади.
4.босқич жойлаштириш (45 мин)	4.1 Асосий мақсад. Натюрморт орқали малака ва кўникмаларни шакллантириш. 4.2 Дарс жараёнини назорат қилади, керакли маслаҳатлар, кўрсатмалар бериб боради.	4.1 Хар бир талаба мустақил дарс темаси асосидаги топшириқларни бажаради ва қонун қоида талабларини бажарган ҳолда ишни давом эттиради. 4.2 Топшириқни амалда бажарадилар. 4.3 Дарс жараёнида керакли маслаҳатларга қулоқ соладилар.
5.босқич Яқунловчи (10 мин)	5.1 Дарс жараёнида бажарилган жисмларни таҳлил қилади ва баҳолайди. 5.2 Мустақил иш учун вазифа беради: Дарсни яқунлайди.	5.1 Бажарилган ишларни кўрикка қўяди ва натижасини ёзиб олади. 5.2 Мустақил иш учун берилган вазифани ёзиб оладилар.

Гуруҳда ишлаш талаблари

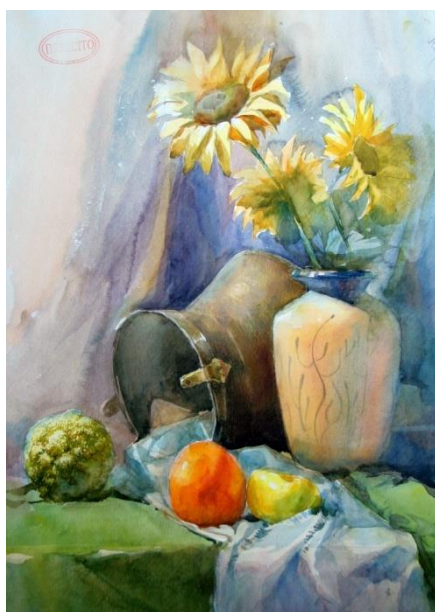
- Хар ким ҳурмат билан ўзининг гуруҳдошларини эшитиши керак;

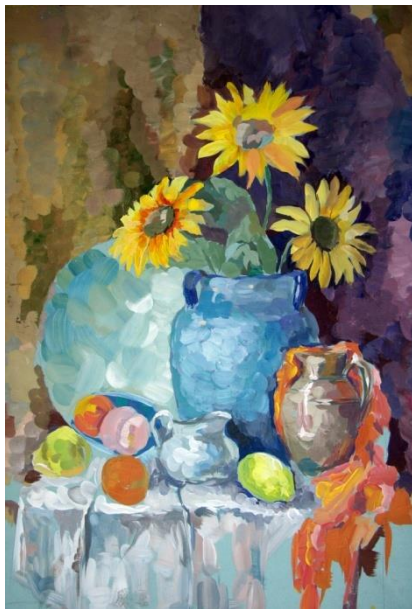
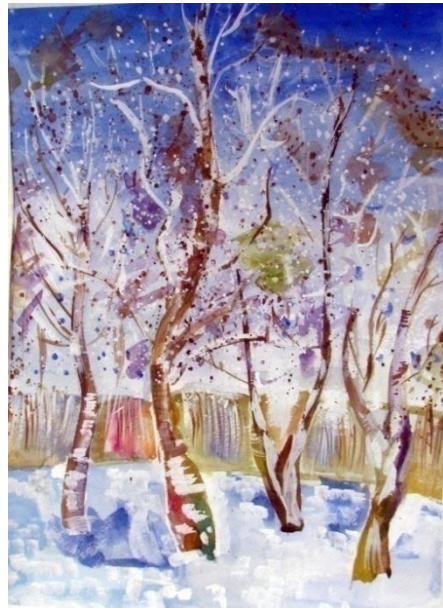
- Хар ким ўз устида, жамоа бўлиб хар бир топшириқ жавобгарлик нуқтаи назар билан ёндашиш;
- Хар ким лозим бўлганда ёрдам сўраши;
- Хар ким лозим бўлганда ёрдам бериши;
- Хар ким мавзу ва топшириқларни баҳолашда қатнашиши;
- Хар ким тузиш;

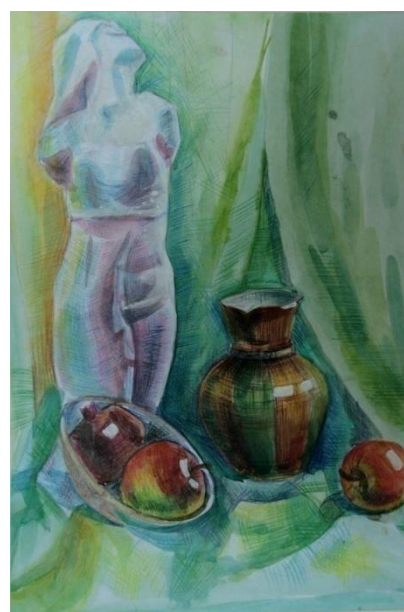
“Қўйилма” муҳокамаси ҳақида кўрсатма

- 1.Диққат билан эшитиш ва сўзни бўлмаслик;
- 2.Муҳокама фикрига қўшилмасанг, рухсат билан ўз фикрингни баён қил ва унинг фикрини тўлдиришни замин ярат.

4. Масалалар ва машқлар тўплами

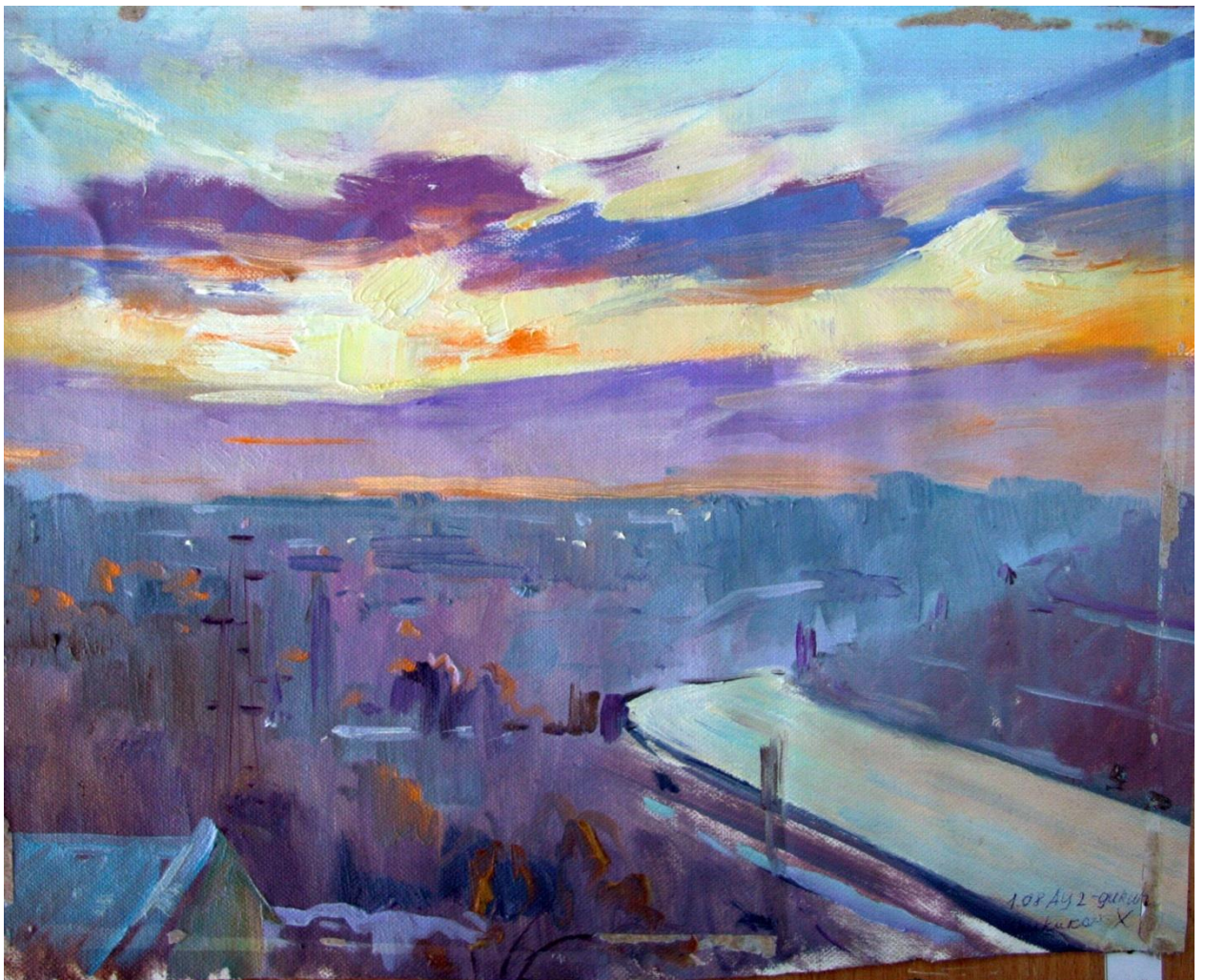

5. Тестлар

Мазкур фан амалий ижодиётга моликлиги туфайли вазифалар планшетларга бажарилади. Шунинг учун тест ишлатиш ундан истисно.

6. Назорат учун саволлар

Ижодий иш жараёнида талаба ва ўқитувчи орасидаги лойиха юзасидан саволлар аксарият ҳолда талабада туғилади. Талаба саволларга олган конкрет жавоб ва тавсияларни ўз лойихасида ўз вақтида киритиб боради. Жорий назорат давомида талабаларнинг танланган мавзуга асосан объект топганлари ва ундан андоза (тарз, тарх,) олганликлари ва иморат функциясига биноан мавзу танлаб унинг устида хомаки нусхаларини бажариш жараёни текшириб борилади. Панно композицияси, персонажлар тасвири, деворга жойлаштириш бўйича туғилган саволлар иш жараёнида ўз ечимини топади.

Оралиқ назорат давомида талабаларнинг эскиз устида ишлашлари ва эскизларни тугатиб планшетга кўчиришлари доимий ўқитувчи назорати остида олиб борилади. Йўл кўйилган хатолар тўғрилиани ва тушунарсиз саволлар ўз вақтида ўқитувчи ёрдамида ечимини топади. Юқорида айтиб ўтилган жараёнларга оид вазифалар юзасидан туғилган саволлар ўқитувчи маслаҳатларига асосан бартараф этилади. Ҳамда лойихани тугатиш жараёни кузатиб борилади. Лойиха 70 балл ҳисобида баҳоланади.

Якуний назоратда талаба семестр давомида бажарган эскизлари, адабиётлардан, интернетдан мавзуга оид тўплаган материаллари ҳамда бажарган иши ҳақидаги аннотациялар назорат қилинади ва уларга 30 балл кўйилади.

7. Умумий саволлар

Саволлар асосан иш жараёнида туғилади. Улар ҳақида раҳбар томонидан кўрсатмалар берилади. Мазкур лойихани бажаришда ўқитувчи ва талаба орасидаги муносабат устоз – шогирд тизимида олиб борилади.

8. Тарқатма материаллар

Мавзулар талабалар томонидан танланади шунга биноан шаҳардаги мавзуга оид иморат танланади ва мавзу ҳамма ишнадиган девор танланади. Мавзуларга оид материаллар китоблардан, журналлардан, интернет тармоғидан олинади. Бу материаллар талабалар учун кўргазмали қурол сифатида фойдаланиш имконини беради.

9.Глоссарий

1. **Акварель...** бўёқларнинг бир тури бўлиб, у сувда эрийди.
1. **Анималистик жанр ...** ҳайвонларни тасвирлаш. Анималистик мавзулар санъатда қадимги давр (палеолит)дан бошлаб кенг қўлланиб келинган.
2. **Батал жанги ...** ҳарбий мавзуга бағишланган рангтасвир санъатининг бир тури.
3. **Блик ...** тасвирланаётган нарсадаги энг ёруғ шуъла, қисм. Айниқса ҳажмли нарсаларнинг бўртириб чиққан қисмларида шуъла яққол кўринади.
4. **Бадийлик ...** санъат асарларининг мезони, ўлчови.
5. **Гамма ...** рангнинг турли туслари (ранг гаммаси маъносида), масалан илик, совуқ ранг туслари.
6. **Гризайль ...** қора жигарангда, миқдори бир рангда бажариладиган расм. Бунда нарсанинг тасвири бир хил бўёқ рангида бажарилади.
7. **Интерьер ...** бино ичкарасининг кўриниши бир бурчаги, қисми. Интерьер тасвирий санъатнинг жанри бўлиб бинонинг ички кўринишлари тасвирланади.
8. **Колрит ...** бадий асар мазмунини тушунарли бўлишида ранглар нисбатидан фойдаланиш, бадий асарлардаги рангларнинг умумий туси, тузилиши.
9. **Композиция ...** бадий асарларнинг тузилиши, асарда тасвирланаётган нарсаларнинг қўйилиши, боғлиқлиги.
10. **Натюрморт ...** нарса чизиш учун қўйиладиган буюм, мева ва бошқа предметлар тўпламининг расмини чизиш, тасвирий санъатнинг тури.
11. **Рефлекс ...** нарсанинг шахсий ва тушувчи соясидаги акс шуъласи, у теваарак атрофдаги нарсаларни таъсири натижасида содир бўлади.
12. **Тон ...** тус, ёруғлик миқдори, ранг туси каби маъноларини англатади. Бадий асарларда ранглар бирикмасининг умумий туси, ёруғлик, хирароқ туслари тон маъносида тушунилади.
13. **Фон ...** фон, замин, таг; (кўм-кўк осмон фонида, рангли мато фонида) суратларда энг охириги орқа план рангини билдирувчи ибора.
14. **Эскиз ...** мўлжалланган ишга тайёргарлик расмлар чизиш асар яратишда фойдаланадиган дастлабки ижодий изланиш ҳомаки чизгилар.
15. **Этюд ...** тасвирий санъатда бўлажак асар мазмунига тегишли бирор қисм, деталларни ёки натурани синчиклаб ўрганиш мақсадида алоҳида кичикроқ ҳажмда зудлик билан ишланган расмлар.

Инновация - (in-“лик”, novus-“янги”) янгилик киритиш, янгилик деган маънони англатади
Метод – лотинча сўз бўлиб, ўқитишнинг янги йўлини излаш, тушунтиришнинг осон усулини топиш, қидириш деган маънони англатади
Композиция - лотин тилидан олинган бўлиб, жойлаштириш, тузилиш, ғоя асосида ижод қилиш маъноларини англатади
Портрет - it. portrait- тасвирлаш маъносини англатади, тасвирий санъат турларидан бири, бир ёки бир неча одамларнинг тасвири
Натюрморт - жонсиз табиат
Манзара -“ Paysage ” французча сўз бўлиб “табиат” деган маънони англатади.

Плакат - (lot. Placard- e`lon paguet- ёпиштирмоқ сўзидан олинган)
Жанр - санъат асари тури
Иллюстрация (лот. Аниқ тасвир дегани)-
Ракурс - (it. Rassourci- кискариш дегани) Тасвирланаётган нарсанинг перспектив қисқаиши.
Интуиция – (лотинча intuitio-синчиклаб қарайман) – ҳақиқатни далил билан исботламасдан, бевосита фаҳм-фаросат билан англаб олиш қобилияти; фикран илғаб олиш (ақлига келиш) йўли билан тажриба доирасидан чиқиш, шахсий
Формат -китов ёки варроқ ўлчами (масалан: қоғоз формати)
Пластика - бирор бир объектнинг эгилувчанлик хусияти.
Бадий образ - тасвирий санъат категорияларидан биридир, борлиқни инсон ва унинг ҳаётидаги воқеаларни, кечинмаларини ўзаро ўхшатиш, шакллантириш ва ранг- баранг тасвирлаш
Аудитория -(auditorium –тинглаш ичун мўлжалланган) тор давраларда нутқ сўздаш мумкин.
Олтин кесишма - нисбийлик, ўрта ва чекка қисмлар бўлинмаларининг олтин қоидалари
Сюжет - мазмун маркази ёки кўриш маркази.
Тест - мияни чархлаш, мия учун машқ.
Ижод - бу инсон онгининг юқорива мураккаб даражасидир. У инсоннинг билми ,малакаси, ҳаётий тажрибалари натижасида туғилувчи мўжиза.
Рассом - тасвирий санъат билан шуғулланадган одам.
Индукция - лот. <i>Inductio</i> сўзидан олинган бўлиб, ўтказилган тажрибаларнинг кузатиш ва экспериментларнинг умумлашмаси.
Дедукция - лотинча <i>deductio</i> . Умумий таҳлиллардан қондвлар ва мантиққа таянилган фикр.
Таълим -махсус тайёргаликдан ўтган кишилар раҳбарликда ўтказиладиган, таълим олибчиларни билим, кўникма ва малакалар билан қуроллантирадиган, қобилиятларни

Ўстириб, дунёқарашларни таркиб топтирувчи жараён.
Портретчи рассом- инсон қиёфасини чизувчи рассом.
Рангтасвир- Тасвирни ранглар орқали, бўёқлар ёрдамида ҳосил қилинган тасвир
Қаламтасвир – графиканинг бир тури. Тасвирий санъатнинг барча турларининг асоси.
Педагог- (қад.гр. παιδαγωγική- тарбиялаш санъати. παῖς –бола ва ἄγω- йетаклайман)-яъни одамни тарбияловчи ва ўқитувчи .
Педагогика - гр. παιδαγωγική, сўзидан олинган бўлиб, «бола етакловчи» деган маънони англатади.
Пед. Технология- ўқув машғулотларини аниқ ва самарали ташкил этишга қаратилган услублар ва воситалар
Интерфаол- сўзи инглизча сўз бўлиб, «inter» - ўзаро ва «act» - ҳаракат қилмоқ маъноларини билдириб, уларнинг умумий мазмуни интерфаол - яъни ўзаро ҳаракат қилмоқ маъносини англатади
Демонстрация- кўрсатаман, исботлайман” деган маънони англатади
Эскиз- (фр. <i>esquisse</i>) санъат асарининг асосий фикрини ўзида мужассам етган қоралама. Эскиз тез ва эркин бажарилади.
Дидактика- грек. «didaktikos» Педагогиканинг таълим муаммоларини ўрганувчи бўлим.
Технология- (techne санъат, ҳунар, фан; logok – тушунча, таълимот.
Динамика - ҳаракат ифодаси.
Статика - сокинлик ифодаси
Интерьер- бинонинг ички кўриниши, Унинг антонимии- Экстерьер- бинонинг ташқи кўриниши.
Ритм - бу бир элементнинг маълум бир кетма-кетликда келишидир.
Психология- қадимги грек тилидан олинган ψυχή –қалб; λόγος – илм.- инсон қалб ва психик ҳолатларини ўрганадиган таълимот.
Тафаккур- атрофдаги воқеа ва ҳодисаларинг, инсон онгида акс етиши. Инсоннинг ташқи дунёга нисбатан субъектив қараши, ва буларнинг барчасига бўлган муносабати.

Хроматика- гр. Ранг, бўёк, дастлабки ранг.
Контраст- (франц. <i>contraste</i> , от лат. <i>con-trarie</i> «қарама-қарши» деган маънони англатади.
Кобилият- шахснинг ўзигагина хос бўлган хусусият.
Репродукция- тасвирнинг қайта таввирланиши.
Объект- лот. <i>objectum</i> — <u>предмет</u> Фаолиятнинг йўналтирилиши.
Субъект- объектга қаратилган фаолият.

11. Адабиётлар рўйхати.

Фойдаланадиган асосий дарсликлар ва ўқув қўлланмалар рўйхати

17. Яшухин А.П. “Живопись” М., 1985 г.
18. Беда П.В. “Живопись”. М., 1986 г.
19. Волков Н.Н. “Цвет в живописи” М., 1985 г.
20. Пучков А.С., Триселёв. “Методика работқ над натюрмортом”.М., 1982 г.
21. Кузиев Т., Эгамов А., Канолнов Т., Нуркобилов А “рангтасвир” Т., 2003 й.
22. Klara Garas, «Deutsche und osterreicheische Reiclinungen des 18. Jahrhunerts.» CorvinaKiado., Budapest- 1980.
24. Муромцева Е. К. «Скульптурные и декоративно-лепные работы»
25. Яшухин А. П. «Живопись», - М, 1985 г.
26. Ефимов Г. «Колористика города», - М., 1980 г.
27. Ю.БедаГ. В. «Живопись» - М., 1986 г.
28. «Школа изобразительного искусства» -М., 1989 г.
29. Одноралов Н. В. «Материалы, инструменты и оборудование в изобразительном искусстве ». - М., 1988 г
30. П.Волков НН. «Цвет в живописи». -М., 1985 г.
31. Пучков А. С., Триселев А. В. «Методика работы над натюрмортом» „1982.
32. Соибов Т.З., Бекматов С.Р. "Расм" Т. - 2000

Қўшимча адабиётлар

11. Соибов Т.З., Бекматов С.Т. “ рангтасвир ва интерьер” (ўқув қўлланма) 2001 й.
12. Памаюнов В.Н. “Рисунок живописи” (уч пос.) 1971 г.
13. Беда Г.Б. “Живопись и ее изобразительное средство” (уч пос.) 1971 г.
14. Соибов Т.З., Бекматов С.Р. "Раем" Т. - 2000
15. Бородина М. Р., Зойиров Г. А., «Скульптура» Учебное пособие ТАСИ 2001 г.
16. Зойиров Г.А., Бородина М.Р Хайкалтарошлик Укув кулланма ТАКИ 2002 й.

17. Бородина М.П. Лепка-скульптура Учебное пособие ТАСИ. 2007 г.
18. Лантери Э. «Лепка». Перевод с англ., - М Изогиз 2003 г.
19. Ф.Г. Юлдашев. “Аналитический рисунок”. 2006 г.
20. Н.Т. Султанов «Роль рисунка в формировании профессии архитектора» Канд дис. 1981г. Академия художеств. Питербург.

АСОСИЙ АДАБИЁТЛАР.

1. Ростовцев «Учебный рисунок» М.1983
2. Ростовцев «Академический рисунок» М.1985
3. Соилов Т.З. «Дизайн» ўшув ўлланма 2003 й.
4. Санаев Х. «Рангасвир ва қаламасвир фанида ўқув услубий қўлланма» 2004 ТДТУ
5. Мухаммадиев Э. Рангшунослик. Самарқанд 2002
6. Кузиев Т., Эгамов А., Қаноатов Т., Нурқобилов А. Рангасвир. Тошкент. 2003
7. Барчаи «Пластическая анатомия для художников» Будапешт 1981
8. Бамес А.Д «Пластическая анатомия» Берлин 1986
9. Соилов Т.З. Рангасвир ва интерьер. (ўқув қўлланма 2001 й.)
10. Нозилов Д.А. Марказий Осиё меъморчилигида интерьер. тошкент, Фан, 2005
11. Санаев Х. Рангасвир. ТошДТУ, 2006
12. Н.К Ахмедов «Одам анатомияси атласи» Тошкент 2002
13. Язык живописного произведения Изд. Искусств. Ленинград. 1987 й

ЭЛЕКТРОН РЕСУРСЛАР

1. www.ziyo.net

ТАВСИЯ ЭТИЛАДИГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

- I. Ўзбекистон Республикаси қонунлари.
1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. Т.: 2009, - 40 б.
2. Ўзбекистон Республикасининг «Таълим тўғрисида»ги қонуни. Тошкент. “Шарқ” 2001. Олий таълим меъёрий ҳужжатлари. 3-8 бетлар.
3. Кадрлар тайёрлаш миллий дастури. Т. «Ўзбекистон» 1997. Тошкент. “Шарқ” 2001. Олий таълим меъёрий ҳужжатлари. 18-52 бетлар.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори. «Баркамол авлод йили» Давлат дастури тўғрисида. 2010 йил 27 январь.
5. “Ёшлар йили” давлат дастури тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори. 2008 йил 1 март.
- II. Ўзбекистон Республикаси Президенти асарлари.
6. Асосий вазифамиз – Ватанамиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир. – Президент Ислом Каримовнинг 2009 йилнинг асосий яқунлари ва 2010 йилда Ўзбекистонни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги маърузаси // Халқ сўзи, 2010 йил 30 январь.
7. Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир. – Президент Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси

Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузаси // Халқ сўзи, 2010 йил 28 январь.

8. Ўзбекистон Конституцияси – биз учун демократик тараққиёт йўлида ва фуқаролик жамиятини барпо этишда мустаҳкам пойдевордир. – Президент Ислоҳ Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 17 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси // Халқ сўзи, 2009 йил 6 декабрь.

9. Каримов И.А. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари / И.А.Каримов. – Т: Ўзбекистон, 2009. – 56 б.

10. Каримов И.А. Энг асосий мезон – ҳаёт ҳақиқатини ақс эттириш. Т.: Ўзбекистон, 2009. – 24 б.

11. Ислоҳ Каримов. «Юксак маънавият-енгилмас куч». Т., «Маънавият». 2008 й.

III. Соҳага оид меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлари.

13. Ўзбекистон Республикаси олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг “Олий таълимга оид меъёрий ҳужжатларни тасдиқлаш тўғрисида”ги 2000 йил 22 сентябр 251 сонли буйруғи.

14. Ўзбекистон Республикаси олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг “Ижтимоий гуманитар фанлар бўйича маъруза матнларини тайёрлаш ва нашр этиш тўғрисида”ги 2000 йил 19 июн 176 сонли буйруғи.

IV. Асосий адабиётлар:

15. Бекмуродов А.Ш., Гимранова О.Б., Шамшиева Н.Н. Оммабоп иқтисодиёт: моҳияти ва асосий тушунчалари (ўзбек ва рус тилларида). Илмий-оммабоп қўлланма. Т.: Иқтисодиёт, 2009. – 92 б.

16. Бекмуродов А.Ш., Беркинов Б.Б., Усмонов Б.Б., Ҳамидов О.М., Ғафуров У.В. ва Неъматов И.У. Ўзбекистон иқтисодиётни либераллаштириш ва модернизация-лаш йўлида. Экспресс-проспект. Т.: Иқтисодиёт, 2009. – 5 б.

17. Каримова В.М., Акрамова Ф.А. Психология. Маърузалар матни. ТАЙИ.- 2005.- 201 бет.

18. Каримова В.М., Ҳайитов О.Э., Акрамова Ф.А., Лутфуллаева Н.Х. Психология: Нопедагогик ва нопсихологик олий ўқув юрти талабалари учун Дарслик. / Проф. В.М.Каримованинг умумий таҳрири остида. – Т.: ТАЙИ «Талаба», 2007

20. Бекмуродов А.Ш., Беркинов Б.Б., Усмонов Б.Б., Ҳамидов О.М., Ғафуров У.В. ва Неъматов И.У. Ўзбекистон иқтисодиётни либераллаштириш ва модернизация-лаш йўлида. Экспресс-проспект. Т.: Иқтисодиёт, 2009. – 5 б.

21. Педагогика профессионального образования. Под. ред. В.А.Сластенина. Москва «Академия». 2004.

22. Подласый И.П. Педагогика. Учебник для студентов вузов. М.: 2007 г.

23. Очиллов М. Олий мактаб педагогикаси. Олий ўқув юртилари талабалари учун дарслик. Т.: “Ўқитувчи”. 2007 йил.

24. Маҳкамов У., Ходжаев Б., Тилабова Н. Дидактик материаллар мажмуи. Олий ўқув юртилари талабалари учун дарслик. Т.: Шарқ. 2007.

V. Қўшимча адабиётлар:

Иномов И.И., И. Мамажонов Иқтисодий тарбия назарияси. – Т.: Талаба 2007.

25. Саидахмедов Н. Янги педагогик технологиялар. – Т.: Молия, 2006.

26. Хўжаев Н. ва бошқалар. Янги педагогик технологиялар. – Т.: Фан, 2007.

27. Хошимова М. Педагогик технология ва педагогик маҳорат. Т.: ТАЙИ. 2007.

28. Маҳкамов У. Тилабова Н. Касбий маҳорат. Т.: ТАЙИ. 2007.

29. Тожибоева Д, Хўжаев Н. Иқтисодий педагогика. Т.: Фан ва технологиялар. 2008 йил.

VI. Даврий нашрлар, статистик тўпламлар ва ҳисоботлар:

30. Иқтисодиёт ва таълим. // Журнал. 2007 йил 1-2 сонлари.

31. Халқ таълими. // Журнал. 2008 йил 1-2 сонлари.

32. Таълим ва тарбия. // Журнал. 2007 йил 3-4 сонлари.

33. Иқтисодиёт ва таълим. // Журнал. 2008 йил 1-2 сонлари.

34. Халқ таълими. // Журнал. 2007 йил 3-6 сонлари.

VII.Интернет сайтлари:

35. www.plekhanov.ru. www.tgeu.uz

37. www.expert.psychology.ru

38. www.psychology.all.ru

12. Таянч конспект

(йўқ).

13.Ўқув материаллари

1. Ўқув материаллари сифатида гипсли реквезитлар, турли завоёт ва меваларнинг суний ишланган макетлари, малбертлар, ёритгич қурилмалари ҳамда аудитория деворларига осиб қўйилган кўрсатмалар қабул қилинади.

14. Хорижий манба.

1. Поморов С.Б. Декоративная живопись и цветографические интерпретации в проектной культуре. Алтай ГТУ 2009. 141 с.
2. Прохоров С.А., Шадуринов А.В. Живопись для архитекторов и дизайнеров. Алтай ГТУ 2009.

15. Курс ишлари мавзулари

(йўқ)

16.Аннотация

ЎУМ да “Расм, рангтавир ва ҳайкалтарошлик” ўқув фани бўйича ўқитишни янги педагогик технологиялаштириш қоидаларини ҳисобга олган ҳолда таълим технологияси лойиҳалаштирилган. Расм, рангтавир ва ҳайкалтарошлик номли ЎУМ архитектура турлари бўйича олий ўқув юртлари талабалари ва ўқитувчиларига мўлжалланган бўлиб, унда тасвирий санъатнинг асоси ҳисобланган расм, рангтавир ҳайкалтарошлик фани бўйича амалий машғулотлар мазмуни ёритилган. Хусусан ЎУМ да расм, рангтавир ҳайкалтарошлик машғулотлари, мазмуни, назарий асослари, иллюстратив материаллар ва технологик харита ўрин олган. ЎУМ да берилган вазифалар талабаларнинг билим ва малакаларини ҳисобга олинган ҳолда оддийдан мураккабга усулида ишлаб чиқилган. ЎУМ архитектура ўқув юртлари ўқитувчилари фойдаланишлари мумкин.

17.Муаллифлар ҳақида маълумот:

Нозилов Д. Архитектура фанлар доктори (1991 й.) 1993 йил 2 январдан 2010 йил 16 апрелгача тошкент давлат техника университетининг Дизайн кафедрасида мудирлик қилди. 2010 йил сентябр ойидан ТАҚИда фаолият кўрсата бошлади. 2011 йилдан расм, рангтасвир ва ҳайкалтарошлик Кафедрасида мудирлик қилади.

Бобомуротов З.Р. 1991 йил Тошкент Театр ва рассомлик санъати институтининг графика йўналишини тугатган. Ўзбекистон Республикаси педагогика илмий тадқиқот институти илмий ходими лавозимида фаолият кўрсатган. 1999 йилдан ТАҚИнинг “Расм, рангтасвир ва ҳайкалтарошлик” кафедрасида доцент лавозимида фаолият юритмоқда. Ижодий ишлари Республика кўргазмаларида намоиш этилган.

18. Фойдали маслаҳатлар.

Натурага тўлиқ амал қилиш тасвирнинг ҳаққонийлигини таскидлайди. Барча вазифалар натурага қараб бажарилади. Унда қўйилма фигуранинг композицияси тўғри жойлаштирилиши керак. Фигуранинг конструктив қисми тўлиқ ечилиши керак. Шундан сўнггина фигуранинг соя қисмлари умумийлаштирилган ҳолда, енгил штрихларда аниқланиши зарур. Сўнг бир бошидан фигуранинг сояларига аниқлик киритиб тасвирлашни бошлаш керак. Бу жараён мукамал ишлашни талаб қилади. Унда ёруғ – соялар нюансларини ёритишга ўтилади. Ишнинг сўнгида умумийлаштириш жараёнига ўтилади. Унда биринчи, иккинчи планлар ечими ҳал қилинади, шунингдек фигуранинг контрастлиги белгиланиб чиқилади. Бу ишлар яқин узоқ планларни бузмаган ҳолда бажарилади.

19.норматив ҳужжатлар:

Рангтасвир фанидан академик вазифани бажариш учун талаба турли номерли мўйкалам, сув бўёқ краскеси (акварель), планшетга тортилган таршон қоғози ва палитра учун оддий ватман қоғози бўлиши шарт.

20. БАҲОЛАШ МЕЗОНИ

V. Информацион – услубий таъминот

Ўқув жараёни шароитини яхшилаш, асбобларни кучайтириш ва ўқув жараёнини ахборотини кучайтиришга кўриладиган ва ауди кўриладиган ўқув техник воситаларни: диапроекторлар, графопроектлар (эпидоскоплар), компьютерларни қўллаш таклиф этилди.

VI. Назорат турлари ва уни амалга ошириш тартиби

“Расм, рангтасвир ва ҳайкалтарошлик” фани бўйича бажарилган ҳар бир амалий иш учун жорий назорат шаклида ўтказилади. Жорий назорат расм, рангтасвир ва ҳайкалтарошлик фанидан вазифаларни бажариш жараёнидан келиб чиқиб, ҳар бир амалий ишга 30, 40 баллдан ажратилган. Ушбу фандан топширилган уй вазифалари эскиз назорат иши, амалий машғулот даврида ва уйда бажарилган мустақил ишлари киради. Талба семестр давомидаги ўзлаштириш кўрсаткичи 100 баллик тизимда бутун сонлар билан баҳоланади.

1 амалий иш + 2 амалий иш = 70 балл.

ЖБ₁ – 30 ЖБ₂ – 40

Якуний назорат – 30 балл.

“Расм, рангтасвир ва хайкалтарошлик” фани бўйича жорий назоратларга ажратилган умумий баллнинг 55 фоизи саралаш балл ҳисобланиб, ушбу фоиздан кам балл тўплаган талабалар якуний назоратга киритилмайди.

“Расм, рангтасвир ва хайкалтарошлик” фанидн талабалар билимини баҳолаш қуйидаги мезонлар асосида амалга оширилиди.

2-8 семестрлар бўйича

9 ҳафта	8 ҳафта	1 ҳафта	Талабани ўзлаштириш даражаси
ЖБ ₁	ЖБ ₂	ЯБ	
30	40	30	
26 – 30	34 – 40	26 – 30	<p>86-100 балл учун:</p> <p>“Расм” фанидан: Қўйилмани (натура) перспектива қонунларига риоя қилган ҳолда тасвирни чизикларда ифодалай олиш, натура жисмларини қоғозда “штриховка” орқали ўзига монанд ҳолда ифодалай олиш, мустақил равишда қўйилмани кўз олдига келтира билиш ва қоғозга тушира олиш, турли композициялар ярата билиш ва уларни амалда ўз ўрнига қўя билиш, натурани чизиш моҳиятини тушуниш ва тушунтира билиш, натурадан чизишда ёруғлик ва соя орқали тасвирни ҳаққоний ифодалай билиш, расм чизиш қонун қоидалари бўйича тасаввурга эга бўлиш.</p> <p>“Рангтасвир” фанидан: Тасвирда натюрмортни ҳар томонлама тўлиқ ифолаш лозим. Турли натура ва табиат манзарасини мустақил ишлай билиши, ранглар тизимини тўғри танлай олиш, натурани амалда ифодалай олиш, натурани умий ҳолатини тасаввур қила билиш, чизмадаги айрим ўзгаришлар сабабини тушунтира билиш.</p> <p>“Ҳайкалтарош” фанидан: Турли хайкаллардан ва одам аъзоларидан нусха ола билиш, лойда бажарилган нусхадан қолип ола билиш ва ундан хайкал ярата билиш. Нусхалар пропорциялари қўйилмадагидек тўғри ва мутоносиблигини тўғри ифодалай олиш, хайкалдан мустақил нусха ола билиш, хайкал ва турли қурилмалардан лойда, пластилинда ҳамда гипсда майдон билан боғлаб композиция ярата олиш. Хайкалтарошликда композицияни яратиш тасаввурига эга бўлиш.</p>
22 - 26	28 - 34	21 - 25	<p>71-85 балл учун:</p> <p>“Расм” фанидан: Натурадан тўғри нусха ола билиш, тасвир қонун қоидаларини амалда қўллай билиш, бажариладиган ишни моҳиятини тушуниш ва ва унга амал қилиш, тасмвирий санъатда чизгилар билан тўғри ифодалаш</p>

			<p>тасаввурга эга бўлиш.</p> <p>“Рангтасвир” фанидан: Натюрмортдан мустақил равишда образни тўғри ола билаш, рангларни натурага қараб тўғри танлаш ва тасвирда қўллай билиш, натура моҳиятини тушуна билиш ва тасвирда кўрсата олиш.</p> <p>“Хайкалтарош” фанидан: Хайкалдан мустақил нусха ола билиш, улар орқали композиция ярата билиш, хайкалтарошликни шаҳар ободончилигида ўрнини тушуна билиш ва лойдан шаҳар майдонларида хайкаллар ўрнатиш моҳиятини тушуна билиш.</p>
16 – 21	23 – 28	16 – 21	<p>55-70 балл учун:</p> <p>“Расм” фанидан: Натурадан тўғри нусха олиш моҳиятини тушуна билиш ва уни қоғозда тўғри ифодалаш, қурилма яратиш қонун – қоидалари бўйича тасаввурга эга бўлиш.</p> <p>“Рангтасвир” фанидан: Бажариладиган тасвир моҳиятини тушуна билиш, рангларда кўрсата билиш, тасаввурга эга бўлиш.</p> <p>“Хайкалтарош” фанидан: Хайкалтарошлик санъати моҳиятини тушуна билиш, хайкалдан нусха ола билиш, қўйилма жисмлари пропорцияларини тўғри топиш.</p>
			<p>0-54 балл учун:</p> <p>“Расм” фанидан: Қўйилмадан нусха олиш бўйича аниқ тасаввурга эга бўлмаслик, чизгилар ёрдамида қўйилма жисмларини қоғозда ифодалай олмаслик</p> <p>“Рангтасвир” фанидан: Натурадан аниқ тасаввурга эга бўлмаслик, натурани қоғозда тўлиқ (қурилмасини чизиш ва рангларни) ифодалай олмаслик.</p> <p>“Хайкалтарош” фанидан: Хайкалдан нусха олиш бўйича аниқ тасаввурга эга бўлмаслик, қўйилма жисмлари пропорцияларини тўғри ифодалай олмаслик.</p>

Талабанинг “Қаламтасвир, рангтасвир ва хайкалтарошлик” фани бўйича рейтингни қўйидагича аниқланади.

$$R_1 = VO^1/100$$

V – семестрда фанга ажратилган умумий ўқув юкламаси (соатларда)

O¹ – фан бўйича ўзлаштириш даражаси (балларда).